

Planinski vestnik 10

glasilo Planinske zveze Slovenije

oktober 1984

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

oktober 1984

10

letnik LXXXIV izhaja od leta 1895

vsebina

	80 let SPD Trst	433
dr. Lev Svetek	Sledovi štiridesetih let	435
Andrej Štremfelj	AA — TIII	438
Luka Karničar	Kako navzdol?	440
Milan Vošank	Velika Paklenica med plezalstvom, alpinizmom in mladostjo	442
Jelko Flajs	Pihauc	446
Franc Mulej	Problematika planinskih kart in vodnikov v Sloveniji	449
Tomaž Vrhovec	Preprosta doživetja	451
Miša Felle	Prepletanja	453
Igor Škamperle	Votli vrh	456
Damjan Slabe	V temi na Porezen	457
Dušan Pirc	Cinzia	459
Silvo Matelič	Golica — res si vabljliva, toda...	460
	Društvene novice	462
	Iz planinske literature	470
	Alpinistične novice	471
	Razgled po svetu	475
	Na kratko...	477

Naslovna stran:

Matjaž Sušnik: Veliki Stog

uredniški odbor

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana — Glavni in odgovorni urednik: Marijan Krišelj, p. p. 44, 61109 Ljubljana. Uredniški odbor: ing. Tomaž Banovec, ing. Janez B.žak (alpinizem), ing. Aleš Doberlet (fotografija), Stanko Hribar, dipl. oec. Božidar Lavrič, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Nada Praprotnik (varstvo narave in okolja), Janez Pretnar, Franci Savenc (alpinizem), ing. Albert Sušnik (fotografija), ing. Pavle Šegula (tehnični urednik), Franc Vogelcnik, dr. Tone Wraber (varstvo narave in okolja). Izdajateljski svet pri PZS: Božo Jordan (predsednik), Matjaž Cerne, Viktor Pergar, Zoran Naprudnik, Stanko Klinar, Milan Čilenšek, Marijan Krišelj, Milan Naprudnik. Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, Ljubljana, p. p. 214 — Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, telefon (061) 312 553 — Planinski vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina je 1000 din, plačljiva tudi v dveh obrokih in sicer do 31. marca in do 30. septembra; za tujino 30 \$. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila; navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

80 let SPD Trst, tržaški planinci na Poreznu, 8. 7. 1913; fotografijo je SPD Trst daroval Ivan Bandel

80 LET SPD TRST

Slovensko planinsko društvo Trst praznuje letos osemdesetletnico. Tako častitljiv jubilej pa tudi marsikaj pomeni, med drugim tudi to, da se je društvo rodilo že pod avstro-ogrsko monarhijo, ko smo Slovenci živeli kot manjšina v veliki državi in smo hrepeneli po narodni samobitnosti; društvo je preživelo dve vojni, dvajset let fašistične diktature, potem pa osvoboditev Trsta, ameriško vojno upravo, prihod Italije, gospodarski razmah v letih od 1960 naprej do današnjih »mirnejših« časov.

Slovensko planinsko društvo so leta 1904 ustanovili v Trstu kot podružnico osrednjega SPD iz Ljubljane, in sicer slovenski meščanski narodnjaki iz izrazito narodno ohranitvenih teženj, da bi Slovenci na svojih tleh imeli svoja kulturna in športna društva. Tistikrat so v Trstu namreč delovala že tri društva s planinskim delovnim programom, in sicer dve italijanski in eno nemško, vsa tri društva pa z izrazito nacionalistično težnjo. Edini način, da bi se lahko tržaški Slovenci ubranili take »teritorialne okupacije«, je bila ustanovitev lastnega društva, ki naj bi delovalo točno tako, kot so delovala druga planinska društva. SPD je označevalo steze, gradilo je koče in razgledišča, skrbelo, da so se ohranjala ledinska imena naših krajev, organiziralo je nastope, pohode v gore in tako naprej. To pomeni, da so osvojili program, ki ga je na političnem področju nakazal že dr. Henrik Tuma, na filozofskem pa dr. Klement Jug. Po prvi svetovni vojni so za SPD iz Trsta nastopili hudi časi. Fašistična oblast je društvo prvič razpustila leta 1923, dokončno pa skupaj z vsemi drugimi prosvetnimi in športnimi društvi leta 1927. Začelo se je ilegalno delovanje članov SPD, ko so med drugo svetovno vojno množično odšli v vrste NOV.

Po vojni pa je bilo treba poprijeti znova. Društvo so na pobudo Zorka Jelinčiča obnovili že leta 1946. Začelo se je pionirsko delo na vseh področjih planinskega delovanja. Takoj so obnovili vse odseke, predvsem pa so se udeleževali delovnih akcij pri obnovi koč, ki so bili med vojno uničene, pa tudi akcij za obnovo primorskih železniških prog. Lotili so se planinskih poti na tržaškem, jih markirali in urejali, da bi tako potrdili, da bivajo na tem ozemlju še vedno Slovenci.

Tudi po drugi svetovni vojni je imelo delovanje SPD Trst izrazito narodnoobrambni pomen. V poznejših, mirnejših časih je društvo razvilo in idealno uresničilo svoje načrte,

saj sodi med najaktivnejše med društvi v zamejstvu. Dandanes asimilacija Slovencev v Italiji ni več očitna, skrita je, tiha in neopazna. In prav prisotnost in delovanje SPDT naj bi se tej tihi asimilaciji postavilo po robu z vsemi svojimi močmi.

In tako so prišli do svojih osemdesetih let delovanja. Obletnico bodo slavili delovno. Aktivnost so okrepili že lani, ko je društvo sodelovalo na slovenski himalajski odpravi na osemtisočak Anapurna I. Letos so v okviru tega jubileja odborniki društva priredili vsezamejske smučarske tekme »Zimske športne igre«, poleti pa se je več kot petdeset članov udeležilo večdnevne ture-odprave »Aosta 84«, ko so obiskali Matterhorn, Monte Rosso in Gran Paradiso. Društvo je za 80-letni jubilej razpisalo likovni, fotografski in literarni natečaj z motom: Med skalo in morjem. Spomladi v prihodnjem letu pa bodo alpinisti SPDT šli na prvo samostojno zamejsko alpinistično odpravo na Himalajo, na sedemtisočak Anapurna South.

Osrednja proslava tega zgodovinskega jubileja bo konec oktobra v Kulturnem domu v Trstu, ko bodo med drugim predstavili tudi dve knjigi, ki jih je ob tej priložnosti založilo tržaško planinsko društvo. To je knjiga o bogati zgodovini društva Dušana Jelinčiča in knjiga z literarno planinsko vsebino Rafka Dolharja.

SPD Trst

Tržaški planinci
na Brani s Klementom
Jugom. Od leve:
Klement Jug,
tajnik SPD Trst
Miroslav Pretnar
(stoji), 1922 ali 1923

SLEDOVI ŠTIRIDESETIH LET

(Srečanje partizanskih triglavskih pristopnikov, avgusta 1944)

dr. LEV SVETEK

Ali je res že štirideset let od tistikrat, ko se je naša partizanska skupina povzpela med narodnoosvobodilnim bojem na naš ponosni, nikdar pokorjeni Triglav, simbol slovenstva in hkrati jugoslovanstva? Ali ni bil res že skrajni čas, da se sestanemo udeleženci tega vzpona in skupaj obudimo spomine na ta dogodek, ki naj bi tudi tako izpričal nedotakljivost naše domovine in zagotovil z najvišjega vrha Jugoslavije, da bo kmalu osvobodjena? In kakšno bo snidenje petih preživelih triglavskih pristopnikov, avgusta 1944, ki smo si prav za danes, v soboto 28. julija 1984, napovedali srečanje po skoraj točno štiridesetih letih našega vzpona na Triglav?

Takšne misli so mi rojile po glavi, ko sem se v zgodnjih jutranjih urah poletne sobote, 28. julija 1984, odpeljal iz bohinjskega Ribčevega laza, kjer navadno preživljam poletni dopust, proti Primorski, v prelepo bovško deželico, od koder smo tistega nepozabnega dne, v sredo 2. avgusta 1944, odšli proti Triglavu.¹ Bil sem prijetno utrujen, kajti prav dan poprej sem si bil privoščil vsakoletni obisk očaka Triglava z bohinjske strani mimo Vodnikovih koč in Planike ter s sestopom mimo Kredarice do Rudnega polja in od tam spet v Ribčev laz v Bohinju. Tako sem še pred našim srečanjem, sam še enkrat intimno doživel na vrhu Triglava tisti srh, ki nas je pred štiridesetimi leti spreletaval po vsem telesu, ko smo stali na našem svobodnem Triglavu in si dali duška z davorijo »Od Urala do Triglava«!

Na železniški postaji Bohinjska Bistrica so mi obljubili, da me bodo z avtomobilom vred »potegnili« skozi dolgi Bohinjski predor do Podbrda in mi tako prihranili ovinek preko Petrovega brda ali celo preko Vršiča do Trente. Na železniški postaji je bilo tiste julijske sobote kaj živahno: v prelepem poletnem jutru so se namreč tam zbirali bivši borci Prešernove brigade in Jeseniško-bohinjskega odreda, ki naj bi na Jesenicah proslavili štiridesetletnico vpada te brigade na jeseniško okupatorsko postojanko in hkrati štiridesetletnico ustanovitve Jeseniško-bohinjskega odreda. Z nekim bivšim borce, bogato ovešenim z odlikovanji, sva se zapletla v živahen pogovor in kmalu ugotovila, da sva bila v septembru 1943 v skupni akciji Prešernove in »moje« takratne Ljubljanske brigade, ko smo zavzemali belogardistično postojanko Turjak. Sam sem se pozneje priključil primorskemu IX. korpusu NOV in POJ in svoji takratni odločitvi se moram zahvaliti, da sem se pozneje lahko vpisal med tako maloštevilne triglavske pristopnike med NOB.

Kmalu sem dočakal tovorni vlak iz Ljubljane, ki naj bi me popeljal skozi Bohinjski predor.

Po vijugasti cesti sem se skozi Baško grapo odpeljal proti Tolminu in Soči. Dobro poznam to grapo, saj smo ob zadnji siloviti sovražni ofenzivi na enote IX. korpusa, spomladi 1945, dva dni in dve noči čakali na vrhu levega brega Bače s celo vrsto korpusnih vojaških, sanitetnih in zalednih oddelkov, preden smo — v svoj partizanski dnevnik sem bil zapisal, da se je to zgodilo na cvetno nedeljo 25. marca 1945 — pod noč prebili mimo sovražnikovih zased na desni breg Bače proti Zadlazu in Čadrgu v tolminske hribe in naprej proti zahodni Primorski.

Nestrpno sem pričakoval snidenja s tovariši, zato sem vozil, kolikor se je dalo hitro. Kmalu sem bil pri obsežnem umetnem jezeru pri Luciji.

Zdaj sem končno tu, ob tebi, ti najlepša slovenska reka in zame tudi najlepša reka na svetu! Še imaš tu prav tako modro zeleno barvo, kot jo je bil opeval goriški slavček Simon Gregorčič. Prav taka si še, kakor smo te občudovali tistikrat, ko smo bredli v temini brezmesčnih noči na poti v daljnje kraje Režije in Beneške Slovenije.

Nisem si mogel kaj, da se ne bi ustavil na obcestnem razgledišču in si v miru »ogledal« kraljestvo Krna, priče toliko bojev v I. in II. svetovni vojni. Tudi na njegovem vrhu smo bili sredi vojne vihr 1. julija 1944,² malo pred stoto obletnico rojstva pesnika Simona Gregorčiča. Glej, tam visoko nad soško dolino raztreseno gorsko vasico; to je Vrsno, Gregorčičev rojstni kraj, kjer smo se redno ustavljali na naši poti proti najzahodnejšim mejam Primorske, Slovenije in seveda tudi Jugoslavije. Vselej smo ob takih priložnostih obiskali tudi Gregorčičevo rojstno hišo na Vrsnem in zdelo se nam je, da jo še vedno preveva duh velikega, a nesrečnega pesnika, ki je prelil svojo srčno bolečino v čudovito pesnitev »Ujetega ptiča tožba« in svojo nacionalno bolečino v neponovljivo, vizionarsko pesem »Soči«.

Globoko pod vasico je večje naselje Libušnje, pod katerim je našel pri Sv. Lovrencu pesnik svoj poslednji dom; nad njim pa še ena najvišje ležečih primorskih vasic, naselje

¹ Opis tega vzpona glej v Planinskem vestniku št. 11 iz leta 1979 ter v spominski publikaciji »Triglav, gora naših gor«, ki je izšla 1980 v spomin 200-letnice prvega pristopa »štirih srčnih mož« na Triglav.
² Glej o tem vzponu zapis v Planinskem vestniku št. 9 iz leta 1978!

Krn pod samim krnskim stožcem. Tu je bila med vojno točka, skozi katero smo prehajali iz soške doline preko Krnske Škrbine na Bovško in v Bohinjsko dolino, pa v divje romantično zasanjano Trento.

S silo umirjam čustva, ki jih rojeva pogled na lepote tega planinskega raja. Čeprav že nekoliko zamujam, se še ustavljam ob prelepi Soči, pijem lepoto Gregorčičevega raja. O, ko bi se mogel spet povrniti v svoja mlada leta, ko bi mogel še enkrat doživeti tisto prvo srečanje z Gregorčičem in z njegovim hrepenenjem po planinskem raju pod Krnom, Batognico, Škofičem in Rdečim robom! Žal nam ostajajo le spomini, ki počasi tonejo v sivino vedno bolj oddaljenih dni in noči...

* * *

Ura me je že krepko opozarjala, naj se vendarle ločim od krajev svojih spominov. Še v Kobaridu sem se srečal z Gregorčičem, upodobljenim na kobariškem trgu, potem pa me je kmalu sprejela prestolnica Bovškega — Bovec. Tu je bila zadnja okupatorska postojanka v zgornjesoški dolini, ki pa ni kaj prida motila svobode bovške in trentarske deželice. Do vasi Soče, tako razberem na karti, imam še kakih deset do enajst kilometrov vožnje, z avtomobilom torej ne več kot petnajst, dvajset minut. Vendar se dosedanja kar dobra cesta zunaj Bovca sprevrže v pravi pravcati kolovoz, ki ne mine vse do vasi Soča. Ali ne bi ta dolina, ki je bila z vsem srcem vključena v narodno-osvobodilno gibanje, zaslužila v toliko letih po osvoboditvi boljše usode v novih, svobodnih okoliščinah? Ali ne bodo tudi kraji od Bovca navzgor doživeli podobnega razmaha, kakor ga je v zadnjih letih Bovec z bližnjo okolico in svojim alpskoturističnim centrom? Odgovora na taka vprašanja ni in ta dolina s Trento vred še vedno čaka, da jo bo nekdo s čarovniško palico obudil k novemu življenju, vsaj takemu, kakor ga je živela nekoč.

* * *

Naše srečanje je bilo napovedano med enajsto in dvanajsto uro dopoldne v gostilni »Pri lovcu« v vasi Soča, 28. julija 1984. Ustavil sem se pred vhodom v gostilno in pogledal najprej na vrt: nikogar ni od mojih znancev! Tudi pred gostilno je le nekaj mladih ljudi, očitno tujcev, verjetno iz bližnjega avtomobilskega kampa. Pa ja naše srečanje, prvo po štiridesetih letih, ni šlo po zlu? Je morda razlog starost, bolezen, daljava ali kaj drugega? Stopil sem v vežo in odprl vrata v gostilniško sobo. Glej: že se mi reži nasproti širok, dobrodušen Jocov obraz; kljub še vedno vsestranski gledališki, filmski in estradni aktivnosti, si je Danilo Turk, nekdanji in še zdaj znani Joco, našel toliko časa, da je pohitel na naš sestanek. In poleg njega — koliko let ga že nisem videl — ozki, fini profil Hermana Srebrniča, Soškega Trentarja, takratnega župnika v vasi Soča in danes Solkanca v Novi Gorici. In v sredini — naša Tilka Domevšček, poročena Lojk, tistikrat pa aktivistka Žarka iz Soče, še vedno mladostna in z vsem srcem Sočanka, čeravno se je že dolgo tega odselila na Škofije na Koprskem. In v kotu? Kdo drugi kot Stane Škrabar z RTV Ljubljana, skupaj s soprogo, avtor neštetihi zapisov in reportaž o naši neponovljivi narodnoosvobodilni vojni! Tudi tokrat bo zabeležil in posredoval javnosti srečanje ene od treh partizanskih skupin, ki so med II. svetovno vojno stopile na vrh Triglava in izobesile na Aljaževem stolpu našo zastavo v znamenje, da nismo in nikoli ne bomo priznali razkosanja, kakor so si ga zamislili okupatorji v svojem pohlepu po krasotah prelepe Slovenije.³

Pozdrav je bil ganljiv. Pogledal sem še enkrat po gostilniški sobi: kje je še peti član naše takratne triglavske odprave, naš zvesti sopotnik in kurir Jože Šebenik, ki je opravljal tistikrat za našo kulturno-propagandno skupino IX. korpusa ekonomske, nabavne in druge za našo telesno in duševno blaginjo pomembne posle? Tisti hip pa se je pred gostilno ustavil imeniten taksi, izstopil pa je nihče drug kot naš nekdanji kurir Jože, zdaj umni kmetovalec v Grčarevcu pri Planini na Notranjskem. In tako smo zdaj zbrani vsi preživeli triglavski pristopniki avgusta 1944, manjka le naš nepozabni Jožko Erjavec, po rodu Novomeščan, znan predvojni športnik, ki se je po vojni preselil na slovensko obalo in tam tragično končal svoje mlado življenje...

* * *

Kaj si žele povedati tovariši, ki so se po štiridesetih letih zbrali na samem kraju takratnega dogajanja?

Pogovor je odkril, da imamo vsi, razen soškega Trentarja, svoje družine, da smo (skoraj) vsi že v pokoju in da smo raztreseni po raznih krajih naše ožje domovine, da smo za svoja leta kar zdravi in aktivni in da smo prav vsi že dolgo pogrešali srečanja, kakor je današnje. In potem smo prešli na glavno temo, na spomine na pohod, ki ga

³ Poleg naše skupine, ki je stopila na vrh Triglava dne 2. avgusta 1944, sta bili na vrhu Triglava med narodnoosvobodilnim bojem še skupina Gradnikove brigade (konec maja 1944) in skupina Jeseniško-bohinjskega odreda (20. oktobra 1944).

ni bil nihče ukazal, temveč se je kot ideja porodil v nas samih, ko smo v zatrepu Trente iz doline Zadnjice nenadoma uzrli pred seboj silni stožec Triglava. Moramo, moramo na njegov vrh, smo se zaobljubili tisti hip, moramo pokazati tujim zavojevalcem, da smo še vedno mi tu gospodarji in da bomo to ostali naprej. Naša zastava na vrhu Triglava naj bi oznanila vsemu svetu, da bo pod svobodnim Triglavom kmalu svobodna tudi ostala Slovenija, do skrajnih meja slovenskega življa, vse do Režije in Beneške Slovenije. Naše srečanje v Soči je bilo hkrati tudi priložnost, da smo ugotovili še nekatere podrobnosti tega vzpona, ki so se bile v teh štiridesetih letih že nekoliko zabrisale. Ugotovili smo še enkrat, da smo tiste srede 2. avgusta 1944, opravili vzpon na Triglav v enem samem dnevu, ko smo odšli iz Trente ob štirih zjutraj in se vrnili prav tja okoli šeste ure zvečer, prav ko je oznanil zvon pri sv. Mariji v Trenti večerni ave. Da bi se nam moralo pridružiti še več trentarskih deklet, a so se ustrašile slabega vremena, ki se je napovedovalo. Da se je imenovala sedanja Tržaška koča na Doliču, mimo katere smo šli, takrat Morbengova koča. Da sva ubrala z Jocom direktno smer (direttissimo) po južni triglavski steni, ki je bila zavarovana s tedaj že potrغانo žico in večinoma izpuljenimi klini. Da je ubrala ostala četverica staro italijansko smer (t. i. circolare destra), prav tako po južni triglavski steni, se povzpela desno na jugozahodni greben Velikega Triglava in po tem grebenu prišla na vrh Triglava, s čimer smo prihranili skoraj polno uro časa. Da smo bili ob enajstih dopoldne že vsi na vrhu Triglava in tam iz polnih prs zapeli najbolj znani triglavski pesmi: »Oj Triglav, moj dom« in »Od Urala do Triglava«. Da smo izobesili našo zastavo na drog na Aljaževem stolpu, ki je očitno ostal — tega tedaj še nismo mogli vedeti — od neke druge partizanske skupine, ki je bila na Triglavu že pred nami (bila je to skupina Gradnikove brigade, op. avt.). Da smo spodkopali in vrgli čez severno triglavsko steno krivični mejnik nove nemško-italijanske meje prav ob Aljaževem stolpu, da pa smo pustili stari jugoslovansko-italijanski mejnik, ki je stal zahodno, blizu izstopa iz južne triglavske stene. Da smo se vpisali v vpisno knjigo in označili smer »kam potujemo«, kratko in jedrnat: »V nove zarje.« Da smo ostali na vrhu Triglava približno uro in se, ko je v dolini zazvonilo poldne, vrnili spet po isti poti (čez Dolič in Komar), po kateri smo prišli na Triglav.

Spotoma smo ustrelili mladega gamsa (to je storil Soški Trentar z Jocomo puško) in ga menjaje se prinesli v dolino. V tedanji Maksovi gostilni smo priredili gamsjo pojedino, Jo zalili s pravim briškim vinom in tako slavili »zavzetje Trglava«. (»Izpraznili ste mi,« je hudomušno dodal Soški Trentar, »skoraj vso mojo vinsko zalogo, tako da sem komaj rešil nekaj kapljic za nedeljsko mašo!«).

Vse to si je zabeležil na magnetofonski trak novinar Stane Škrabar za nedeljsko oddajo »Še pomnite tovariši«.

V našo družbo sta se vključili tovarišici, ki sta bili tistikrat priči naše turneje po Bovškem in Trenti. Ob tej priložnosti smo se tudi fotografirali (žal pa na Triglavu tega nismo storili, da bi tako naš vzpon ovekovečili za »pričo zanamcem«). In ko sem se izdal, da sem bil prav dan pred našim srečanjem sam na vrhu Triglava — to sem moral seveda dokazati s triglavsko razglednico z odtisnjenim novim triglavskim pečatom pa s pečati Planike in Kredarice — ni bilo navdušenju ne konca ne kraja. Slovesno smo se zavezali, da bo prihodnje srečanje v prihodnjem letu kar na vrhu Triglava, če bo seveda zdravje in nas bodo ubogale noge.

* * *

Čas je hitro mineval in tako je ostalo še marsikaj nedorečenega. Prvi je odšel takratni vodja naše skupine, Joco, ker je imel že zvečer predstavo na slovenski obali (»show za turiste«, je dejal). Kmalu nas je zapustila tudi Žarka, zaradi bolezni v družini. Ostali trije, Soški Trentar, Jože Šebenik in jaz pa smo si ogledali še prenovljeno župnijsko cerkev v Soči, ki jo je prav tistega poletja 1944 restavriral znani slovenski slikar Tone Kralj. Med freskami na stropu izstopa še posebej tista z nadangelom Mihaelom, ki stoji z eno nogo na glavi hudiča, ki s tremi simboli ponazarja tedanji trojni nemško-italijansko-japonski pakt, imenovan tudi »tripartitni«. Za tisti čas, ko vojne še ni bilo konec, drzno dejanje. Vendar ne — primorski ljudje so bili trdno na naši strani in čeravno je za to slikovno grotesko vedela vsa Bovška dolina in vsa Trenta, se ni našel niti eden, ki bi to izdal okupatorju.

Spomnili smo se tudi nedeljske maše v isti cerkvi, ki smo se je v zadovoljstvo župljanov udeležili tudi mi: tisto nedeljsko jutro sem nadomeščal cerkvenega orglarja na koru in potem, ko mi je zmanjkalo duhovnih pesmi, sem zaigral na veliko začudenje pa tudi v veselje prepolni cerkvi kar venček najbolj znanih partizanskih pesmi, od zanosne »Za vasjo je čredo pasla« pa do otožne »V tistem gozdu ob tabornem ognju«. Tega Soški Trentar, tistikrat župnik v Soči, do danes ni mogel pozabiti, kakor tudi ne, da so ga ljudje spraševali, kdaj bo spet v njihovi cerkvi nastopil partizanski orglar Zorin, da

bi jim zaigral njihove najljubše partizanske pesmi. Žal smo se morali od prelepega bovškega in naše Trnuljčice Trente že čez nekaj dni posloviti in se odpraviti čez Sočo in Učejo še v Rezijo.

* * *

Še bi lahko obujali spomine na tiste lepe, čeprav naporene in nevarne dni, ki smo jih okronali z vzponom na naš Triglav, pa smo že morali misliti na slovo. Soški Trentar — Herman Srebrnič, naju je še popeljal na kozarček pristnega »brica« in ekspresno kavico k vdovi prav istega Flajsa, pri katerem smo takrat proslavljali naš Triglav. Tudi ona je bila tistikrat z nami in sicer kot novopečena učiteljica iz Beneške Slovenije, ki jo je služba pripeljala v Sočo, kjer je spoznala trgovca Flajsa in se z njim poročila.

* * *

V ihtavem pehanju za dobrinami tonejo počasi v pozabo tudi dogodki, ki so nam nekoč pomenili veliko. Tudi vzpon na Triglav je danes nekaj povsem vsakdanjega in tako doživlja Triglav le vsako leto množičen obisk tisoč in tisoč pravih, včasih pa tudi priložnostnih planincev. Temu romanju sem tudi sam vsako leto nema priča, ko ob obletnicah partizanskega triglavskega vzpona intimno podoživljam na vrhu Triglava nadrobnosti iz tistih dni. Vzpon na Triglav, ko nisi vedel ali boš dočakal jutro, svobodo, je ostal zapisan v srcu naši peterici do danes in bo najbrž ostal do konca naših dni. Prepričan sem, da to občutijo tudi tovariši drugih dveh skupin, ki sta se povzpeli na Triglav v podobnih okoliščinah kot mi. Zato bi bilo nemara prav, da bi se srečali vsi preživeli udeleženci vseh treh partizanskih odprav, ki so bile na Triglavu v težavnih pogojih partizanskega vojskovanja. Še posebej zato, ker gre za generacijo, ki počasi odhaja, hrani pa še veliko, veliko spominov...

AA — TIII

ANDREJ ŠTREMELJ

Zvečer, preden sem šel v Francijo, sem nesel Katarino spat. Položil sem jo v njen »kurnik« in jo zakril z odejo.

A — ti!

Prosim?!

Kam pa greš?

V Francijo.

Saj vem! Kar pojdi. Saj te jaz pustim, pa mamica te tudi pusti.

Nasmehnem se. Katarina zopet:

Aa — tiii, tokrat malce boleče.

Tale hec pa že dolgo traja. Zato odgovorim z naveličanim:

Kaj?

Ali mi boš prinesel viličarja?

Viličarja?

Še v polmraku, ki vlada v sobi, vidim njene velike modre oči, kako se svetijo.

Ja, veš, Tone ga je tudi prinesel Roku, ko je bil v Franciji.

Daj nehaj.

Ja, v Franciji imajo viličarje, veš!

A res?

Ja, tam so take trgovine, kjer notri same igrače prodajajo. Veliko igrač!

Bom. Sedaj pa zaspi. Lahko noč!

Pripremem vrata in odidem v klet pripravljat nahrbtnik.

* * *

Sliko padca imam še vedno pred očmi.¹ Popolnoma jasna je.

Bil sem z nahrbtnikom na ramah v previsnem ledu, še kak meter pred prehodom v položnejši svet. Led je bil najslabše kvalitete: zelo krhek, z velikimi luknjami in previsen v meter visokih stopnjah. Cepin in bajlo sem imel zasajena v isti višini v previsnem delu stopnje. Ko sem bil z nogami še globoko spodaj, sta me držala. Zaradi stopničastega previsa sem moral nogo takoj dvigniti zelo visoko na stopnico. Tako sem težišče pomaknil preveč od stene. Oba naenkrat sta skočila iz ledu, kot bi ju izstrelil iz katalpulta.

Sprva sem bil presenečen. Nič strahu! Pogled med nogami navzdol: ledeni ozebnik, po katerem sem priplezal gor, se mi je bližal z neverjetno naglico. Zaradi previsnosti sem padal po zraku.

Tema! Le za trenutek.

Obvisim na ledu, z obrazom obrnjenim proti steni, malo nad Tomom in levo od njega. Na rokah mi visita cepin in bajla.

Previdno premaknem noge. Leva je pod gležnjem neobčutljiva. Ne uboga me. Po svoje binglja v praznino.

Tomo. Zlomljeno imam.

Skušam se opreti vsaj na desno. Ostra bolečina. Nemočno obvisim na vrvi. Tu vendar ne morem ostati. S cepinom in vrvjo se po trebuhu nekako privlečem do Toma. Oko-balim ostru skalno rogla na stojišču.

Možgani delajo z vso močjo. Klinov za led imava le sedem, kajti tisti, ki me je zadržal, bo ostal zgoraj. Sto petindvajset frankov sem dal zanj! Nehaj, hudič naj vzame sedaj franke. Če greva ob skalah, kolikor se da — morda?

Čez dve uri bo noč. Tu ne bom preživel. Kri mi tako zastaja, da še jezika ne čutim več. Govorim nerazumljivo. Vmes jočem. Tako lažje prenašam obupne bolečine, ki so iz minute v minuto hujše.

Kaj počneta doma Anže in Katarina? Pa Marija?! Zopet jočem. Tokrat zaradi nemoči, da bi vplival na položaj, v katerem sem.

Spomnim se Scotta na OGREJU. Občudujem ga!

V ušesih zaslišim nežen Katarinin glas: A — ti, ali mi boš prinesel viličarja?

Iz smeri Chamonixa prileti letalo. V najini višini je, precej blizu stene. Tomo! Pokaži znak za pomoč. Tudi sam v velikem upanju dvignem roki v Y.

Letalo izgine za grebenom. Hrup motorja počasi zamre.

Tišina!

Kakšno neumnost si napravil, tepec. Sedaj pa adijo plezanje za nekaj časa. Ali me bodo sestavili do Yalung-Kanga?

Kaj bova? vpraša Tomo in takoj odgovori: Spustiva se tjale v skale, kjer je vsaj polica. Ja, samo napeljati mi boš moral žičnico, sicer ne pridem tja. Noge so neobčutljive. Ob vsakem najmanjšem gibu me strahotno zaboli.

Hm! Odveži se iz te vrvi, pripni se v ta klin...

Občutek imam, da bom omedlel. Napnem vse sile, da bi premagal slabost.

Letalo se vrača, tokrat blizu stene. Srce poskoči v upanju. Zopet mu kaževa, da sva potrebna pomoči. Še enkrat se vrne in odleti v dolino.

Da bi vsaj prišel helikopter!

Noge so povsem neobčutljive, podobne so dvema kosoma lesa. Dvignem se na kolena. Tulil bi od bolečine. Stiskam zobe in pritajeno ječim skoznje. Tomo odbije vrhova ostrih rogljev, zaseka nekajkrat v led in mi »poličko« prekrije z armafleksom. Sedaj je bolje.

Začnem se tresti po vsem telesu. Glasno drgetam. Ponoči bo pod minus dvajset! Moje noge!

Tomo me še nekaj sprašuje. Nisem več sposoben misliti...

Za mojim hrbtom zabija klin. Potem seka polico v led.

Zakaj nisem šel po skalah?

Preklete, če sedaj ne bom nehal plezati...! Seveda, če preživim tole sranje, se bom odločil.

Lažeš! Takoj, ko se boš izvlekel iz te godlje, boš mislil na plezanje.

Približno dvajset raztežajev sva naredila, odkar sva prestopila krajno poč. Led je bil boljši, kot je kazalo od daleč.

Za danes sem obljubil Mariji, da ji bom telefoniral. Kaj neki počne doma?

Helikopter! Osel, prisluhe imaš. Le kamen iz zgornjega dela stene je odbrenčal v dolino.

Še nekajkrat slišim ropot helikopterja, ki ga ni. Tako zelo si ga želim.

Senca Droatov je že požrla argentiersko bajto. Začenja me zebsti v roke. Še vedno se tresem po vsem telesu. Glasno vzdihujem in škrtam z zobmi. Tako mi je laže.

Tokrat se ne motim!

HELIKOPTER!! Zopet jočem.

Blizu je že. Hitro je splezal najinih dvajset raztežajev. Ljudje v njem nama nekaj kažejo. Spušča se. Stisne me strah, da naju bo zapustil. Ne. To ni mogoče.

Spustil se je pod steno in odložil enega reševalca. Ali bo sploh lahko prišel do naju, ko je stena nad nama tako strma?

Je že tu. Peklenski ples se začne. Hitro, natančno, skoraj brez napak.

Reševalec z derezami na nogah in nahrbtnikom, privezanim na pas, se spusti k Tomu. Zdi se mi, kot da se elisa helikopterja dotika stene. Ne vidim, kaj počneta za mojim hrbtom. Kmalu zagledam Toma, ki visi na jeklenici pod helikopterjem in počasi drsi navzgor proti odprtini. Izgine v trupu, helikopter pa se spusti na ledenik in ga odloži. Reševalec se hitrih kretenj spusti k meni. Nič hudega sluteč zadane ob moje noge. Glasno rjojenje nadomesti hrup helikopterja.

Zanko mi vtakne skozi pas, privije matico na vponki in me pripne na jeklenico, ki že niha pod helikopterjem.

Na svidenje Droati, pridem nazaj!

Malo se oddaljimo od stene, nato pa zopet nazaj. Jeklenica je že obremenjena z reševalcem. Čuden sunek strese helikopter, kot bi ga nevidna sila hotela potegniti k steni, potem pa se z neverjetno naglico oddaljimo od poledenelega pobočja.

Kasneje sem izvedel, da so bili ti trenutki zelo kritični. Reševalec je bil namreč privezan na vrh, ki jo je pozabil izpeti iz klina. Helikopter je potegnilo k steni, ko pa je hitro posredoval z nožem, ga je kar odneslo od nje.

V življenju moraš imeti tudi srečo!

KAKO NAVZDOL?

LUKA KARNIČAR

Je že tako, da včasih ne manjka veliko do ponovnega odkritja smodnika. So leta, ko je ena dejavnost bolj spoštovana, druga manj, ko čez nekaj let odkrijemo spet tretjo — v nekoliko drugačni embalaži; in tako živi prva v njeni senci, čez nekaj let pa se vse skupaj spet ponovi...

Skoraj približno tako bi lahko rekli o letošnji »iznajdbi« alpinističnega smučanja, ki je sicer precej pridobilo na kakovosti, pionirji te dejavnosti pa se niso rodili šele v sezoni 1983/84.

Že leta 1895 so bili s Šmarne gore izpeljali prvi pravi pravcati turni smuk. Z leti je smučanje dobivalo vse več privržencev, pa tudi vse več oblik. Ves čas so planinci s smučmi obiskovali zasnežene gore. In tako so se Franc Mrak, ml., Janez Brojan, ml. in Mitja Košir leta 1973 prvi smučali prav z vrha Triglava; leto pred tem pa Ljubljčan Rado Šerjak z Mt. Blanca. Sledili so zelo zahtevni smuki Tomaža Jamnika in Nejca Zaplotnika, pa spusti Tržičanov; Lado Vidmar in Franc Mrak, ml., sta leta 1978 opravila prvi zahteven smuk zunaj naših meja po Pallaviciniju v Grossglocknerju, leto kasneje Matej Kranjc in Luka Karničar s 6040 m visokega Kitaraja v Andih in ne nazadnje ista dva pred letom dni smuk s Pika Komunizma (7400 m). V sezoni 1983/84 pa se je v alpinistično smučanje vključila francoska lestvica, po kateri naj bi take smuke ocenjevali in sicer od S1 do S7. Hkrati s to lestvico pa smo zabeležili smuk Davota Karničarja po zaledenem Sinjem slapu pod Češko kočo, kar pomeni odlično izhodišče za razlago ocene S7 po tej lestvici.

Zelo slabe zimske razmere v stenah so lani tudi pri nas prenesle zanimanje za alpinistično smučanje v grape, žlebove in na slapove. Poleg tega pa je zdaj tu tudi možnost za oceno težavnosti opravljenega alpinističnega smučanja.

Več stvari hkrati ustvari tudi zmedo in tako je zmeda nastala tudi pri ocenjevanju. Verjetno bo treba ocenjevati splošno težavnost, strmino, razmere in nevarnost skupaj, z eno samo oceno in sicer od S1 do S7 (S pomeni oznako za smučarsko oceno), kako pa je smučanje potekalo pa verjetno z drugo oceno (A1, A2). Še zdaleč ni enako težko presmučati steno s palicami v rokah in strmino obvladati s plužnimi, paralelnimi zavoji ali z zavoji s skakanjem ali pa zabadati cepin v strmino in se tako spuščati.

Gotovo pa bodo prihodnje zime tiste, ki bodo povedale, kateri znaki bodo najboljše označevali težave in morda celo pogoje, v katerih je bil izveden določen spust (smuk). Gotovo je, da je vsaka tura izvedena več ali manj v specifičnih pogojih, zato naj bi ocena veljala pač za objektivno dobre razmere.

Ocene so torej novost, smučanje po gorah pa je znano že dolgo. S tem, ko smo sprejeli ocene, moramo spremeniti tudi »pravila« igre. Za te spremembe pa bomo gotovo potrebovali največ časa.

* * *

Stojim na konicah derez v navpičnem odstavku, prekritim s krhkim ledom in si na vse kriplje prizadevam, da bi se potegnil iz tega nerodnega položaja. Samo dva metra in varen bi bil pred nenehnim plazenjem, smuču na nahrbtniku pa bi se znašle na deviškem področju. Toda ni šlo. Plaziči so mi drsli za vrat in me vlekli iz ravnotežja; treba je bilo obrniti.

Bilo pa je prezkodaj, da bi se spustil v dolino, zato sem kljub rahlemu poplesavanju snežink zavil v krajšo in varnejšo grapo ter izplezal smuk izza Škofove kape. Na lednem skoku sem moral odvreči nahrbtnik, mimogrede sem razbil fotoaparatus, vmes pa je bilo še nekaj strahu, in doživetje na tej turi je rodilo nova hrepenenja...

Več let je že tega, odkar sem bil pod tistim skokom. Letos, na prvi spomladanski dan, sem se z bratom spet znašel tam. Spet je bila želja le dva metra oddaljena od stvarnosti. Po daljšem času sem le izprosil dostop do Kupa Kočne, ki je bil več 100 m višje. »Dovoljenje« sem dobil le »za gor«, za spust pa se je bilo treba odriniti čez previsno skalno stopnjo s smučmi na nogah in pristali v 55° strmem sneženem jeziku. To pa niso mačje solze. Še posebej sem se tega zavedal potem, ko Davotu ni uspelo obdržati ravnotežja pri doskoku. Kaj se je zaradi tega z njim dogajalo, sem občutil na lastni glavi, saj je le malo manjkalo, da mi je ni zabilo med ramena. Tudi mene se je stena dobesedno otresla in vse, kar sem čutil, je bilo, da mi bo zdaj zdaj odtrgalo glavo. Na srečo je ostala na svojem mestu. Le, ko mi je Davo prinesel izgubljeni palici, sem videl kar štiri.

Pa bi bilo dobro, če bi bile res štiri. Nekaj tednov kasneje sem v Grapi (Povnova dolina) zares eno izgubil (upam, da le do jeseni, ko bo skopnel sneg) in sem potem moral nekoliko počasneje pač, v globoko predirajočem se snegu, presmučati to tisočmetersko globino z eno samo palico. Bloški smučarji so morali biti kar pravi mojstri v ravnotežju...

* * *

Prav gotovo ni alpinistične ture, na kateri ne bi kaj novega doživel in spoznal. Na primer — v smeri Izgubljene rokavice...

Nekaj daljših in nekaj krajših ledenih odstavkov in proti vrhu strma, plitva grapa zbitega snega. Vzpon, kot si ga pozimi lahko vsak le želi. Navzdol pa ravno toliko, da se nismo srečali z angelčki. Usodni so bili čevlji, čeprav piše na njih »extrem«, saj so s svojim širokim podplatom kar precej štrleli čez robove smuč.

Kar kmalu pod vrhom se je začelo. Davo je peljal naprej. Izpod smuč se je le sem in tja odvil kak drobec trdega snega. Igro ravnotežja so spremljali rezki glasovi ostrih robnikov. Palic kar naenkrat zaradi topih konic nisem mogel več uporabljati. Začutil sem, da mi zmanjkuje opore in še bolj sem prenesel težo na robnike. Toda — na njihovem mestu so se znašli robovi podplatov in takoj sem bil že nekaj metrov nižje. Obrnil sem smuč skoraj po vpadnici. Ob robu je ostalo še nekaj nesplazene snega. S precejšnjo hitrostjo sem se znašel v tem snegu, ki pa se je tudi tisti trenutek namenil v dolino — čeprav mi ni bilo nič za tako vožnjo... na srečo se je v pravem času in na pravem kraju znašla skromna oguljena veja...

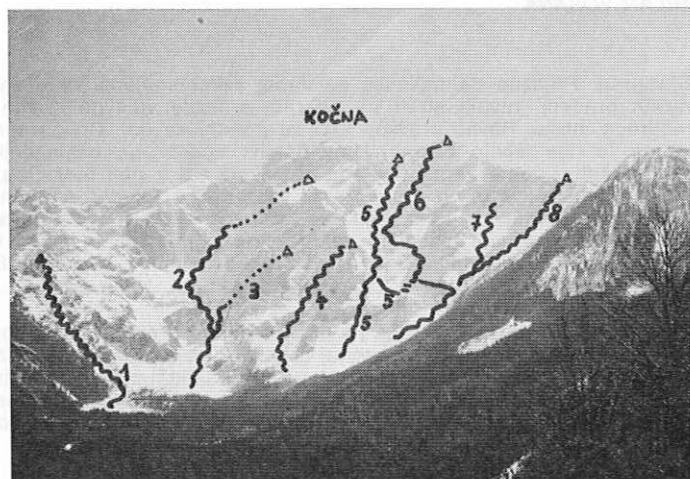
Spodaj so plazovi pod ledene skale nanosili dosti snega in vsi doskoki so se varno iztekli.

Verjetno pa je prav v skokih in v ozkih, zelo strmih žlebovih, kjer se moraš včasih tudi po nekaj metrov spustiti naravnost navzdol in potem »vključiti« tak ali drugačen ustavljalni maneuver, tista draž, ki jo lahko primerjamo z najtežjimi odločitvami v suhi skali, z odzivom, z zmajem, padalom, le da je tu najmanj možnosti za varen pristanek.

* * *

Prav tako, zaledenelo, stopničasto skakalnico v globino, je predstavljal slap v Malem vrhu (skrajna točka SZ grebena Kočne).

Sobota je. Po dveh dneh je tudi tega dne sneg še kar naletaval in to v debelih kosmih. Iz sten so skozi neprodorno meglo prihajali zvoki bobnečih plazov. Več kot meter novega snega je dovoljeval le obisk slapa v grapi, ki jo obdaja gozd.

Alpinistični smuki
v S stenl Kočne

Foto Luka Karničar

Tiho ostaja za nama globoka gaz. Utapljava se v mokrih snežinkah. Ko nekako zaslutiva pod nama grapo, natakneva smuči in se previdno zapeljeva do vrhnje sveče. Ni mi vseeno, da sva brez cepinov. Led se zelenkasto sveti, na vsaki stopnici pod strmim ledom pa so nagrmadeni veliki plazovi. Oziram se navzgor po novih plazovih in če bi se priplazil kolikor toliko velik, bi imel vsaj dober izgovor za umik — tako pa... Odrinem. Noge in smuči potisnem naprej, roke široko narazen — za nekaj trenutkov se napnejo vse mišice in vsi živci. Globok sneg ustavi drsenje, sam imam nekaj težav z ravnotežjem, a se le počasi vse umiri. Skrbno in zdi se, počasi, ponavlja isto pravzaprav na vsakem skoku. To, da sva povsem premočena in da še kar naprej sneži, nama ni več mar. Vendar — opozorilo božje previdnosti sledi na zadnjem skoku. Svarila je bil deležen Davo. Pri doskoku so se mu odpele vezi in kot iz topa je poletel proti robu grape, proti skalam. Posledice fizikalne zakonitosti sta preprečila mehak sneg in čelada. Težav je bilo konec, na misel pa so nama prišli plazovi in kar naenkrat se nama je zelo mudilo...

* * *

V desnem žlebu ali v Mladinski, kot imenujemo to smer, sem bil spet sam. Lep dan je bil in prav na najvišjem vršičku grebena me je pričakalo sonce. Spotoma sem meril tudi naklonino (44 do 50 stopinj). Odlične Drejčeve smuči in ozki tekmovalni pancerji so zagotavljali varen spust, saj je bilo tehniki zadoščeno. Vse je bilo odvisno od mene in na srečo mi je šlo dobro »od nog«. Od vrha pa prav do zadnje krpe snega pred domom, so zavoji sledili drug drugemu, v prav zares odličnih snežnih razmerah. Kot za vse opisane ture, je tudi za to veljalo — naj si izposodim besedo iz prostega plezanja — »čisto« smučanje. Brez vrvi, brez cepina in prav bi bilo, da bi se na tak način preizkušali v stenah. (S tehniko je najbrž vsako steno tudi navzdol možno »premagati«, če pa so pri takem manevru še smuči na nogah, pa najbrž ni pomembno). Ostanimo torej raje pri smučanju in ne pri spuščanju, sicer bo »prehitro« zmanjkalo pravih problemov. Toda, komu naj verjame tisti, ki še nikoli ni bil na Kočni? Naj verjame tistemu, ki bi se tja pripeljal s helikopterjem in bi dejal, da je »naj, naj«, ali pa naj verjame tistemu, ki pride na vrh vedno v potu svojega obraza in tudi reče, da je to tisto »naj, naj«...?

(Opomba: Vsi opisani smuki so iz severne stene Kočne, 2545 m): 1 — smer Izgubljene rokavice, ocena S5, 2 — smer Izza Kupa Kočne, ocena S6/S4, 3 — Izza Škofove Kape, ocena S4/S3, 4 — Spomladanska, ocena S5/S4, 5 — Grapa (Povnova dolina), ocena S4/S3, 6 — Spominski smuk N. Zaplotnika, ocena S6, 7 — Široka dolina, ocena S2, 8 — Desni žleb, ocena S4.

VELIKA PAKLENICA MED PLEZALSTVOM, ALPINIZMOM IN MLADOSTJO

MILAN VOŠANK

Starigrad. Prijazno dalmatinsko mestece; razpotegnjena vrsta značilnih kraških hiš — nizkih gradenj, ravnih streh ali pokritih s težko valovito opeko — ob obali čistega, modrega morja. Ravno pravšnji kraj za počitniške dni. Dovolj miru, pa tudi eksotike in sonca je. Ne iščejo zaman romantičnih večerov na osamljenih obalah in v jasnih tihih nočeh. Lepote narave: zelena obala, na videz goli otok Pag, poln peska in kame-nja; onstran zaliva in na drugi strani, v ozadju, sivi vrhovi Velebita. In dovolj krčem je. In prijaznih ljudi. Folklore: starejši — pa tudi še nekaj mlajših — v temnih oblačilih, s pletenimi bisagami na hrbtih. Nemirni osli in mule. Čreda ovac. Dvojnost! Svet, kakor da se šele prebujajo iz zastarelih običajev, ki pa so že trdno zakoreninjeni, in svet modernega turizma. Vse obenem. Skupaj. Nenavadno, a vendar že popolnoma vsakdanje.

Pazljivemu opazovalcu okolice ne uide nenadna presekanost grebenov Velebita. Kanjon. Kdo bi porekel, da se tam zadaj svet skalovja nenadoma razširi v prijetno dolino s slapovitim potokom in travnatimi jasami, obdanimi z gostim zelenim grmovjem in drev-jem, ki se ponekod uspe zarasti tudi sredi velikih strmin in suhega pečevja! Kontrasti barv in navideznega nasprotja, a običajna usklajenost narave za to geografsko področje. Velika Paklenica.

* * *

Dogodek izpred petih let (ob več obiskih kanjona Velike Paklenice so mnogi doživljali v spominih zbledeli, ostali so le nekateri, izjemni, a nadvse prijetni, tudi slednji, opisani). Nekje ob robu kanjona, ob iz kamnov zloženi poti navzgor počasi prikoraka starec, dalmatinski očak, oblečen v groba domača oblačila z obvezno bisago čez ramena. Gonjač mul in oslov. Pastir ovac. Drvar. Kolikokrat je že prehodil ta kanjon! Ko je bil ta svet še povsem neznan in prepuščen samosvoji usodi predvojnega časa ter še prej. Ko so te dalmatinske zaselke povezovalle le ozke kolovozne poti in steze za mule; ko so ljudje marljivo zlagali kamenje v ograde in na ta način krčili življenjski prostor za dragoceno plodno zemljo. Časi velike revščine so bili to. Zelo malo govori naša zgodovina o tem. Vemo za velike spomenike in junake: Dubrovnik, Split, Trogir, Zadar, vemo za senjske uskoke... Ali vemo tudi za življenje mnogih dalmatinskih vasi?

Oblast je tu pobirala le davke! Suhi kraški svet je od prebivalcev, da so se preživel, terjal veliko. Zelo veliko. In zato je mnogo ljudi odšlo. Čez morje ali na celino. Mnogi za vedno. Mnogi so se izgubili. Danes kamnite ograde samevajo. Od večjih cest odmaknjeni zaselki pod strminami Velebita počasi preminevajo ali se le še za silo ohranjajo kot pastirske planine. Mnoge nekdanje poti prerašča grmovje... O vsem tem je govoril starec. In še, kako je bil priča prvim posegom v prvobitnost kanjona. In kako se je, začudeno sprva, zaziral v neznance, v plezalce, ki so iskali prehodov v ostenjih okoliških vrhov. Manita kuku, Anića kuku, Čuku, Debelem kuku... Videl je tragedije in poslušal krike veselja plezalcev na vršnih grebenih. Vsak dan — skorajda — ga je vodila pot skozi kanjon. Nič ni moglo uiti njegovim pogledom in razmišljanjem. In še vedno je tu: v samotnih dneh, ko le burja tuli skozi kanjon, in sredi množice plezalcev in turistov. Čas ga je zaznamoval. Kakor neopazen je, a je tam. Pa še mnogi njemu podobni, čeprav se z leti počasi, tiho poslavljajo.

* * *

Leta 1940 so bili preplezali prvi smeri v stenah Velike Paklenice. Najprej srednji raz v Manita kuku, nato — še danes ob vsem ostalem naokoli, vendarle klasična smer — Brahmova smer v Anića kuku. Vojna vihra je preprečila nove poskuse in šele leta 1955 se plezalci spet povrnejo. Splitčani. V zahodnem, deloma poraščenem in položnejšem predelu Anića kuka, je preplezana Splitska smer in zatem — dve leti kasneje — v osrednjem, najbolj strmem, pa tudi najlepšem predelu iste stene, Mosoraška smer. Smer izrednih naravnih prehodov in danes vsekakor upravičeno med najznamenitejšimi. Šele leta 1960 se plezalci ozrejo po sosednjem, nižjem in manj opaznem Čuku. Obiska je deležen še Debeli kuk. Kasneje so preplezane še druge stene: Jurasova glavica, Kuk od Zagona ter nekatera manjša pečevja.

Tako se je torej pričelo osvajanje pakleniških sten: postopno in počasi, a z leti so plezalski rodovi vedno bolj prodirali v prelesto dolino. Osrednja pozornost — medtem, ko tudi preostale stene niso samevale — je bila namenjena Anića kuku (in še vedno je), severnemu in severozahodnemu področju. Najslikovitejši steni ne le v Paklenici, ampak na celotnem področju Velebita. Steni, ki se je z leti po svojem slovesu pridružila drugim višjim in imenitnejšim alpskim ostenjem. Že leta 1961 so tu spet na delu hrvaški plezalci: stena dobi prvo šestico — Velebitsko smer. Obe smeri: Mosoraška in Velebitaška, sta bili preplezani v območju Klina, predela stene, ki je tako poimenovan zaradi svoje, klinu podobne oblike. In tako se je zgodilo, da je bilo samo še vprašanje časa, kdaj bo preplezано centralno, središčno območje te klinaste tvorbe, ki je navkljub navpičnosti in previsnosti z vrsto razpokami, dajalo upanje. Pa, moralo je preteči še nekaj let. Jeseni 1966 so tu spet hrvaški plezalci. Uspelo jim je v štirih dneh. Veličastno dejanje volje in poguma. Nastala je smer neverjetnih plezalskih lepote težavnih prehodov. Smer je danes že ena od tistih, v kateri se preizkušajo prosti plezalci (razvoj gre nezadržno naprejši!). Dve leti kasneje pridejo na osrednje prizorišče še Slovenci, ko se prejšnjo sezono že poskusijo v skrajnem zahodnem delu ostenja: Akademsko smer. Preplezana je Ljubljanska smer v severni steni, tudi z mesti šeste stopnje vmes. Pa takoj zatem še ena nova, kratka in težka: Sažeti smer, soseda Akademsko. Potem pridejo prva sedemdeseta leta. Triumf: dve veliki smeri Hrvatov. Izredni šestici z veliko tehniko. Jenjavi smer in skorajda neverjetno dejanje: uspel vzpon po večidel previsnem razu Klina. Podvigom se znova priključijo Slovenci z Vražjo smerjo. Še isto leto (1973) obiščejo kanjon Nemci: nova smer v območju stene, imenovane Steber. Smer za malo kladivo. Nov, ekstremnejši podvig. Samo leto kasneje spet velika smer v območju Trapeza po veliki poševni razpoki (zajedi). Forma Viva. Tokrat spet slovenski plezalci, ki postajajo tu vse bolj dejavni, dokler v steni dokončno ne prevladajo z iskanjem poslednjih veliki problemov.

V podobo stene se je zarisovalo vse več črt. Vse več drznih dejanj, v danih razmerah in moči plezalcev, predvsem vrhunskih športnih dosežkov. Ne bi v tem zapisu po letnicah naštevati naprej. Uvodno dejanje — uvertura — je opisano. Sledi pestro vsakoletno nadaljevanje. Paklenico je treba doživeti. Občutiti utrip tega nadaljevanja. Naslednjih dejanj brez scenarija te neskončne, te nikoli dokončane drame. Paklenica postaja in je veliko pribežališče, velik prostor za mala in velika dejanja. Za vse željnih plezalskih

dejanj, čustev in sreče. Paklenica je prostor za zbiranje. Morda tudi hotenega ali nehotenega tekmovanja. Paklenica je prostor preizkušanja. Tu mnogi začenjajo svoja iskanja v steni. Kjer mnogi srečajo resnico o vrtoglavih višinah. Nekateri ostanejo zvesti, drugi odidejo. Pakleniške stene so trdo garanje dobrih in najboljših — plezalcev prostega sloga. Pakleniške stene so lahko tudi velika arena za iskanje smisla alpinizma (bolje — plezalsva). Pakleniške stene so velika koristna šola na poti do velikih gora in ostenj. Ob vsem naštetem pa je še obilo osebnega zadovoljstva, radosti in veselja. Lastne sreče. Prijateljstva. Tudi žalosti in razočaranja ne smemo pozabiti.

Kanjon Velike Paklenice pa vendar ne sme biti samo za plezalce. Neprimerna misel je to. Sem v trumah prihajajo vsi ljubitelji narave. Bi lahko rekli še neokrnjene?! Sem že prodira množični turizem. Leta 1949 so bili kanjon proglasili za naravni park in ga ustrezno zaščitili. Njegovo ime prinašajo turistični prospekti kot znamenitost ob Jadranu. A turizem ostaja le v dolini. Vsa okolica, okoliško hribovje, je še prvobitno ohranjeno, čisto in divje. S prijateljem sva nekoč ogledovala to nedotaknjeno naravo. Kot plezalca sva takoj opazila nekaj manjših, odmaknjenih ostenj, po videzu zanimivih za plezanje. Pa je dejal, naj bi družba, željna divjine, pustolovščine in avanture, prišla sem gor, se utaborila nekje ob vodi, in bi zaživela s tem svetom. Te misli ni izrekel pomeščanjeni človek, ki beži in išče idealne prostorske drugačnosti? To je življenje! To je smisel! Iskanje pestrosti! Toliko lepega nam je tako rekoč pred pragom. Treba je torej Paklenico doživeti. Potem se tudi vračaš!

* * *

Posedela sva s starcem na skalah ob poti. Bilo je med prvomajskimi prazniki in zato zelo živahno. Mimo naju so nenehno hodili alpinisti in v vseh ostenjih je odmevalo od klicev. Nabal si je v pipo domačega tobaka, da je po okolici ostro zadišalo. Govoril je in poslušal sem ga. Vedno rad poslušam starejše ljudi. Kamnita stopničasta pot, ki so jo v strmeh delu kanjona v šestdesetih letih zgradili vojaki, ga utruja. Včasih je bila le steza. Vedno obljudeni kanjon ga radosti: tu je življenje, je živahnost, je mladost, je napredek; ali često se še napoti na skrite steze, tja gor, kjer je pravi Velebit. Tam, da je takšen mir, da je pri srcu tesnobno. Tam bo še dolgo tak mir. Tam se drevesa še podirajo od starosti. Mladi domačini ne hodijo več toliko v ta svet. Stare kamnite bajtice in mlini ob potoku Velika Paklenica vzdolž celega kanjona molčijo in nekoristno samevajo (spomeniki preteklosti!). Velika cesta (Jadranska magistrala) je spremenila tudi način življenja in miselnosti. Tradicije postajajo znamenitosti za turiste.

Potem je starec naenkrat utihnil in odšel. Majhen in zgrbljen na prvi pogled, s preveliko bisago na hrbtu in težko grčavo palico, a korenina prožnega koraka in jasnih misli. Bogue, koliko je star! Je še prava podoba tukajšnje Dalmacije?

* * *

Pakleniški dan. Prepisano z iztrganega neznatnega lista, kar je nastalo v nekaj minutah: Sončni sobotni popoldan konec maja. Morje, skrito spodaj onkraj skalnih grebenov, mora biti sedaj mirno. Valovi ne rohne več in ne butajo ob bregove, kakor so dan in noč poprej, ko so nalive naredili pokrajino turbno in mračno. Neverjetno, kako postane človek take dni otožen, že kar obupan in brez volje. Zaman sva s prijateljem Borisom hodila pod steno. Pozno popoldne sva hitela do samega zatrepa kanjona, kjer se pobočja dvignejo proti velebitskim grebenom in vrhovom. Do Borisovega doma; skupina mladih je bila tam. Skušali so biti veseli. Temni oblaki pa so silili navzdol. Mračilo se je, ko bi moralo sijati še sonce. Nazaj sva morala teči, da sva utekla novemu nalive. Danes se je nebo od morja sem navsezgodaj razjasnilo. Kakšno veselje v duši nena-doma. Prišlo je veliko alpinistov iz Slovenije. Kanjon je treba počistiti. Sonce in blag veter pa sta sušila stene. Pričakovanje je naraščalo. Mar nisva prišla zaradi tega sivega, trdega in ostrega pečevja!

Sedaj je že vse opravljeno. Preplezala sva Centralni kamin v Čuku. Smer dobre četrte stopnje z nekaj izrazito težjimi mesti. Tristo metrov. Ravno pravšnja za začetek. In še prva velika smer v suhih skalah letos. Nekaj tesnobe se ne more kar takoj razbliniti. Moči je dovolj. Telo in misel se kmalu privadita in uskladita. Ples nad globino. Klini, zatiči. Pričakovana zgodba. Premišljeni gibi. V igro se vse bolj vrivajo prebliski veselja. Začelo se je torej!

Po stebri se povzpneva v dno kamina. Nekaj mokrote ob zagozdeni previsni skali ter v ozki špranji. Ritem se za hip upočasni. Nato sva že v vršnem delu. Pod grebenom zvijeva vrv, potem pa se čezenj zazreva v morski zaliv. Zdi se neverjetno blizu.

Povsod naokoli plezajo. Živahno je, najbolj v belem Stebru Aniča kuka; skorajda tako, kakor za prvomajske ali novembrske praznike.

Sedaj torej počivava v taboru. Na travnati ravnici ob potoku, kjer sva postavila šotor. Potok venomer šumi. Navadiš se tega šuma. Tudi ptice venomer pojejo. Prislunehš jim in zavedejo ti misli. Govoriva o domačih krajih, tamkajšnjih gorah, o domu, otrocih, službah, običajnem življenju. Po poti hodijo izletniki in se skozi grmovje ozirajo proti

nama. Potem nenadoma cingljanje zvoncev. Karavana oslov in mul, obiraje se, korači mimo. Tovorijo za Borisovo kočo. Rdeče vino v belih steklenicah se blešči v soncu. Šele daleč za njimi pridejo gonjači. Ti so plezalcev že vajeni in glasno se pozdravimo. Vse naokoli stene. Aniča kuk. Največji. Kakšna veličastnost pečevja. Veliki oder, kjer lahko sede v taboru, opazuješ igre plezalcev. Spodaj proti morju — od tu majhen in neznan — Čuk. Naprej po dolini Jurasova glavica in na drugi strani Manita in Debeli kuk. Ob vznožju Manita kuka se skriva vhod v veliko kraško jamo — Manito peč. Ostale stene se ne vidijo. Le daleč v ozadju grebeni Velebita.

Je sploh potrebno vprašanje, kaj iščejo alpinisti, ljubitelji narave, vsi obiskovalci v Paklenici?

Jutri se bova poskusila v eni od težjih smeri v Aniča kuku. Da bi le vreme držalo!

* * *

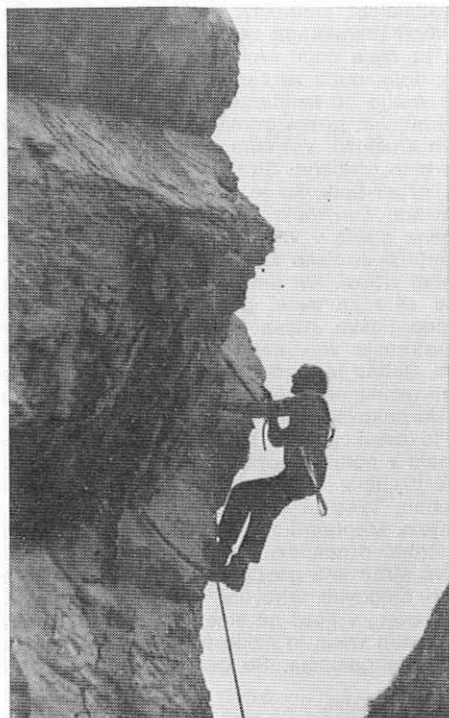
Kaj torej potemtakem Paklenica sploh pomeni in predstavlja? Mnogi starejši alpinisti odklanjajo misel, da bi obiskali ta kanjon in celo tam plezali. Razlagajo, da to niso prave gore, da to ni pravi alpinizem. Iz tega stališča — popolnoma upravičeno! Pakleniške stene so prostor in področje izrazitega — ozkega plezalstva. Beremo tudi takšne, zanimive misli o tukajšnjem plezanju: Plezanje zaradi plezanja! Vendar so mnogi, navkljub pomislekom, odšli tja dol in nekaterim se je kanjon priljubil, drugi se ne bodo več vračali. Odvrnili sta jih morda množičnost v tabornem prostoru in predvsem v stenah. (V Paklenici je ob neprazničnih dneh tudi samotno!) Pravi — veliki alpinizem — takšne izrazite množičnosti v ostenjih le še ne pozna!

Pa pustimo odvečne misli. Vsakdo, ki Paklenico pozna, naj še morda premisli sam! Vsakomur, ki obiskuje to področje, so se sčasoma izoblikovali določeni in različni pogledi ter spoznanja. Vsakdo bi lahko napisal svojo zgodbo, pisal svoje pakleniške dnevnike, občutenja...

Zapisi iz mojega dnevnika govore tudi o potovanju v Paklenico, o prvem potovanju v ta del Dalmacije. Kakor ekspedicija je bilo, ko smo — koroški alpinisti — potovali preko vse osrednje Bosne z vlakom do Zadra in nazaj do Starega grada z avtobusom. Ko smo nato vsak z dveh nahrbtnikoma potovali po prašni cesti v kanjon. Trhel tram, na katerem je ob vhodu pisalo »Nacionalni park Paklenica«, so sedaj že zamenjali z uglednejšim. Zavidali smo tistim z avtomobili, ki so se lahko zapeljali vse do prvih

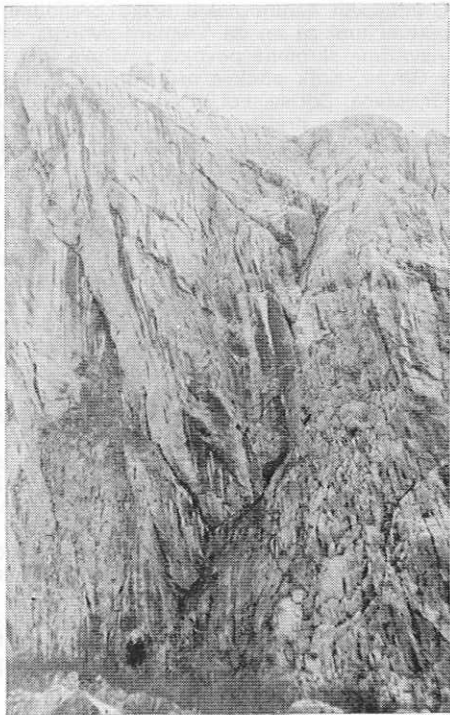
V previsih Manita peč

Foto M. Vošank

In že naslednjo pomlad — vzpon z Maričo po Klinu...

Foto M. Vošank

sten, do kamnite poti nekaj sto metrov pod tabornim prostorom. Parkirni prostor je bil tistikrat še zanikr, danes je tudi ta preurejen in razširjen, s tablam ob strani, kjer v več jezikih lahko preberemo parkovna pravila. In dnevnik govori še o nočni vožnji mimo Plitvičkih jezer. In o nekaj vožnjah po vijugavi obalni cesti, podnevi prijetni ob razgledih po morju, zalivih, otokih in mestih ob poti: Starigrad, Karlobag, Senj, Crikvenica, Novi Vinodolski, Reka... Ponoči otožni in monotoni, iz ovinka v ovinek (vožnja brez konca in kraja). Zapisi iz mojega dnevnika govorijo še o prvih vzponih v Čuku in Aniča kuku. Veliko je napisanega o prvem plezanju po Mosoraški smeri v navezi s Francetom. Bila je pred tem dolga noč brez spanca in tesnobno pričakovanje jutra (kakor nekje v mogočnih Alpah). Nato pa toliko veselja v steni. Leta po tem prvem vzponu sem pozneje jeseni vodil preko smeri Jerco (spet je veliko napisanega). V prvem mraku sva izplezala in uzrla prelepo sliko: barve — prelivanje rdečega zahodnika s temno plavim morjem in že črnim nizkim zaledjem (nepozaben pogled od tistega drevesa pri izstopu iz smeri, ki bo za vedno ostal v spominu). Takoj naslednji dan z Matjažem preplezava Velebitaško smer. In že naslednjo pomlad — vzpon z Maričo po Klinu (bojazen pred neznanim in težkim, velika volja, veselje na vrhnem robu, čestitke prijateljev, zaključek v krčmi v Starigradu...). Med vrsticami berem še o doživljajih v taboru, o srečanju z mnogimi znanci in prijatelji, o oziranju v stene in o kovanju načrtov, o večerih ob ognju in pesmi, o večerih na morski obali... Kanjon Velike Paklenice pomeni sinonim mladosti in tudi hotenja nebrzdane današnje moderne družbe!

PIHAUC*

JELKO FLAJS

Drug za drugim se vrstijo vrhovi okrog moje doline. Zdi se, kot da bi drug drugega podpirali. So kot nekakšna podkev, ki se odpira proti jugu. Na čelo podkve se je počez postavil Pelc nad Klonicami. Moja gora, ki zapira pogled proti Jalovcu. Tam zapade vedno največ snega in je pozimi tako mraz, kot je dejal pokojni Ivan Matijev, da moraš biti oblečen v »pelc«, da se ubraniš njegovi ostrini. Prostor med njim in Bavškim Grintavcem zapira nekaj težko prehodnih dvatisočsto metrašev, le-ti so med drugim skrbeli tudi za to, da Trentarji svojčas niso imeli prelahkega zaslužka, ko so nekateri »izvažali« skromne povojne pridelke in so jih za časa cone »A« prodajali Američanom v Bovcu. Krak podkve proti dolini Soče tvori dolg, malo razčlenjen greben Bavškega Grintavca. Zdi se, kot bi bili tisti vrhovi, ki se vrstijo do zadnjega na jugu — Svinjaka, bolj imena v grebenu kot samostojni vrhovi. Grintavec je res grintava gora, kot bi rekel Uroš, saj je njegovo pečevje izjemno razbito in krušljivo. Verjetno so za to krive strele, ki ob vsaki nevihti marljivo razbijajo njegov vrh in grebene. Strašno razdiralno moč te nebeške elektrike je moral občutiti že ranjki Tožbar-Špik, ko je svojčas spravil na naš vrh Kugja in se je prav tedaj razbesnela nevihta. Kar večkrat se je moral priporočiti bogu, kot beremo, da tisti dan ni poslal nobene strele v vrh, čeprav je v vse bližnje vrhove in grebene treskalo, kot bi imeli vsi svetniki strelske vaje. Vzporedno z Grintavcem, na drugi strani doline, so razvrščeni sončni vrhovi, kot jim pravimo z eno besedo. Z naše strani so obraščeni s travo in pašni celo za ovce, ponekod vse do svojih grebenov, vsi skupaj pa hkrati tvorijo mogočno Loško steno. Nastanek amfiteatra je preprečil Pihauc, ki se je zarezal med obe stranski veji, kot bi hotel dolino zdeliti v dve dolini. Pravzaprav mu je to delno uspelo. Dolino je razcepil v dva kraka, v dolino Bale in Bukovca, ki pa se med seboj precej razlikujeta. Medtem, ko je dolina Bale prostornejša, z gozdom in pašniki zelo bogata, je bukovška stran bolj soteska kot dolina, skromna v rastlinju in živalstvu. Ponekod je ta dolinica tako ozka, da leti odkrušeno kamenje v višinah kar navpično na stezo, ali celo v potok, plazovi pozimi pa se tudi kaj dosti ne zamujajo na svoji poti v nižje ležeče predele. Pihauc je med svojimi vrstniki res nekaj posebnega in je tem le malo podoben. Tako je samosvoj, če ga pogledaš, če si drzneš zlesti nanj in ko slišiš govoriti o njem. Medtem ko so vzhodne strani ostalih gora položnejše, zahodne pa praviloma bolj strme, prepadne, je Pihauc z obeh strani enako strm, tako da bi se komaj odločil, katera stran ima grozljivejše stene. Ko takole stojiš tik ob njegovem vznožju in gledaš proti njegovim vrhovom, se ti skoraj zavrti. Če pa splezaš na njegove grebene, si kakšnih motenj v glavi ne smeš privoščiti. V obeh njegovih stenah pa je vseeno mnogo strmih obraslih vesin in ozkih polc, kljub temu pa je vsa ta travnata navpičnost težko dostopna celo gamsom. Še celo na njegovi južni

strani, kjer svet le nekoliko položneje pada v dolino, da se je svojčas slišalo na njegovem južnem vrhu tudi kozje bekanje, so ob sestopu kar dobrodošli pritlikavi stoletni macesni, ki jim človek prav rad zaupa željo, končati svojo življenjsko turo v postelji. Na njegov vrh ne drži nobena človekova pot, pobarvana pa sploh ne. Je eden redkih vrhov v naših gorah, na katerega sedajo le orli, nanj plezajo gamsi, izbrani spretneži ali drzneži v minulih časih, in v zadnjem času, oklinjeni in ovrveni (vsaj za vsak primer in za korajžo) zasanjani dvonožci, ki bi radi posnemali ali se kaj naučili od svojih črnorogatih vzornikov. Da pa ne bo zamere, je treba povedati, da so gamsi v stoletjih svojega bivanja nadelali v Pihaučeve strmine mnogo skoraj nevidnih stezic. Speljane so po policah, med rušjem in skrivenčenimi macesni, po ozkih poličkih med previsnimi odlomi, ponekod skozi komaj verjetne prehode. Včasih pa tudi poličk zmanjka in potem gamsi tvegajo drzen preskok na naslednjo polico. Med takima policama je večkrat le sto, dvesto metrov pogleda na melišče. Vedno pa se te steze iztečejo v varnejše, niže ležeče predele. Za mnoge med njimi vedo le stare koze vodnice, ki v sili pripeljejo trop na varno. Te gamsje poti, stečine, bi jim rekli bolj učeno, obstajajo že od nekdaj, se zdi. Ena taka je speljana prav po vršnjem grebenu, od sedla Pri kamnih, ki loči Nizki vrh od Pihauca, od njegovega južnega vrha Obljaka. Niso pa bili gamsi tako trmoglavci, ko so svojčas načrtovali to prečenje, kot bi bili radi dandanašnji njihovi posnemalci, ki radi izsilijo vse prehode čim bliže nebu. Previdno so se izogibali prevelikim težavam in se umikali po lažje prehodnih policah na eno in drugo stran grebena, a so vseeno dosegli svoj cilj. Ko gamsi hodijo po taki poti, se vsi pot gibljejo v območju mehkih trav in raznobarnih rož in si tako lahko privoščijo poslastico ali poležavanje na zelenopisani preprogi. Kdo jim ne bi zavidal njihovega pohajkovanja in poležavanja po takih prepogah; njihovega igrivega, včasih kar norčavega poskovanja po zračnih, dokončno izpostavljenih grebenih; njihove neobremenjenosti s strahom pred globino. Kar z njimi bi bil, ko se takole zapodijo po meliščih in ima gledalec občutek, da so brez nog, tako drvijo v dolino, ali ko se v poletnih sončnih dneh po svojih zadnjih smučajo na ostankih snežnih plazov.

Gamsi in koze, to je bilo tisto, kar je tudi ljudi vleklo v Pihaučeve strmine. Žal le za hipec, le v območje treh, štirih človekovih življenjskih dolžin seže meglen spomin in slutnja. Prav je, da vsaj tega kratkega časa z našo brezbriznostjo dokončno ne zabrišemo. Vsaj poskušajmo ga ohraniti zase in za potomce čim daljšega in čimbolj resničnega. Kaj so delali naši pradedje v Pihaučevih strminah danes le še medlo odseva v naših možganih. Da so bili pastirji ovc in koz, to je gotovo. Ko so v poletnih mesecih preselili svoje življenje iz doline na planini na obeh straneh Pihauca, so prebivali tik ob njegovem vznožju. Svoje črede so vsak dan gonili, zaradi pomanjkanja paše, pa tudi zaradi mlajše in mehkeše trave, čim višje pod vrhove. Gonili so jih tudi v strmine Pihauca, toda le koze, ker so ovce le preslabe plezalka za take strmine kot jih premore ta gora. Še celo nje je včasih zapeljala mehka, še nedotaknjena trava na kakšni odročni polički, ki je navadno dostopna le z gornje strani in je treba tja skočiti, potem pa nazaj ne gre več. Zaskoč pravimo po domače taki polički, žival pa, da je zaskočila. Taka žival je postala ujetnica police, kjer je morala potrpežljivo čakati na človekovo pomoč. Če se je zgodilo, da pomoči ni bilo, je bila obsojena na počasno, strašno umiranje od lakote in je, da bi potešila glad, ko je trave zmanjkalo, žrla tudi zemljo. Neredko je v kakšnem takem nagonem, brezupnem poskusu, da bi se rešila, oslabele telo odletelo na melišče. Človek je navadno prišel, saj je že posamezna izgubljena koza ali ovca pomenila velik primanjkljaj v takratnem sila skromnem družinskem proračunu. Morda se čudno sliši, ampak je res, da so gospodarji po drugi strani nalašč pošiljali živino v podobne zaskoče. Kot večina strmih planin pri nas, ima tudi Pihauc takšno značilno polico, nekakšno jetnišnico, ki pa ima za zidove eno samo steno. Morala je imeti taka polica določene lastnosti, ki so pogojevale življenje na njej. Takšne brezizhodne police morajo biti dovolj prostorene, da se čez poletne mesece na njih preživi določeno število živali, imeti mora tudi vodo ali vsaj ostanek snežnega plazu čez vse poletje. Take police so kmetje izkoriščali za preživetje kozlov plemenjakov (kozlovke) ali tudi ovnov. Tako je bil gospodar brez skrbi, da bi ti samci prišli v stik z ostalim tropom, s samicami in bi morda nenačrtno, v nepravem času povečali čredo. Gospodar je spravil živali na take police v zgodnjem poletju, na nekatere celo z vrvo. Vsake toliko časa jim je prinesel sol, jeseni pa jih je spravil spet v dolino. Zgodilo se je tudi, da je kakšen tak mrkač toliko ljubil svobodo, ali pa ga je zapeljal nagon, da je hotel po vsej sili iz te ječe. Takšen je skoraj gotovo šel v pogubo in se je razletel v kakšni grapi, ali v grušču pod steno, kjer so imeli potem krokarji mnogo veselja z dišečo pojedino na pripekajočem poletnem soncu. Učinkovita kozja kontracepcija. Da niso bila taka opravila za pastirje v strminah niti malo lahka in varna, si lahko mislimo. Morali so biti dobri hodci in spretni plezalci. In to so ti ljudje gotovo bili. Se razume, da ne vsi. Mnogo je bilo tudi takih, ki so živino redili, ko pa je bilo treba zaradi nje v nevarne strmine, so raje najeli druge, sposobnejše, kot pri vsakem delu. Plezali so takrat praviloma le zaradi raznih podobnih opravil, čeprav se je večkrat govorilo, da so kakšni taki pastirji, predvsem mlajši, tudi tekmovali v hitri hoji v strmino ali v sposobnostih pri plezanju. V naših krajih so za plezanje po skalah uporabljali izraz, da se je nekdo

zbasal, oziroma še bolje, spraskal čez neki rubc (skalovje); ali se pripraskal od tam do tam; ali, da se je šel praskat nekam. Največkrat je bilo treba reševati zaplezane koze in ovce in pa prinesiti iz nevarnih predelov uplenjenega gamsa, ki je prestreljen, navadno s slabimi krogli ali z nekoliko nemirnim očesom, še našel moč in nagonsko zbehal iskat rešitve v takšne, komaj dostopne kotičke svojega domovanja. Marsikaterega »raubšica« je silila po takih poteh tudi želja, da se ne bi srečal s takratnimi poklicnimi lovskimi čuvaji. Divji lovci so tako dobro poznali svoje divje revirje in so bili prisiljeni v taka pota in predele, ko se je njihovim zakonitim kolegom bolj malo sanjalo o njih. Se razume, da o teh svojih podvigih niso smeli veliko pripovedovati. Šele mnogo let pozneje se je kaj več zvedelo o tej javni tajni. Ker pa so bili vsi ti ljudje, ki so imeli opraviti s strminami, po sili takratne tehnike in standarda obuti le v cikle, so pred plezanjem le-te sezuli z bosonogih stopal in so tako plezali verjetno kar z dobrim občutkom v nogah. Takrat, ko še ni bilo plezanja za šport in za točke, so ti plezalci zaupali svoja življenja res le svojim sposobnostim in sreči. To se v veliki meri godi tudi danes, ko plezajo skoraj izključno zaradi golega veselja in zavoljo izjemnih doživetij. Toda vseeno bo že skoraj težko najti plezalca, ki bi doživljal plezanje v takšni naravni, prvobitni obliki, s tolikšno mero tveganja, čeprav tudi danes pogosto plezajo prosto, brez vrvi, zelo težke stene in mesta v njih. Verjamem, da izbranci splezajo mnogo težja mesta kot so to zmogli nekoč. Vse priznanje, vendar je vseeno velikanska razlika. Gotovo ni mnogo drznežev, ki ne bi na taka plezanja vzeli s seboj vsaj najskromnejši pripomoček, pa tudi če je to le klin ali nekaj metrov vrvice, ki v skrajno kočljivem položaju še lahko pomagajo pri samoohranitvi. Tudi sama zavest, da so skoraj povsod vselej pri roki izurjeni možje, ki plezalca spravijo na varno, če je treba, kvari občutke, ki so jih doživljali plezalci minulih časov v boju z goro, mnogokrat v boju za preživetje. Morda se motim, saj plezalci tudi danes doživljajo podobne občutke, morda? Izbranci že, toda teh je bolj malo. Tudi v prejšnjih časih je bilo nekaj takih, nekaj pa boljših. Najboljše med njimi so vedno iskali za pogon gamsov. Toda le redki so si upali in so bili sposobni gnati gamse čez Pihauc in so tudi poznali poti, mislim gamseje poti. Ti so bili praviloma le domačini, doma izpod tega simbola težavne gamseje »jage«. In kdor je imel tako gonjo gamsov čez Pihauc v svojem sposobnostnem seznamu, je bil zaradi tega na takratni lestvici vaških vrlin, mnogo bolj spoštovan. Govori se, da je bilo nekaj takih med obema vojnama. Nekaj zaradi razmer samih, zaradi raznih kriz, nekaj zaradi golega veselja ali tradicije, nekaj pa mnogoveljavnih »raubšicev«, ki so poznali Pihauc in vse ostale rhove nad svojimi domovi kot svoje dvorišče. »Jagali« pa so gamse tile naši divji »jagri« le posamič, ali največ po dva skupaj in to le na zalaz, pa še tako so bili tudi s sajami namazani, v kakšnem neobičajnem oblačilu morda, da včasih, če so se po naključju srečali, sosed ni poznal soseda. Pa čim bliže živali so morali priti, da so gotovo zadeli, kajti pravi raubšic ni streljal nikoli dvakrat. Zaradi varnosti. Ustreljena divjad je potem romala na njihovih hrbtih v dolino, se razume, po zadosti skritih poteh in mnogokrat v dovolj gosti temi. Občasno se je bilo treba hinavsko prilizniti tudi visokoveljavnim pravim »jagrom«, doma nižje doli, v Bovcu, takratnem Plezzu in ob svoji divji sposobnosti pognati kakšnega srednje rogatega kozla pred njihove gosposke cevi. Pa tudi, če je v istem dnevu izpustil dušo še kakšen močnejše rogati črni smrduh, ki je njegovo smrt povzročila kratka, skrivaj iz nahrbtnika privlečena, sestavljiva »piks-flinta«, morda še z nekakšnim lijakom, dušilcu zvoka podobni napravi na koncu cevi, ni bil to tako velik greh. Včasih pa so kakšnemu prav postavnemu radi pomagali pobegniti iz pogona in je moral še nekaj dni ostati živ. Na koncu so veljavni »jagri« imeli svojo trofejo, gonjač pa zadoščenje, da ima boljše in kar je bilo za prirejo družine v tistih italijanskih časih poglavitno, za kak mesec polne trebuhe, z vsemi dobrotami, nakopičenimi pod sršečo zimsko gamsjo dlako. No, čez nekaj let je pa tako zgodovina poravnala vse take in podobne grehe. Lahko so se ti lovci in najeti gonilci lepo pomerili med sabo o vrednosti svojih trofej. Še nedolgo tega so stari lovci vedeli za resnico. Kdor ni bil dober »raubšic«, ne bo dober lovec. In če bi postavljali spomenike, bi ga postavili najprej »raubšicem«. Zvečine so bili to divji lovci domačini, ki so živeli visoko pod vrhovi in so na tistih krpah zemlje pridelali tako malo živeža, da so skupaj s tropom drobnice sila težko prehranili številno družino in so bili večkrat že na robu stradanja, pa so »raubšicali« predvsem zato, da so vsaj za hudo silo nasitili svoje družine. Njim je bilo streljanje skoraj tako nujno za preživetje, kot je nujno volku v hudi zimi premagati strah in si iskati hrano celo v bližini človekovih domovanj, pa tudi, če za ceno premraženega kožuha. In v tem tiči opravičilo za pobijanje živali. Tu je šlo za zakon močnejšega, za preživetje, vsaj deloma... Da so tudi divji lovci uporabljali puške, pred mnogimi leti sicer zelo primitivne, tudi »fodrlodrc«, je bilo to normalno. Še sreča, da so jih imeli, saj bi le s svojo sposobnostjo, redko okužali gamsje meso. Ali pa tudi? Kaj pa, ko še ni bilo pušk? Gotovo so lovili tudi že prej. Res je, da se da gamsa spraviti na oni svet tudi bolj potihlo, brez pokalic. Za to opravilo pa je treba poznati teren, sistem polic in še mnogo stvari, saj ni tako preprosto pripraviti odraslega, zdravega gamsa do tega, da se s kakšne brezizhodne police sam požene v smrt. Govorili so, da je pri taki »jagi« v nevarnosti tudi človek. Le roke, ta čudoviti privilegij opic in ljudi, so mnogokrat odločale o zmagi človeka nad živaljo. Toda to je že daleč. Danes je vse

drugače, modernejša. V novejšem času streljata divjad bolj optika in rezanca, kot lovec sam. Na Pihaucu gamsov ne streljajo več, ne pravi, ne divji lovci. Gonjači tudi že dolgo, dolgo niso gnali čez Pihauc. Tudi ovc skoraj ni več v njegovem vznožju, kozam pa tako že od konca prve petletke ni treba več na Pihauc niti drugam. Vzorno skrbijo današnji »jagri« za svoje varovance, za njihovo množičnost, predvsem množičnost, ki se je razmnožila prav do izpušnih plinov. Da le ni treba predaleč v breg. Kapitalistična fabrikantska gospoda tudi za klavno bahato rogovje rada odrine nekaj več lir. Toda, žal, niti slutijo ne ti streljači na žive tarče, da so prikrajšani za čudovite stvari, ki so prihranjene tistim, pravim, zdaj tudi med domačini že bolj redkim lovcom s pravim lovskim srcem, ki jim je še dano doživeti lov na gamsa, visoko nad gozdno mejo, v svetu pravega gamsovega domovanja.

Le Narava, ta še ni nič slišala o množičnosti med divjadjo, se zdi. Poslala je eno selekcijo pred leti. Častno, kot vojščaki, ki se vračajo z obeljenimi palicami z bojišč, so nosili glave pokonci. Zrle so slepe oči tja, kjer je nagon čutil sonce, svetlobo, toploto ... Zaletavali so se mnogokrat v skalovje na tavajočih poteh ... Leteli so po slepem prestopu v melišča ... Jokal je stari lovec, ko je pritiskal na petelina, jim poklanjal milostne krogle. In danes? Narava spet čisti. Umirajo kot garjavi psi. Nečastno. Nič ponosa ni več v njihovi drži. Razmnožili so se črnokrilati pogrebci. In ljudje, ki s ponosom ogledujejo trofeje svojih ljubljencev, se zdaj obračajo stran.

Ali bomo še, ali bodo še s hrepenenjem plezali po morda mrtvih Pihaučevih strminah? Koz ni več, ovac ni več, gamsov kmalu ne bo več, krokarji bodo zapustili prazna melišča. Kaj bomo potem še iskali tam gori? Mrtve skale, spomine? Velik del najlepšega manjka že zdaj. Kar malo preveč se »nosimo« kot gospodarji. Sicer pa, narava bo popravila naše napake.

PROBLEMATIKA PLANINSKIH KART IN VODNIKOV V SLOVENIJI

FRANC MULEJ

Ni dvoma, da je varnost planincev v gorah odvisna tudi od dobrih planinskih kart, vodnikov (knjig), pripomočkov za čitanje kart (busola, višinomer ipd.) ter od usposobljenosti planincev za uporabo vseh navedenih pripomočkov. Kvaliteta označenih poti ni niti ob idealnih pogojih taka, da bi mogel planinec podnevi vedno slediti oznakam ob poteh, kaj šele, da bi mu to uspelo v megli, na zaraščenih poteh ali na poteh, ki jih pokriva sneg.

Ni tudi redko, da so oznake na križiščih pomanjkljive ali pa jih sploh ni. Dostikrat tudi vreme poškoduje objekte, na katerih so markacije, ali pa gozdarji, ko posekajo drevesa in marljivji markacisti še niso utegnili nadomestiti manjkajočih oznak.

Po moji oceni naši planinci vse premalo uporabljajo planinske karte z ustreznimi pripomočki, kakor tudi planinske vodnike (knjige). Pripomniti je treba, da najdemo v mnogo primerih v vodnikih ustrezna opozorila o stanju poti in snežišč ter temu primerna navodila.

Ni odveč, če ponovno opozorim na temeljito pripravo ture. Pred odhodom v neznano ali na redko obiskano območje moramo na karti pregledati predvideno traso in prebrati ustrezne opise; le tako se ne bo zgodilo, da bi vzeli s seboj napačno karto ali več kart, če je tura na stičnem območju. Podobna napaka je možna pri oceni zemljišča na meji med Karavankami in Kamniško-Savinjskimi Alpami.

Še bolj pomembna je temeljita priprava na alpinistični vzpon. Opise plezalnega vzpona in dostopa si mora alpinist pravočasno preskrbeti ter jih prebrati že pred turo, kolikor gre za smer, ki je doslej še nismo plezali. Dostikrat je dostop tudi orientacijsko precej zahteven, tako da je tudi za alpinista karta, kompas in višinomer obvezna oprema. Tako opremo potrebujemo v nekaterih primerih tudi pri sestopu.

1. Planinske karte:

Za slovensko visokogorje so bile za javno rabo izdelane naslednje slovenske planinske karte v merilu 1 : 50 000:

1. a, b Julijske Alpe, vzhodni in zahodni del
2. Karavanke, osrednji del in Grintovci
3. Kamniške in Savinjske Alpe z Obirjem in Peco

Karta pod točko 2 je prišla na tržišče šele leta 1980, karta pod točko 3 pa leta 1982.

Julijske Alpe so bile v tem obsegu natisnjene že leta 1969.

4. Triglavski narodni park
5. Julijske Alpe — Triglav
6. Julijske Alpe — Bohinj

Karti pod 5 in 6 sta v merilu 1 : 20 000.

Sredogorje in hriboviti del osrednje Slovenije ter Pohorje prikazujejo naslednje planinske karte v merilu 1 : 50 000:

7. Škofjeloško pogorje
8. Polhograjsko hribovje
9. Okolica Ljubljane
10. Pohorje, vzhodni del

Trenutno pogrešamo naslednje planinske karte: Zahodno Pohorje, Vzhodni odrastki Karavank, Zasavje ter vse dinarsko območje (Trnovski gozd, Vremščica, Slavnik, Snežnik, notranjsko in dolensko gričevje). Problem Zasavja delno rešujejo občinske planinske karte v merilu 1 : 50 000. To so:

11. Planinska karta občine Sevnica
12. Planinska karta občine Litija
13. Planinska karta občine Domžale

Poleg navedenih kart je bilo po 2. svetovni vojni izdanih nešteto drugih planinskih kart in grebenskih skic, ki pa jih ni mogoče kupiti, so pa v glavnem tudi že zastarele. Delno so v pomoč planincem pri gibanju v območjih, ki jih ne pokrivajo karte od 1 do 13, zemljevidi merila 1 : 25 000 vojaškega izvora. Le-ti so delno zastareli in tudi nimajo vrisanih označenih poti. Prodaja jih Založba Partizanska knjiga.

Kakovost planinskih kart je dejavnik, ki v mnogih primerih lahko dosti pomaga pri pravih odločitvah, in je hoja po gorskem svetu varnejša. Kakovost nekaterih izmed navedenih kart še ni zadovoljiva, vse pa še potrebujejo dopolnila, kot jih narekuje stanje v naravi.

Osnovni podatek za planinske karte je prikaz označenih poti.

Zemljevid Julijske Alpe ima v vseh petih izdajah vrisano pot iz Bavšice na Bavški Grintavec čez planino Bukovec, Škrbino v Brdih in Mali Grintavec tako, kot da je označena. V drugi polovici minulega desetletja je bila markirana pot iz Bavšice na planino Bukovec in nato levo na sedlo Kanja, medtem ko celotni zgornji del obravnavane poti od višine približno 1500 m do vrha po drugi svetovni vojni ni bil obnovljen. Markacije so zato stare, medle in redke. Odcep poti ni označen niti na planini Bukovec niti na vrhu Bavškega Grintavca. Pot ni zavarovana, na grebenu Bavškega Grintavca je delno celo 2. težavnostne stopnje.

Podoben problem je s potjo od Prevale do sedla Čez Brežice (Bala). V peti izdaji zemljevida Julijske Alpe, zahodni del, je ta pot vrisana, kot da je označena, v resnici pa najdemo na vsej tej poti le tri stare markacije. Pot je neizrazita, na Prevali ni oznake za smer niti za sedlo Čez Brežice niti za planino Bukovec. Podobno je izdelovalec karte narisal kot označeno pot iz Zavetišča pod Špičkom do sedla Kanja že v drugi izdaji leta 1973, čeprav je bila pot markirana šele avgusta 1974.

Tudi ni pravilno, da so navedeni različni podatki na karti Julijske Alpe—vzhodni del ter na karti Julijske Alpe—Bohinj. Prva ima steze okrog Bohinjskega jezera vrisane kot neoznačene, druga pa kot označene.

Precej je tudi razlik na kartah Julijske Alpe—vzhodni del in Julijske Alpe—Triglav v območjih Zgornja Krma, Planika, Kredarica in Staničeva koča. Karti v merilu 1 : 20 000 je izdelal drug zavod kot karti v merilu 1 : 50 000. Tu so za posamezne karte navedeni samo tipični primeri.

Karta, navedena pod točko 3, Kamniške in Savinjske Alpe, je v 3. razširjeni izdaji kakovostno nazadovala. Več napisov je izginilo. Tako Konj, severno od Velike planine, Rokovnjaške jame v Kamniški Bistrici itd. Napake okoli vrha Planjave (višina glavne vrha je pripisana zahodnemu vrhu, označene poti so napačno vrisane) se vlečejo skozi vse tri izdaje, čeprav so bile na voljo pripombe že ob poskusnem odtisu.

Potrebno bi bilo razmisliti o predlogu, da bi razlikovali kakovost označenih poti (polna črta, prekinjena črta).

2. Planinski vodniki

Za slovensko alpsko in predalpsko območje obstajajo naslednji vodniki, ki so trenutno skoraj vsi v prodaji:

1. Julijske Alpe
2. Karavanke (3. izdaja)
3. Kamniške in Savinjske Alpe (3. izdaja)
4. Vodnik po Posavskem hribovju
5. Po gorah severovzhodne Slovenije
6. a Poljanska in Selška dolina

6. b Ratitovec
6. c Blegoš
6. d Lubnik
7. Šmarna gora

Slovenski planinski svet še nima vodnikov za slovenski del dinarskega območja in za Polhograjske Dolomite. Tudi Škofjeloško pogorje še ni v celoti obdelano. Za ta območja navajajo del podatkov vodniki veznih poti: Slovenska planinska transverzala, Pot od Drave do Jadrana, Transverzala kurirjev in vezistov itd.

Za vodnike, navedene v točkah 1. do 7., je potrebno pripomniti, da večinoma opisujejo dejansko stanje poti, kar bi morali upoštevati izdelovalci planinskih kart. Ni pa v vodnikih vselej jasno napisano ali je pot označena ali ne. Avtorji vodnikov bi v nekaterih primerih potrebovali sodelavce za območja, ki jih slabše poznajo. V vodniku Kamniške in Savinjske Alpe je na primer južni del osrednje skupine nekoliko slabše obdelan.

3. Alpinistični vodniki

Trenutno so aktualni naslednji vodniki:

1. Naš alpinizem (ponatis)
2. Plezalni vzponi v vzhodnih Julijskih Alpah
2. a Turni smuki, Julijske Alpe
2. b Bohinjske stene, plezalni vodnik
2. c Alpinistični vodnik, Vršič
3. Karavanke (planinski vodniki, točka 2)
4. a Kamniške Alpe, Ravenska Koča
4. b Kamniške in Savinjske Alpe, Korošica
4. c Kamniške in Savinjske Alpe, Logarska dolina, Matkov kot, Peči
4. d Kamniške Alpe, Kogel 2094 m, plezalni vzponi

Naš alpinizem obravnava plezalne vzpone v Julijskih in Kamniških Alpah do leta 1932. Zahodne Julijske Alpe so dobro obdelane v italijanski literaturi. Problem je obdelava Kamniških Alp, ker po 2. svetovni vojni ni izšel vodnik, ki bi podal celoten pregled vzponov.

Omeniti moram vodnik izbranih plezalnih vzponov v naših stenah (le-ta ni več v prodaji). Splošni problem teh vodnikov je, da hitro zastarajo, ker alpinisti opravljajo vedno nove prvenstvene vzpone.

Kolikor bodo še nastajali novi vodniki, bi bil potreben dogovor za enotno metodologijo. Za zaključek bi rad povedal, da v tem sestavku niso navedeni vsi problemi, omenjena pa tudi ni vsa literatura. Pred 2. svetovno vojno in po njej so izšli dobri planinski priročniki za celotno Slovenijo. Po zadnji vojni je znan nemški priročnik za Julijske Alpe in planinske karte v merilu 1 : 100 000 za Julijske in Kamniške Alpe.

Avtor je imel referat PROBLEMATIKA PLANINSKIH KART IN VODNIKOV V SLOVENIJI na posvetovanju GORE IN VARNOST, ki ga je organizirala Komisija za GRS pri PZS 19. 5. 1984 v Poljčah.

PREPROSTA DOŽIVETJA

TOMAŽ VRHOVEC

Jutranja skica

Trda tema je še. Že pred pol ure so se prebudili prvi nespečneži in potihlo odštorkljali v jedilnico. Počasi je spalnica oživila. Nekateri iščejo kose obleke in opreme, drugi pa imajo vse že poravnano in samo zlagajo v nahrbtnike. Luči ni, ker dela agregat le zvečer. Pomagam si z baterijo. Kar na postelji sede si natakne nogavice in zlezem s pograda. Komaj najdem copate, vse drugo pa sem pustil v jedilnici.

V veži je vse v prvobitnem neredu. Dva plezalca s smrtno resnima obrazoma razpletata vijoličasto vrv, ki se jima zapleta ob druge, ko si urejujejo dereze; nekateri preštevajo kline in si nadevajo plezalne pasove. Vseposvobod je videti spočite zadnjice tistih, ki si obuvajo čevlje. Prostor je za vse pač premajhen. Prebijem se do svoje obutve. Preden jo najdem, pohodim nekoga, ki se je pravkar sklonil, da bi si zavezal čevlje in oba nekaj zagodrnjava v opravičilo.

S čevlji se zrinem v jedilnico. Nekje visoko pod stropom brli plinska luč. Po mizah šumijo plinski gorilniki. Grejejo si čaj. Pri mizi pod oknom, kjer je moj nahrbtnik, si trije kuhajo juho in jedo kruh z nekakšnim čudnim namazom.

Prijazno se jim nasmehnem, jim voščim dobro jutro in začnem po mizi razmeščati hrano in posodje. Zavzeti moram toliko mize, da bosta imela dovolj prostora še moja tovariša, ki se šele prebujata.

Ura kaže pol treh. Včeraj smo se domenili, da bomo vstali ob treh in da bomo ob štirih šli na turo. Sosedje ob mizi že žde v puhovkah, kaže pa, da nimajo teka. Dekle, ki sedi nasproti, vsak grizljaj tako premlava, da postajam živčen in bi ji najraje pomagal požirati. Nenadoma se ob njih prikaže zagorel bradat obraz in jih začne priganjati. Dekle začne hitreje mleti, starejši začne pospravljati kruh in namaz, fant popije še zadnje kapljice juhe, potem mi pokimajo in gredo. Priganjalec bi rad opravil svojo dolžnost kar najhitreje, da bi se lahko še isti dan vrnil v dolino in to dovolj zgodaj, da bi si lahko oskrbel nove kliente in se z njimi odpravil na novo turo. Sezona je kratka, malo je lepih dni, zato je pač treba pljuniti v roke.

Ko sem se ukvarjal z marmelado in čajem, sta v jedilnico prilomastila tovariša. Čaj jima je dobro del. Jedilnica se počasi prazni. Med zadnjimi smo se poslovili tudi mi...

Nebo je za vrhovi že začelo rdeti. Pobočja so bila podobna božičnim drevescem, bila so posejana s premikajočimi se lučkami. Naveza z nestrpnim vodnikom je pravkar izginila za prvi rob. Spet je pred nami vroč poletni dan.

Samotna pot

Po široki in mastni reki ropotajo ladje. Ni jih videti, ker so okopi stare trdnjave previsoki. Skozi napol priprta okna slišim, kako dežuje. Štiri svetilke na oknu zasipajo prostor s slepečo svetlobo, v sosesčini nekaj ljudi glasno spremlja prenos nogometne tekme. Brez težav se lahko torej preselim kam drugam...

Do tod sem se že kar upehal. Pravzaprav se vedno upeham, ko pridem na vzpetino nad Dvojnim jezerom. Če grem od Zlatoroga, se do Savice dodobra ogrejem, Komarča kljub strmini hitro mine in spodnji del Lopučnice je s svojimi značilnimi sestoji smrek vedno zanimiv. Vzpon mimo Bele skale do jezera pa se mi zmeraj vleče, še posebej tedaj, če se prej pri studencu pod skalo nacedim vode. Le enkrat, se spomnim, da mi je tudi ta odsek poti hitro minil. To je bilo nekoč junija, ko sem sam, tako kot danes, rinil v hribe, pa je bilo precej pozno, luna je svetila in kar naenkrat sem tik pred studencem na poti naletel na povsem svežo mrhovino. Še toplo je velo od nje. Lovca pa ni bilo. Zdi se, da sem ga pregnal s svojimi glasnimi koraki. Obšel me je neprijeten občutek in ves naježen sem z neverjetno naglico prišel do Koče pri Sedmerih, ves čas pa sem prisluškoval, če za mano morda ne hlača medved ali stekla lisica.

Čeprav je junij, je še vedno veliko snega. Prejšnji teden ga je sicer nekaj pobralo, vendar smuči nisem zamen vlačil s seboj. Pri koči jih bom snel z nahrbtnika, jih privezal na prusik in jih vlekel za seboj. Pri koči sem. No, ko že sedim in jemljem kramo iz nahrbtnika, lahko naredim še kakšno sliko, če že vlačim s seboj fotografsko kramo. Fotografski aparat človeka nekako miselno poleni. Okolice, pojavov, dogodkov, ne spremljamo več zato, da bi jih čim boljše doživeli in si jih zapomnili, marveč zato, da bi našli čim boljši motiv. Ko je vtis v črni škatlji, ni treba shranjevati slike v svoj spomin. To pa je škoda. Fotografija, diapozitiv, morda ohrani vtis, spomin pa ohrani mnogo več, toda žal tudi zbledi in na koncu ostane le še motna slika, ki se je spomniš morda le po naključju.

* * *

Melišča pod Kopico so še dobro zasnežena, medtem ko je pobočje Lepega Špičja že skoraj povsem zeleno, le v nekaterih grapah je še nekaj nanešenega snega. Tu, na tej strani doline, je sren kar trd, po ponvica, ki jih je izdolbila toplota, je prijetno hoditi. Smuči od časa do časa zdrknejo po pobočju navzdol in se začno prekopicavati in zapletati, vendar je vleka še vedno manj naporna, da to ne moti. Tega prečjenja bo tako kmalu konec, le da pridem mimo Ledvičke, tam se dolina razširi, in podi, ki sledijo, se mi zde ena najbolj očarljivih pokrajin v gorah pri nas. Z vsakim korakom se razgled proti zahodu razširja, blaga valovitost terena omogoča prijetno hojo, po kontah je polno snega, čez skalne stopnje pod zadnjo Lopo potihem meži voda, stene Zelnaric in Vršakov pa so suhe, v popoldanskem soncu se vidi vsaka razčlemba. Rjava mlaka je še povsem zamrznjena, kar čeznjo bom šel.

Sem pred bivakom. Najprej ga bom prezračil. Nobenih sledi nisem videl, zdi se, da že nekaj časa ni nihče tukaj prenočil. Notranjost bivaka je čista, odeje so suhe, le okrog zgradbe je precej smeti in zarjavelih kartuš. Zda, ko se sneg umika, vsa ta prej zasnežena navlaka prihaja na dan. Prav prijetno toplo je to popoldne. Sedel bom kar na stopnice. Gorilnik enakomerno šumi, juha se počasi kuha, čevlji in nogavice se na soncu kar vidno suše, jutri bo tako prijetneje hoditi.

Ko se sprehajam okoli bivaka, zagledam gamsa, ki se pase tik ob Zasavski koči. Le kaj najde tam tik ob hiši, zakaj ne gre raje na zelene police Vršaca, tam bi imel mir, tu pa ga bom jaz motil. Ampak ta gams se sploh ne da motiti! Ogleduje se naokoli, zanesljivo me je že opazil, pa ga moja prisotnost nič ne vznemirja. Silhueta tik ob koči se obrača, za njo pa je mogočna kulisa sivo belega Razorja. Tole bi bilo pa treba fotografirati. Prav potihom grem v bivač po fotografski aparat. Medtem pa je gams prišel še dosti bliže. Pase se le nekaj korakov od vrat. Hitro sedem na stopnice, napnem film, nastavim ostrino in osvetljenost in pritisnem sprožilec. Kamera z gromkim glasom, značilnim za »praktiko«, škljocne, gams dvigne glavo, postriže z ušesi, potem pa se pase naprej in se vedno bolj bliža bivaku. Velika, zdrava žival je, nikjer ni videti čopaste dlake, tako značilne za garjavost. Čudno, da je sam. Najbrž je to star kozel, ki je zapustil trop, potem ko so ga mlajši premagali. Tako sedaj sam vlada prostranstvu okoli Prehodavcev, jaz pa se vrivam v njegov mir.

Naredim še nekaj posnetkov, žival pa se počasi, ne meneč se za vsiljivca, pomakne nazaj h koči in tam izgine za rob.

Naslednji dan se prebudim navsezgodaj. Ko sem prišel na Hribarice, tam kjer se strmina položi, sem pogledal proti Prehodavcem. Čez pobočje Vršaca se je počasi pomikala znana črna pika...

PREPLETANJA

MIŠA FELLE

Kakšna razlika je občudovati sončni zahod
z vrha gore ali s peščene sipine sredi
Sahare?

Nobene razlike ni,
oboje je enako veličastno!

Smejem se, ko vidim, kako puščava cveti. Spekter barv, ki ga najbolje pozna mavrica, pokriva kilometre in kilometre peščene površine. Smeje se tudi marsikdo, ki mu zaupam to skrivnost in ne zna ceniti takšnih vtisov. Zato raje ne govorim, le čutim.

* * *

Smejem se, ko stojim na vrhu Raduhe in opazujem, kako oblaki in megla pokrivajo človeško umazanijo. Iz vsega tega štrli le tisto, kar je čisto. In kavke mi krožijo nad glavo ter se posmehujejo jadralnim letalom, ki se gredo ptice. Veter je tod prijazen, boža in govori vsakomur, ki ga želi sprejeti takšnega, kot je. Sonce se smeje, kot se bo nasmihalo še naslednjih nekaj sto milijonov let, ko se bo za hip zaustavilo na svoji Poti in dalo prostor novi zvezdi.

* * *

»Kaj hudirja pa počneš tukaj?« me vpraša Mali princ, ko kolovratim po suhih vadijih in občudujem dvesto milijonov let stare ostanke školjk, brskam po neandertalskih artefaktih in se mi trese roka, ko se dotaknem zlomljene kamnite puščice.

»Iščem,« odgovorim.

»Toda kaj? Pa ravno tukaj!«

»Saj res, le kaj, ko tudi ti nisi našel, ko si prišel celo s svojega planeta na Zemljo. Morda vsaj spoznanje, da je tukaj nesmiselno iskati. Morda sem hotela srečati prav tebe.«

Žalostno se mi nasmehne in le njegova zvezda še žari, daleč na horizontu. Samo ena je, ki zna tako žareti, druge se šele učijo. Učim se tudi jaz in kdove, če se bom kdaj naučila.

* * *

Spet sem na Raduhi, kot da bi nihala med njo in vsem, kar je na Zemlji.

Preseneti me Mali princ, ki me čaka ob luninem svitu na vrhu Laneža:

»Kaj pa ti tukaj?«

»Kaj pa ti tukaj!«

Potem sva vesela, da sva spet skupaj. Besede niso potrebne, čeprav je on zelo radoveden in venomer kaj sprašuje.

Potem se utrne zvezda.

* * *

Všeč so mi bili dateljni. Najprej s palm štrle otežene vejice z majhnimi ovalnimi plodovi. Potem dobijo barvo sonca in imajo okus po taninu. Te imam najraje, čeprav je marsikdo mnenja, da to ni hrana. Nato plodovi spreminjajo barvo vse do čokoladno rjave. Dokler so še trdni, jih oberejo, naložijo v zaboje in jih obtežijo s težo, ki je sedemkrat večja od njih samih. Dajo jih na ladje, in ko takšna ladja pripluje od Črne celine do luke Koper, so dateljni že zreli. Take lahko kupimo tudi pri nas in še sanja se nam ne, koliko muh je prej uživalo na njih.

Z dateljni pravi muslimani prelomijo post v času »ramadana«, ko od sončnega vzhoda do zahoda nič ne jedo ali pijejo. Občudovala sem njihovo vztrajnost. Potem sem opazila, kako mnogi čez dan na skrivaj pijejo, od sončne pripeke mnogi zbolijo, celo umro, ponoči pa se večina nabaše do onemoglosti. In vse to za boga, ki so si ga ustvarili sami, ne on njih. Zanj so proti koncu praznika pričeli zbirati jagnjeta. Vsaka družina vsaj eno. Dneve in noči so reve blejale z balkonov, teras, stanovanj, šotorov ali okoli hiš ter čakale na nož.

* * *

Tadrart je ime, ki ga poznajo poznavalci afriške geologije. To je spodnji del devona v paleozoiku. Pa, čemu vsi ti strokovni izrazi. Jaz sem opazila le čudovite oblike narave. Po zaslugi vetra tod štrle kvišku iz peska najrazličnejše oblike apnenca. Nekatere so tako skrivnostne in čudne, da so jih poimenovali — hudičeve planine.

Spet na drugem koncu je bila površina pokrita s kvarcem. Na daleč drobni kamenčki, od blizu — svet pravljičnih barv, ki zažive, če jih pogledaš proti soncu.

Okostje kamele me spomni, da je tod voda na stotine metrov pod zemljo. Poslikane pečine v gorovju Acacus pa, da je bilo nekoč tod vse v zelenju, med katerim so se sprehajali sloni. Škoda, da ni z mano kakšnega politika ali vojaka ali konstruktorja atomske bombe, morda bi se zavedli, kako nesmiselno je njihovo početje, prav tako kot moje pisanje. A človeka vedno nekaj sili, da počne dobro ali slabo ali oboje. To bo vse dotlej, dokler človek ne bo postal spet Človek.

* * *

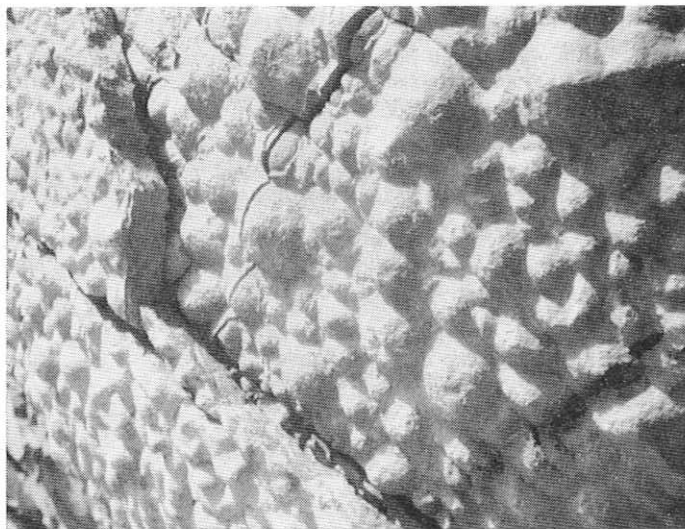
Temne sence padajo pod najrazličnejšimi koti in pretvarjajo peščene sipine v nekaj, kar je komajda dojemljivo očem. Škratna plošča se izgubi za njimi, nato pa se daleč na horizontu spet pojavi. Vedno bolj zardeva in v nekaj sekundah je vse končano — izgine za obzorjem. Na nasprotni strani je že pred urami vžsel mesec in meče na pesek povsem druge barve in sence. Tako na hitro si v puščavi podata roki Dan in Noč.

Spet je tu Mali princ:

»Blagor zvezdam!«

»Tudi mi bomo nekoč zvezde, seveda če bomo to resnično hoteli. Na Poti Tja pač poskušamo in počnemo marsikaj. Vsekakor pa za to ni dovolj le jesti in piti ter se razmnoževati.«

* * *

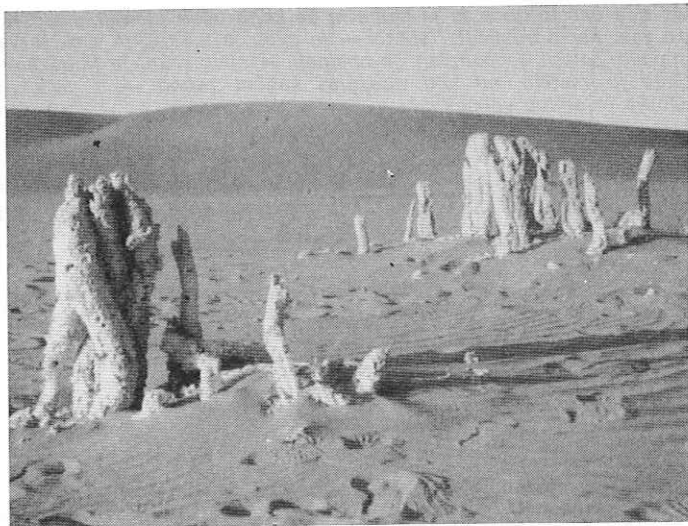

200 milijonov let
stari okameneli
ostanki alg

Foto M. Felle

Tukaj je некоč
živel gozd ...

Foto M. Stele

»Kakšno je vreme v Sahari?» me sprašujejo.

Lahko razložim z besedami, da je bilo čez dan preko štirideset stopinj nad ničlo, ponoči pa nam je zmrznila voda v kantah in se je na šotorskih oknih nabral led. Toda besede le redkim dajo tudi občutek.

»Kaj pa gore, kakšne so tam?»

»Čudovite!»

Saj je vse, kar je pristno in v zvezi z Naravo čudovito.

Tudi prvi alpski zvončki, ki prodirajo skozi snežne krpe na gorski krnici pod Raduho na plano, so v svoji skromnosti in nežnosti nekaj najlepšega, kar je moč srečati na tem planetu.

Zato obožujem Raduho. Obožujem Raduho. Za njeno že ne vem katero pomlad Spomenko sestavi pesem, ki ji jo vso noč prepevamo ob njegovi spremljavi na kitaro:

»Čakal sem, da sem prišel,
dolgi dvajset let,
osamljen in doline sit,
v prelepi gorski svet —
ki ga ljubim.

Danes spet smo skupaj vsi
in Grohat je naš dom.
Tih in lep je svet okrog,
ko z vrha gledaš dol —
v dolino.

Raduha je kakor zarja
v soncu se blešči,
pomlad povsod že sneg topi
in ptička žvrgoli —
tam v smreki.

Plezat grem, četud' ne znam
in klane bom zabil.
Od mnogih dolgočasnežev
v skalo se bom skril —
in užival.

Raduha je naša gora,
lepše daleč ni.
Zato sedaj zapel bi rad,
čprav že vejo vsi —
da jo ljubim!»

Je bila pač to gora, ki je mene in še koga učila gledati. Tako je sedaj Raduha sinonim za vse, kar predstavlja lepoto — je cvet, je metulj, je dež, je veter, je sonce, je Campanula Zoissii, je Jonatan, je nasmeh, je stisk roke, je ljubezen, JE... Zato je vseeno, od kod opazuješ sončni zahod — z vrha gore ali sredi puščave. Oboje je enako veličastno.

* * *

Nekoč sem opazovala človeka, ki se je spuščal s Keopsove piramide. Zanj je bilo to enako dejanje kot za tistega, ki je preplezal severno steno Eigerja...

VOTLI VRH

IGOR ŠKAMPERLE

Nad dolino Koritnice je Loška stena, v Loški steni pa Votli vrh, samotni, od glavnega grebena nekoliko odmaknjen, ki še na zemljevidu ni označen. S severa pa je to prava, mogočna gora drzne trikotne oblike, z divjo, kakih 800 m visoko steno. Prvi je v njej začel rogoviliti Igor, ko je pred tremi leti pohajal tod okoli, pozimi. Spodnjih 300 m je bilo povsem kopnih. Potem smo se lani poleti spravili na ogledno turo, po strmih pobočjih Bedinjega vrha. Povzpeli smo se do grebena in imeli steno Votlaka na dlani.

Spet je poletje s toplimi dnevi. Pozno zvečer smo v Logu in malo kasneje na suhi strugi ob izteku grape. Nič ne zapletamo, najemo se in v mehkemrodu počakamo jutro.

Rado nosi tri vrvi, z Igorjem pa tovoriva težka nahrbtnika. Vreme drži, mi komaj čakamo, da se stene lotimo. V grapi je več kot 10 m snega, tako da je hoja hitra in enostavna. Mogočna stena nam visi nad glavami. Približno na sredini vstopimo v žleb, ki gre poševno v desno. Po dveh raztežajih smo v krušljivih travnatih ploščah. Plezanje je težko, pečevje drobljivo, vse skupaj nas povsem zaposli in prevzame. V steni smo, v navpičnem, rjavem in krušljivem skalovju. Nad ploščami najdemo zajede. Prvo spleza Rado prosto, z Igorjem pa žimariva in tovoriva nahrbtnika. Na polički, nevarno razpokani in polni naloženih lusk, varujem Rada, ki nabija kline v trhle razpoke pod veliko streho; medtem prižimari še Mezgač. Raztežaj višje visim v dveh klinih, spet varujem, ko se Rado loti bele plošče, Igor pa čaka spodaj. Plati pa kmalu postanejo neprijetne. Pretežko in pregledko je, da bi plezali prosto, klinov pa ni moč uporabiti; nobene počti ni. Rada previdno spuščam, klin pa se, kot nož tanek specialček, upogiba pod njegovo težo. Potem poskusi bolj levo. Koliko časa je Rado visel v beli plošči, ne vem, najbrž več kot uro — za teh slabih deset metrov. Bil je že na tem, da pade, pa se je obdržal, klinčki pa so zabiti le po pol centimetra. Obupan je bil, saj je bil v položaju, ko ne moreš ne naprej ne nazaj, ko ne moreš niti zabiti klina, a je ostal neverjetno miren. Niso se mu tresle noge in ni preklinjal, le začudeno je pogledoval in bil čudovito miren.

Nad ploščo so težave popustile. Raztežaj po gredini nas je pripeljal do grdega odloma in do velikih lusk. Plezanje je tu lepo in slikovito, silno prav nam prihajajo metulji, na vrhu zadnje, velike luske me pričaka poraščena polička, ki je hkrati vhod v votlino. Zadovoljen sem, saj je najbolj oduren spodnji del stene že za nami. Rado pritrdi vrv za Igorja, mene pa varuje, ko se z zgornje poličke, poraščene s travo in prijazno jerebiko, lotim zajede. Precej težje je, kot sem pričakoval. Trava, zemlja in krušljivo je, zgoraj pa me straši streha. Fanta me sprašujeta, kaj bo s streho, pa ne vidim nič pametnega. Rinem gor v strahu, kako se bo izteklo. Kopljem v rušo. Klini slabo prijemajo, mežikam in pljuvam, ves sem od zemlje. Pod stropom napušča je majhen rob, presečen pa sem, ko na levi ugledam lepo, veliko polico. Kako lepo jo je gledati! Sredi navpične stene meter široka, ravna travnata polica! Prečka do nje je sitna, krušljive skale, ko pa se zavalim gor, že vem, da bomo tu bivakirali. Mangart, poln nizkega pozno popoldanskega sonca, naznanja, da je dan pri kraju. Ko je tu še Rado, pripneva vrv za Mezgača, sam pa se lotim še navpične bele plošče nad polico. Skala je čvrsta in ravno prav razčlenjena, da rinem gor, čeprav me je strah, da bo na vrhu zmanjkalo razčlemb. Skušam zabiti klin. Utopija. Nobene špranje ni, niti najmanjše. Malo višje zatakнем krepelj, da si malo odpočijem. Obesim še streme, pa vse skupaj zdrsnem dol. Za trenutek sem negotov in prestrašen, potem pa nadaljujem prosto, brez pomislekov. Tisti odločni, podzavestni »gremo«, tokrat ni bila premišljena, zavestna odločitev. Imel sem srečo. Našel sem dva oprimka in sem splezal čez. Ko se vrv izteče, zabijem nekaj klinov, jo fiksiram in se spustim na polico. Igor in Rado se že pripravljata na bivak; toplo je in žejni smo. Sprašujeta me, kako je zgoraj. Težav še ni konec. Na polici se prijetno namestimo, usta so suha, roke zdelane, koža na prstih posneta, v udih,

po vsem telesu čutim utrujenost. Čeprav imamo precej pijače, se mi zdi, da se ne morem odžejati. Počasi se večeri, Koritnica tone v sencih, enolično, brezoblačno nebo na koncu doline prebada Kotova špica. Robovi Loške stene, bližnjega Moreža so še daleč. Skrbi nas, pa smo vendarle prepričani, da smo težji del stene že preplezali. Zjutraj smo kmalu nared. Prvi zažimari gor Rado, zadnji Mezgač. Varujem in v tegu spuščam Rada okoli stebra, ko Igor izbija še včeraj zabite kline. Z viseče plošče, kamor me potegne Rado, pa ni videti nobenega prehoda. Ko je tu še Igor, gledamo in premlevamo. V vsej širini stene ni nobenega pametnega prehoda. Nobene razčlemb, le gladke plošče, s travo tu in tam. Edina možnost je dolga prečka pod streho, težka, zračna zadeva bo to, toda edino, kjer morda ne bodo potrebni svedrovci. Rado, ki je izgubil že vso vero in upanje, se nestrpno in pogumno odpravlja. Sam se čim bolj »zaštantam«, da nas ja ne bi odneslo. Rado nabija, vpenja, visi v stremenih, Igor pa raje ne gleda, le toži, kako bomo tu preživeli drugi bivač. Tudi sam sem živčen. Najraje bi sklenil, da se takih reči ne lotevam več. Čas mineva, čez nebo pa drsijo cirusi in ovčke. Pričakujemo naglo poslabšanje. Strah nas je, če nas tu ujame dež. Dol ne moremo več. Končno je Rado uspešen. Šele kasneje smo spoznali ključno vrednost tega raztežaja. Višje je svet lažji, čez plati jo užgemo proti levemu razu. Nimamo težav v plezanju, v steni ni nobene smeri in prehode si lahko poljubno izbiramo. Sicer pa ni velike izbire. Priplezamo na levi raz. Nudijo se nam lepi in divji pogledi na steno, ki izginja pod nami, in strmi Morež. Težave popuščajo in vrh, velikanski rogelj, je prav blizu. Še nekaj krušljivega pečevja, razbitega od strel, in priplezam na rob stene, potem pa na vrh, ki prebada nebo. Ležim na grobem kamenju in pobiram vrh. Sonce, skale, Morež, Rado, Igor, Votli vrh. Sedimo in gledamo, kakšno tudi zinemo. Zdelan sem, usta so razpokana in presušena. Igor prinese veliko kepo snega, potresemo nekaj kalcinove in čudovit sladolep imamo. Popoldan je, dva dni smo plezali čez steno, zadnjo tako veliko doslej nepreplezano steno v Julijcih. Fino se nam zdi, gledamo drug drugega, z odprtimi očmi, ližemo sneg. Če bi imel vodo in hrano, bi ostal tu, vso noč. Veliko veselje mi pripravi Igor; šlo je za ime smeri. ZNAMENJE OB POTI, v spomin Nejcu Zaplotniku in vsem drugim, ki so hodili po gorah, spoznavali veliko naravo in se niso ustrašili svoje ničevosti.

Sestopamo; čez Morež z lepim pogledom na Bricelj, po dolgih travah in podih nad Balo tja do Brežic. Pihavci in Pelci se svetijo v soncu, misli begajo, nekaj ovc se pase pod grebenom, samota. Večer na Brežicah, na topli mehki travi pod Plešivcem, sonce pada za kulisami gora in meče črtasto svetlobo, ravno in nepremično. In čudovita zelena barva macesnov in mrzla vodica, tako enostavna in dobra, polpna; slapovi in šumenje, niže spodaj gozd, reven bovški gozd, senčna Koritnica in ozki, prekleto ozki plezalniki in boleči prsti, zvezde na nebu, suha struga, Votli vrh, mir.

Konec nečesa, ki pomeni novo spremembo očesa in gubo na obrazu, majhno stopničko v drobni poti življenja, kratek, tragično vedno krajši predah, in začetek novega; začetek novega, dokler bo v meni živela moč upanja.

Opomba: Vzpon so opravili 12. in 13. julija 1984 — Rado Fabjan, Igor Mezgec in Igor Škamberle, AO Postojna.

V TEMI NA POREZEN

DAMJAN SLABE

Dan je bil soparen in vroč. Prav nenavadno je bilo, da je zdržalo brez nevihte. Kdo bi se v taki vročini odpravil v hrib, še zlasti če bi preživel »naporno« noč. Tako sva se z Blažem odločila, da dan raje preživiva v senci, in jo zvečer, ko bo vročina popustila, mahneva na vrh. Popoldan sva obiskala prijateljico v Franji, škoda, da je imela službo, sicer bi se nama pridružila.

Ura je bila osem zvečer. Nad dolino se je že spuščal mrak, ko sva zaprla hišna vrata. Ljudje, ki sva jih srečevala, ko sva zapuščala vas, so naju nekam začudeno opazovali, toda na srečo sva hitro prišla na rob vasi in se skrila v sadovnjaku. Na travo je legala rosa. Dolino in vas, ki sta vedno globlje ostajali pod nami, je zagrinjala meglena tančica. Skozi hišna okna so se zasvetile prve svetilke. Hkrati, kakor odsev, so jim sledile zvezde. Preko travnika sva prišla do gozda, tu se pot začenja strmo vzpenjati. Na desni je žuborel potok in njegova večerna pesem se je zlivala s šumenjem vetra, ki se je poigraval v krošnjah dreves nekje na vrhu Drnove. Tema je med visokimi bukovimi drevesi postajala vedno izrazitejša. Veličastno himno počivajoče narave je za trenutek zmotil le prijatelj, ki se je bil spotaknil ob korenino drevesa, tik ob poti. Tišine se nisva upala motiti, zato sva le malo govorila.

Prišla sva do travnate jase, kjer je bil svet položnejši. Tema se je razredčila, tako da sva košuto, ki je plašno odskakljala med drevje, razločno videla. Ne vem, kdo se je koga bolj ustrašil. Zagledala sva senik, na Cerkljanskem mu pravijo svisla. Tega imena si nisem mogel zapomniti. Kmetje vanj spravljajo seno in ga kasneje, ko ga jim primanjkuje doma, tovorijo do svojih kmetij v dolini. Zopet sva prišla v gozd in se vzpenjala med mogočnimi debli. Prišla sva do križpotja. Kažipotov ni bilo, ali pa jih v temi nisva videla, toda prijatelj, ki je pot bolje poznal, se je odločil za pot, ki drži naravnost, kar se je kasneje izkazalo za pravilno. Tišino je zmotilo šumenje listja in pokaanje vejic. Oba sva prisluhnila. Dobro sem čutil, kako mi je srce začelo močnejše razbijati. V temi nisva ničesar zapazila, lomastenje pa je kmalu utihnilo. Oddahnil sem se in bolj sebi v tolažbo rekel: »Saj ni nič!« Drevje se je začelo redčiti in kmalu sva prišla do planote. Blaž je dejal, da se ji pravi Leha. Svigli je bilo tu več, za majhno vas. Seno je bilo tu pokošeno in spravljeno v velike kope. Na obronku je pot zopet zavila med drevje. Predlagal sem počitek.

Pod nama je ležala dolina. Bila je tiha in mirna. Take še nisem videl. Le ropot redkih avtomobilov je motil njen pokoj. Luči na ulicah so bile prižgane. Tovarna je mirovala. Nekje iz Črnega vrha je prihajalo vriskanje, ki se je mešalo z zvoki harmonike. Slišala sva šumenje reke, poslušala sva umirjeno pesem vetra. Vse je počivalo. Ozrla sva se po zvezdah. Mirno so počivale na nebu in s svojim močnim sijem se mi sploh niso zdele tako daleč. Opazila sva letalo, ki je tiho drselo po nebu. »Le kam potujejo ljudje v njem,« sem se vprašal. Spomnil sem se, ko sem se prvič peljal tudi sam z letalom. Nehote sem se nasmehnil. Tudi tema je lepa, samo prisluhniti ji moraš. Izza hriba na nasprotnem koncu doline je prikukal mesec. Le redki oblaki so mu včasih zaprli čist in jasen pogled nad dolino. Sence so oživele. Na travniku so se oglašali črički. Bil sem omamljen. Srečen je človek, kadar ga prevzamejo tako majhne stvari. Teh stvari ne bi zamenjal z ničimer. Prvič sem šel v hribe ponoči in ugotovil, da narava tedaj ni nič manj veličastna, nič manj mikavna...

Treba je bilo naprej. Še enkrat sem se ozrl po senikih, po dolini, po zvezdah, kot da bi se od njih poslavljaj za vedno. In res, doslej mi še ni uspelo, da bi ujel naravo ponoči v tako prečudovitem odtenku. Zopet sva se vzpenjala med drevjem, ki se je vedno bolj redčilo. Sence so mi vzbujale občutek tesnobe. Steza se je vzpenjala med travo, ki je bila visoka in ostra, pomešana s trnjem, pa tudi mokra od večerne rose. Prav nič prijetno ni bilo hoditi po takem svetu. Mesec se je skril za grebenom. Steza, ki se je še vedno vzpenjala, se je počasi približevala grebenu. Prišla sva do lovske koč. Potrkala sva. Odprl je starejši mož, v lovski opremi, prijaznega, obenem pa tudi začudenega obraza. Povabil naju je v hišo. V sobi je bilo prijetno toplo. Sedla sva za veliko mizo. Dali so nama čaja. Prijal nama je. Pogovor je hitro stekel in zanimivo je bilo prisluhniti lovčemu. Poslovala sva se, v čutaro pa nalila še nekaj vode, saj nama je je na poti zmanjkalo. Vzdrnil me je šele hladen veter, ki nama je delal družbo. Prijetno je bilo hoditi v takem hladu na hrib. Postala sva bolj zgovorna, tako sva premagovala utrujenost, pa tudi nekam tesnoben občutek, ki ga je vzbujal mesec s svojimi hladno sivimi sencami. Bližala sva se vrhu. V koči je bilo vse mirno, spali so. Pod nama je počivalo Podbrdo. V nekaterih vaseh pod Črno prstjo so še gorele luči. Tudi dolina je spala. Nekoliko sva se obotavljala, a sva vseeno poklicala oskrbnika. Pričakovala sva, da naju ne bo preveč vesel, pa sva se motila. Sprejel naju je prijazno, kot če bi prišla sredi dneva. Škoda, da je takih oskrbnikov v planinskih kočah vedno manj. Hitro sva zaspala...

Naslednjega dne sva se zbudila, ko je bilo sonce že visoko na nebu. Domov se nama ni mudilo. Med potjo sva nabrala vsak po eno posodo malin. Ko sem se sredi zime sladkal z njimi, sem se spomnil tega prijetnega izleta. Od tistikrat se tudi teme v hribih več tako ne bojim...

Planinska zveza Slovenije — Komisija za odprave v tuja gorstva — izdaja tudi za leto 1985 koledar z motivi najpomembnejših ekspedicijskih poti naših alpinistov po tujih gorstvih.

Koledar lahko naročite pri Planinski zvezi Slovenije, Dvořakova 9, 61000 Ljubljana — osebno ali po povzetju. Koledar stane 250 dinarjev.

CINZIA

DUŠAN PIRC

Stisnil sem se k njej. Lokal je bil majhen in prijeten, zunaj je bilo še svetlo. Sedela sva na tesni klopci in srkala pijačo. Cinzia je zrla predse. Potem si je segla z roko v temne, goste lase, se naslonila nazaj in se mi nasmehnila. Imela je lepe, temne oči.

Spoznal sem jo v tisti umazani in zadušljivi čakalnici v Delhiju. Bila je sama. Pri sebi je imela le majhno torbo. Sedela je mirno in sproščeno. Nogi je imela prekržani in rahlo jih je pozibavala kot, da bi se z njimi igrala. Nosila je lahke sandale, oblečena je bila v živo rdeče hlače, zdele so se mi nekoliko kratke, in v temno ali črno bluzo, pravzaprav se tega natanko ne spomnim. Pod vsem tem je tičala njena temnopolta postava.

Minila je ura, dve. Nato nas je glas po zvočniku povabil, naj se pripravimo za vstop v letalo. Pričeli smo zbirati kramo, nahrbtnike in težke potovalke. Poskušal sem zadnjič ujeti njen pogled. Tudi ona se je dvignila.

Ponovno sem jo srečal nekega deževnega večera, ko smo se podili, Lucijan, Andrej in jaz, po tesnih ulicah, v množici, in se igrali najbolj neumno igro — kdo bo prvi... Zapeljal sem se mimo nje; šele nato sem jo opazil. Tedaj sem pozabil na igro, pritisnil sem na zavore in se obrnil. Spominjam se, da sem kolo zaustavil tik pred njo, drugega se ne spominjam. Moral sem kaj reči, prav gotovo kaj bedastega, sicer ji prav gotovo ne bi ugal. S kolesom nisem imel kmalu kaj početi, prislomil sem ga ob zid. Tistega večera se še danes živo spominjam. Hodila sva v množici majhnih ljudi, se ozirala in si ogledovala to in ono, klepetala, se smejala, se nato izgubila, se našla in znova tavalas skupaj po svetlikajočih se temnih ulicah, tja pozno v noč.

Potem sva se redno shajala; okoli devete, kajti rada je poležavala. Ni je motila opoldanska pripeka, ne vročina; tega je bila vajena doma. Sploh je bila sproščena. Nič ni bilo zanjo kaj posebno resnega, še najmanj pa počitnice v daljnji deželi.

Tega nisem nikoli razumel. Čudil sem se njenemu preprostemu, skorajda spogledljivemu obnašanju; čudil sem se njenemu občutku za lepoto, smislu za vsakdanjost, za tiste dnevne malenkosti, v katerih se pogosto skriva sreča.

Bila je uganka. Čemu je prišla v Nepal, sem se pogosto vpraševal?

Ne, Cinzia ni imela nič skupnega s tistimi iz Freek streeta; ni bila ena izmed njih! Ni hodila bosa in ni se kitila s posrebrnimi ornamenti in pred menoj ni nikoli kadila. Nenazadnje pa je stanovala čisto na drugem koncu mesta: v Thamelu.

Tu so se gnetli trekerji ali kratkohlačniki; tako jih je ona imenovala. Stanovali so po hotelih, v majhnih sobah, trije ali štirje skupaj. Vedno so bili v kratkih hlačah, vedno se jim je mudilo, vedno so nekaj iskali, kot da bi na ves glas hoteli reči: mi smo iz Thamelu!

Čas jih je nagrabil od vsepovsod. Največ je bilo »jenkijev ali turistov«. Cinziji so bili odvratni. Govorila je, da so surovi, ošabni in da so polni posmeha. Spominjam se, ko mi je govorila, da je treking moda, zgolj moda in nič več.

* * *

Kmalu sem tudi jaz odšel. Z Andrejem in nahrbtnikom. Cinzio sem pustil v dolini.

Spal sem le na pol. Premišljeval sem o njej. Poskušal sem si odgovoriti, zakaj sem jo pustil v dolini? Je bilo njenih deset dni premalo za takšno turo? Lahko bi šla z nama le del poti, dva, tri dni, potem pa se bi vrnila po isti poti. Bi odšla sama? Ni imela pripravnih reči s seboj? Ali si morda tega sploh ni želela? Ljubše ji je bilo živeti v sladkosti doline? Čudno, res čudno! Nisem in nisem mogel razumeti, kako ji ni bilo kaj dosti mar za Himalajo. In toliko kilometrov je bilo potrebnih, da je prišla sem. Zdrnil sem se. Začutil sem bolečine v hrbtu in v glavi mi je šumelo.

Odpri sem vrečo in se pretegnil; bil je še mrak. Terasa, na kateri sem ležal, je bila še vedno v temi. Le počasi so se risali beli zidovi in razpoznaval sem prve obrise kamnitih, tibetanskih hiš. Deset dni sem potreboval, da sem prilezel do njih; deset dni žgoče hoje. Spet sem začutil praznino v sebi. Nenadoma sem se zdrznil. Izza vrat je prihajal tih glas, kot da nekdo stoka, prosi. Napel sem ušesa in posvetilo mi je — jutranja molitev.

Nato sem uprl oči navzgor, tja v nebo, kjer je strašila temna lisa. Občutek sem imel, da me želi pokopati.

Danilo se je. V nos me je zbadla jutranja meglica. Temna lisa na nebu je počasi izginjala, na njeno mesto pa je prihajala gora. Prihajala je iz daljave, vedno bolj blizu je bila in vzpenjala se je skoraj do neba.

Tisti hip sem si zaželel nje! Ta želja je bila tako močna, da sem povsem pozabil nase. Stresel sem se, počasi se je v meni vse umirjalo.

V ozadju je pričelo vzhajati sonce. Gora je nenadoma postala svetla, skorajda rumena, nato je zažarela, kot da bi hotela zgoreti, toda le za hip. Že naslednji trenutek se je pogreznila v molk in samoto. Bila je spet na moč vabljiva, taka kot sem jo videl dan poprej. Ko sem se vzpenjal v hrib in si iskal prenočišče v labirintu ulic. Čas mi je tudi njo vzel.

GOLICA – RES SI VABLJIVA, TODA...

SILVO MATELIČ

3. junija so vrli planinci z Jesenic in Planine pod Golico svečano odprli novo planinsko postojanko »Spodnjo kočo na Golici«. V glavnem so jo zgradili s prostovoljnim delom in tudi s prispevki. Nad 4000 ljubiteljev gora jo je tega dne obiskalo. Pa tudi še naslednje sobote in nedelje bodo planinske steze, ki so usmerjene na Golico, polne.

Planinci so seveda zadovoljni, da so dobili v Karavankah prostorček za oddih, počitek in da se na 1550 m razgledajo po Julijcih in gorenjski pokrajini pod seboj. Le kakšnih 30 minut hoje, še više, na 1836 m visoki Golici, se vam odpre pogled na drugo, koroško stran. Preden pa pridete do Spodnje koče na Golici, pa morate izbrati pot. To pa je za številne slovenske in druge ljubitelje gora malo težje.

Ko se pripeljete z avtobusom v Planino pod Golico, je pri hotelu konec vožnje. Seveda se lahko peljete z osebnim vozilom še naprej, toda na vašo odgovornost. Gozdna cesta, ki se razveje v gozdove in tudi proti Javorniškemu rovtu, je sicer še kar lepa, toda nevarna zaradi ostrih zavojev in ob delavnikih lahko naletite na kamione, ki prevažajo les. Če pa greste od hotela peš, po enem kilometru že pridete do križišča, ki vas spravi v dvome. Tabla s puščico na levo »na Golico 2 uri« in na desni tabla »Golica uro in pol«. Kam torej, na levo ali na desno? Leva tabla je nova, desna stara — kaj je zdaj res? ... Če greste na desno, pridete po 300 metrih do Savskih jam, tam pa sta spet dve tabli — leva kaže »na Golico v 2 urah«, desna »na Golico v 3 urah« ... Seveda je poznavalec Golice to križanje gorskih poti jasno; toda na stotine in stotine ljubiteljev Karavank vprašuje in ugiba. Pojdite po katerikoli strani ali poti, svojih 800 m višinske razlike morate prehoditi, če hočete na vrh. Da pa so bregovi Golice strmi in pota ne preveč urejena, hitro spoznate, ko pričnete gristi kolena. Mnogi, ki pota in ceste poznajo, pa pridejo z avtomobilom in motorjem prav do spodnje postaje tovarne žičnice in tako si močno skrajšajo strmino.

Nekoč, pred 30 in več leti, ko so Golico kmetje še kosili in ko se je ta kraljica Karavank še bohotila v narcisni belini, so bili kolovozi dobro urejeni, saj so morali tudi po 500 ovac sena spraviti v dolino. Zdaj Golice ne kosijo več. Po pobočjih se pase nad 400 ovac, ni več narcis in tudi sena ne spravljajo v dolino, zato so kolovozne poti »grabni«. Planinci in izletniki pa si ob njih utirajo pot navkreber.

Druga nevšečnost so vsekakor obledele markacije. Tudi napisne table, ki opozarjajo vse, ki gredo na Golico, da je možen dostop na obmejno območje le ob markacijah in od sončnega vzhoda do sončnega zahoda, so preskromne, pa še te, ki so, si hile deležne razlike udarcev razposajenih neljubiteljev narave. Torej, križpotja in smeri gozdnih cest bi morale biti jasno označene, ne glede na to, da gre po vrhu grebena Golice, Krvavke, državna meja.

In še nekaj je, kar dela našo gostoljubnost, recimo ji predvsem turistično gostoljubnost, bolj črno kot svetlo. Tujci, ne glede na to, da so naši turistični gostje, brez dovoljenja in spremstva ne smejo v obmejni pas. Goliški predel je tako za njih zaprt. O tem ne vedo povedati niti receptorji hotelov na Bledu, še manj turistični vodiči, niti zato ne skrbi dosti planinskih društev. Le graničarji vedo, da tujci v obmejnem pasu nimajo kaj iskati. Nevšečnosti zaradi nepoznavanja hitro nastanejo in se težko pozabijo. Mor-da so bili v teh junijskih dneh graničarji malce popustljivejši, saj je bila otvoritev koče takorekoč praznik za vse. Toda teh praznikov ni veliko in popustljivosti ne bo več. Vsekakor bi morali naši planinci, društva, turistični delavci, hoteli in table ob zaznamovanih poteh povedati tujcem, da so Karavanke eno, da pa so bohinjski kot in hribi nekaj drugega. Torej malenkost, ki je ne bi smeli še naprej zanemarjati. Prepričali bi marsikatero nepotrebno zagrenjenost tujca, ki je prišel k nam na dopust in želi biti tudi na Golici.

Naj vam opišem dogodek: Ženska srednjih let stoji na stopnicah majhne, idilične trgovinice v Planini pod Golico in gleda na goliška pobočja, obsijana s soncem. Sama s seboj govori po nemško: »Moj bog, kakšna lepota, kakšna lepota...«

Gledam jo in odgovorim: »Lepota naših gora...« Malce ponosa sem hotel dodati, ne da bi jo prizadel. Pogledala me je in rekla:

»Bila sem na vrhu, ni prestmo, ne predaleč, toda od tu je pogled nepozaben...«

Začuden jo vprašam, če je bila sama na Golici?

»Da, sama... zakaj pa ne?« Začudeno me pogleda in se spet ozre na Golico. »Sem iz zahodnega Berlina. Že nekaj let prihajam na Bled in šele zdaj sem slišala za Golico. Kar vlekle me je, da jo vidim. Nisem zdržala, da ne bi šla gor.«

Slišalo se je kot očitek. Mislil sem vprašati, kaj pa recepcije, turistični vodiči, kaj pa naši prospekti... pa sem se raje ugriznil v jezik. Le zakaj bi naše »malenkosti« spravljaj v še večje škripce. Prepustil sem jo raje njenemu navdušenju. Ob tem pa sem pomislil, kaj bi si mislila, če bi jo graničarji srečali in zaslíševali, pa vodili... takrat bi bili njeni občutki za lepoto naših gora povsem drugačni. Mislim, da tudi Bleda ne bi več obiskala. Na srečo se je vse dobro izteklo in Golica ji bo zares ostala v trajnem spominu.

Tudi zdaj hodijo tujci, posebno starejše osebe, na Golico. Srečal sem Avstrijce, Holandce, Nemce, tudi skupino Italijanov sem videl, kako so z zemljevidom v rokah iskali pravo smer.

Ob mesecu narcis, v maju, so člani »Športnega društva Golica« skušali pripraviti pester program za planinske izletnike in tudi domačine. V Planini pod Golico nimajo ne planinskega ne turističnega društva. Mladi športniki so skušali vzpodbuditi domačine, da bi se ogreli tudi za tovrstno dejavnost. Recimo kmečki turizem bi lahko že davno oživeli. Prikazali so lepote Slovenije in naših gora. Pogovarjali so se, kako naj bi pozdravljali goste, ki pridejo v Planino pod Golico, kako naj bi organizirali vodniško službo skupaj s planinskim društvom, kaj je treba vedeti o hoji v gore, kakšna je prva pomoč ob nesreči in o vsem drugem, kar sodi v planinski svet in turizem v gorah. Večjega uspeha seveda ne more biti kar čez noč. Za to je potreben čas in vztrajno delo posameznikov. Toda vedeti je treba tudi tole: Leta 1925 so bili v Planini pod Golico le trije tovarniški delavci, vsi drugi so kmetovali. Danes pa je narobe. Le tri kmetije so še. Vsi drugi pa so zaposleni v dolini. Navade pa so ostale. Tu je živina, so pašniki, gozdovi, ki terjajo še vedno svoje, v dolini pa je služba — zaposlitev. Kdo bi se še briga za te planinske zadeve? Stari časi se še niso umaknili novim, čeprav je že viden napredek. Prehod je težak in dolgotrajen. Bela roža narcisa je za njih še vedno plevel, ki ga živina ne mara. Z narcisami domačini le močno krasijo grobove svojcev in se jezijo na izletnike, ki se ne morejo odreči želji, da ne bi pomendrali trave, kjer so se razbohotile narcise. Letošnje prireditve mladih športnikov v Planini pod Golico so bile raznovrstne in dobro pripravljene. Pokazale so, da bi lahko govorili o narcisi kot izletniški, turistični, kulturni in tudi športni zanimivosti. Da, celo o gospodarski koristnosti. Toda kaj, v domačinih je nekaj, kar je težko premakniti, ne glede na svet okrog njih in njegov razvoj.

Golica je res vabljiva, z novo Spodnjo kočo pa sploh. Toda ob tem je treba še marsikaj postoriti, da bi bile te planinske poti v Karavankah še bolj vabljive. In to, kar je treba storiti, niso na zunaj velike stvari, ampak malenkosti, ki pa so močno pomembne.

Vinjeta: Nevenka Jesenik

16. avgust 1894. Otvoritev prve koče Savinjske podružnice SPD, Kocbekove koče na Molički planini

Posnetek je za objavo odstopil Janez Mavrič

društvene novice

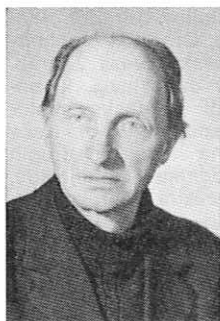
IVANKA ŽVAN

roj. 1893, umrla 12. 6. 1984

12. junija letos so položili k zadnjemu počitku znano planinsko delavko in dolgoletno oskrbnico v Koči pri Sedmerih jezerih, Ivanko Žvanovo. Doma je bilo enajst otrok, zato je morala ona — bila je najstarejša — že s petnajstimi leti služiti najprej v Belo peč, potem pa na Koroško, na Dunaj in v Zagreb, ko se je ob koncu I. svetovne vojne spet vrnila v svoj rodni Bohinj in je leta 1920 prevzela, na ponudbo takratnih odbornikov SPD, predvsem Korenčana, oskrbo planinske postojanke pri Sedmerih jezerih. To delo je opravljala polnih 21 let in to poleti in tudi pozimi! V svoji dolgoletni službi si je pridobila mnogo planinskih znancev in prijateljev. Vsi so jo iskreno spoštovali. Za zvestobo v planinstvu, za njeno marljivost, za plemenito skrb in osebno razdajanje, je prejela zlati častni znak Planinske zveze Slovenije, ob svojem jubileju — 90-letnici — pa je prejela najvišje odlikovanje — zlato plaketo PZS. O njenem življenju in o njenem oskrbniškem delu je izšel daljši članek izpod peresa prof. Tineta Orla ob njeni 80-letnici (glej PV 1973/523).

Ivanka Žvan

Rudi Hribar

Rafko Funkl

RUDI HRIBAR IN RAFKO FUNKL

V zadnjih pomladnih dneh sta PD Zabukovica zapustila dva člana, zaslužna pri gradnji planinske postojanke na Homu.

Rudi Hribar, roj. 1910, tesarski mojster iz Matk, vasi pod gričem, na katerem stoji Koča na Homu, je veljal med planinci za skromnega in delavnega tovariša. Ko je še zadnjič opravil tesarska dela na novi koči in ko so mu ponujali plačilo za to delo, je dejal: »Odpri ste mi pot v svet planin, me sprejeli v svoje vrste in tako bom za svojo organizacijo delal brezplačno!« Rudi je ljubil gore. Zadnjič, tretjič, je bil na Triglavu, ko mu je bilo 68 let. Še sedemdesetletnik je obiskal Savinjske Alpe, Skuto, Kočno, Kokrsko sedlo... Potem pa ga je strla bolezen.

Kmalu za Rudijem so zabukovski planinci izgubili še enega zaslužnega člana — Rafka Funkla. Bil je kolar iz Griž, rojen leta 1908 prav v tej vasi. Aktiven na družbenopolitičnem področju, hkrati pa je silno rad zahajal v gore. Zlasti rad je imel Logarsko dolino, kamor se je vozil s kolesom. Pri gradnji Koče na Homu je pomagal z izkušnjami in z gradivom. Posebno rad je sodeloval z mladimi, ko jim je priporočeval o veliki borbi slovenskega naroda za svobodo.

Planinci so tako izgubili dva izmed tistih, na katerih je v veliki meri slonelo planinstvo v kraju, kjer sta živela.

Franc Ježovnik

SPOMINSKO SREČANJE NA LEDINAH

Deveto srečanje pod ostenji Grintavcev ob spominu na ponesrečene tovariše gorske reševalce, ki so se v gorsko reševalni akciji 4. 5. 1975 smrtno ponesrečili, pomeni hkrati tudi spomin na gornike, ki z lastnim tveganjem rešujejo življenja ponesrečenih planincev v gorah.

Leto 1975 je bilo leto velike preizkušnje, ko smo se reševalci bali, da bodo zaradi tega dogodka prepovedali uporabo helikopterja za reševanje, negotovo pa je bilo tudi vprašanje, kako vključevati posadke in reševalce v kombinirano gorsko letalsko reševanje.

Vendar je prav to leto predstavljalo nov zagon v dopolnjevanju in kadrovskem in tehničnem izpopolnjevanju v uporabi helikopterja pri reševanju v gorah. Prav zdaj mineva 17-letno sistemsko delo, ko s strokovnim in vestnim delom dopolnjuje tehniko helikopterskega reševanja Enota letalske milice z gorskimi reševalci. Tako smo danes v tem pogledu enakovredni z najbolj razvitimi alpskimi deželami. Helikopter je postal nepogrešljivo sredstvo, ki najhitreje in najzanesljiveje rešuje življenja in letošnji primer v Les Droites nam to dejstvo potrjuje, ko je helikopterska gorska enota rešila našega alpinista.

V letošnjem delovnem jubilejnem letu kranjskega planinstva smo še posebej ponosni, da smo tudi z delnim deležem naše GRS postaje sodelovali v tem napredku, da danes rešujemo tudi najbolj zapletene primere.

Ko se ob tej spominski intimni slovesnosti spominjamo tega razvoja in nadaljujemo delo in uresničujemo ideje reševalcev, lahko tudi ugotovimo, da smo v širšem družbenem prostoru stalno prisotni in da so tehnična sredstva za reševanje v gorah stalno na voljo in imajo te akcije prioriteto. Gospodarska situacija je pomnožila tudi potrebe za zračnimi plovili. Čeprav smo v vseh teh letih opremo izpopolnili, pa nas vedno bolj skrbe vedno večje potrebe, ki izhajajo iz samega planinskega gospodarstva (oskrba, adaptacije itd.) in terjajo uporabo helikopterja. Potreb je že danes toliko, da bi lahko porabili vse možne ure letenja. Ne bi se tu spuščali v ekonomiko, saj vemo, da tem potrebam

Spominska svečanost
(Ledine)

Foto S. Saje

streže z izjemnim razumevanjem RSNZ, vendar pa bi ob tej priložnosti poudarili dvoje: nujno je, da se v slovenskem prostoru začne akcija za nabavo helikopterja; to akcijo bi morali usmerjati prav planinci, kot največji možni uporabniki. To je hkrati tudi predlog izpred 10 let! In drugič, da bi bile te helikopterske možnosti predvsem rezervirane za GRS kot najvažnejše dopolnilo in pomoč klasičnemu reševanju. To poudarjamo predvsem v bojazni, da en sam planinski objekt kot je na primer Kredarica, lahko izčrpa v kratkem času vse razpoložljive lete.

Iz priložnostnega nagovora predsednika PD Kranj F. Ekarja ob spominski slovesnosti na Ledinah, dne 1. 7. 1984.

110-LETNICA HRVATSKEGA PLANINSTVA (Najpomembnejši mejniki hrvatskega planinstva)

»Hrvatsko planinsko društvo« so osnovali leta 1874. Prav tega leta je zaživelo na Hrvatskem še več drugih kulturnih ustanov. Na primer: Zagrebško vseučilišče, Hrvatsko kolo, Hrvatski sokol itd.

Osnovni namen tega društva je bil — za razliko od ostalih, ki so tedaj v Evropi že delovala — spoznavati gore domovine, tistokrat še malo raziskane. Tako se je med članstvom znašla takorekoč vsa tedanja hrvatska znanstvena in kulturna elita.

Seveda je planinstvo na Hrvatskem živelo še pred to ustanovitvijo, saj je planinska književnost znana vsaj že štiri in pol stoletja prej, ko je Peter Zoranić iz Nina napisal pesem Planine. Hrvatje štejejo za svojega prvega alpinista-žensko, Dragojlo Jarnević, ko se je leta 1843 povzpela čez steno Okiča v Samoborskem gorju in ta vzpon opisala v svojem »Dnevniku«. »Neven« je leta 1852 objavil prvo planinsko reportažo o nočnem vzponu skupine reških planincev na Učko. Tega leta sta Josip Schlosser in Ljudevit Vukotinović osnovala odpravo v gore južne Hrvatske.

Leta 1878 so na Slemenu zgradili prvi planinski dom pri nas, leta 1898 pa je začel izhajati mesečnik Hrvatski planinar.

Poleg osrednjega društva je na Hrvatskem delovalo še nekaj drugih planinskih društev. Club alpino Fiumano (Reka, 1885), Bršljan (Osijek, 1897), Primorsko planinsko društvo (Sušak, 1888), Liburnija (Zadar, 1899). Naj omenimo tudi »Prijatelje narave«, s podružnicami po vsej Jugoslaviji. Tik pred II. svetovno vojno je bilo na Hrvatskem okoli 10 000 organiziranih planincev in 50 planinskih objektov.

Danes deluje že 116 planinskih društev z okoli 35 000 člani, imajo okoli 50 planinskih domov in 40 transverzala oziroma veznih poti. Današnja Planinska zveza Hrvatske deluje skupaj z regionalnimi zvezami, Planinski odbor Slavonije, Meddruštveni

svet ZPP (Zveze prijateljev prirode), Planinski odbor Dalmacije, Občinski planinarski svet Reka in Planinska zveza Zagreb. PZH je edina zveza v Jugoslaviji, ki neposredno vzdržuje tudi planinske postojanke. Od leta 1948 izdaja glasilo »Naše planine« in je aktivna tudi na drugih področjih (izdaja vodnike, zemljevide, vzgojno literaturo, organizira odprave itd.). Zelo uspešni so hrvatski alpinisti, ki so za svoj »alpinistični vrtec« izbrali »Klekovsko steno«, ji priključili danes »moderno« Paklenico. V okviru te organizacije delujejo tudi speleologi, gorska reševalna služba, orientacisti, vodniki.

PZH je danes organizacija, ki združuje niz dejavnikov družbenega pomena, ko ne smemo mimo tistih značilnosti, ki so sicer tudi v drugih planinskih organizacijah v Jugoslaviji — mimo požrtvovalnih posameznikov, ki skrbijo, da je planinstvo pri nas tako priljubljeno.

M. K.

OB STOLETNICI ROJSTVA BOGUMILA BRINŠKA

V petek, 10. avgusta se je steklo 100 let od rojstva Bogumila Brinška, rojenega v znani trgovski družini v Trnovem.

V slovensko planinsko zgodovino se je zapisal zaslužen planinec, duša »drenovcev«, skupine navdušenih planincev, ki so v letih pred prvo vojno postavili planinstvu nove cilje, ko so začeli gojiti alpinizem, zimsko planinstvo in turni smuk. Brinšek je bil močan, žilav, duhovit in kraško trmast, kar mu je dosti pomagalo, da je opravil mnogo prvenstvenih smeri v slovenskih gorah, še posebej v Kamniških Alpah. Prav po njem se imenuje razmerno zahtevna plezalna smer Brinškov kamin v severnem ostenju Planjave.

Bogumil Brinšek je zaslužen tudi za razvoj jamarstva na Slovenskem. S svojo planinsko-jamarsko družino, v kateri so bili še brata Jože in Pavel Kunaver, Ivan Tavčar, dr. Cerkl, Ivan Kovač, Ivan Michler in Albin Hrovatin, so doobra preučili mnoge jame in brezna na Slovenskem, pa tudi v Istri in Hercegovini. Brinšek je bil tudi soustanovitelj prvega slovenskega jamarskega društva v letu 1910.

Obe svoji ljubezni, planinstvo in jamarstvo, pa je čudovito povezal s fotoamatertvom in je v svojem času dosegel svojstven vrh v umetniški planinski fotografiji. Pripravljal je fotografske razstave, objavljali izvirne posnetke gorskega sveta v Planinskem vestniku. Mnoge njegove fotografije predstavljajo še danes, v dobi razvite fotografske tehnike, pravo mojstrovino. Tako fotografija Triglava s Sovatne, slika Jalovca in druge. Bistričani, posebno planinci, smo prav Brinšku in njegovemu prijatelju Rudolfu Badjuri hvaležni tudi za najstarejši znani fotografski posnetek Sneznika, posnet v snegu spomladi leta 1907.

Bogumil Brinšek

Komaj tridesetletni Brinšek je padel kot žrtev komaj začete svetovne morije, v bitki na Drini, 15. septembra 1914; tam je pokopan.

Svojemu zaslužnemu rojaku so bistrški planinci že pred dvanajstimi leti postavili na rojstni hiši v Gregorčičevi ulici spominsko ploščo, ki jo je odkril Brinškov osebni prijatelj, planinski in jamarski tovariš prof. Pavel Kunaver.

V letošnjem jubilejnem letu Brinškovega rojstva so domači planinci obnovili spominsko ploščo na rojstni hiši in ploščo padlih domačinov v 1. svetovni vojni. Planinsko društvo je izdalo štiri nove barvne

razglednice snežniškega planinskega področja in jih posvetilo Brinškovega jubileju. Fotografske posnetke so prispevali Hinko Poročnik, Emil Maraž in Rudi Paškulin.

Na večer pred obletnico rojstnega dne pa so pripravili v Brinškovi rojstni hiši v Trnovem bogato spominsko razstavo.

Ob prisotnosti Brinškovih sorodnikov, gostov in planincev je razstavo odprl starosta bistrških planincev tov. Drago Karolin. V pristrčnem priložnostnem kulturnem programu je sodeloval tudi moški pevski zbor Dragotin Kette. Prof. Pavel Kunaver pa je zbranim naslovil pristrčno pismo in obudil spomin na svojega tovariša v mladosti.

Dejavnosti, posvečene proslavljanju 100-letnice rojstva Bogumila Brinška, bodo bistrški planinci sklenili v mesecu decembru, ko se bodo zvrstile prireditve s skupnim naslovom »PO POTEH BOGUMILA BRINŠKA«.

Vojko Čeligoj

POGOVOR S KOMACOVO MAMO

Naša botanična skupina je obiskala domačinko, Komacovo mamo, z njo smo se pogovarjali o življenju v Bavšici nekoč in danes.

Bavšica je ledeniškega nastanka, ime pa prihaja od besede »bau-bau«. S to besedo so nekoč strašili otroke. Prvi ljudje, ki so naseljevali Bavšico, so bili ubežniki pred vojaško obveznostjo in grofje. Nekateri so prišli celo iz Avstrije, na kar nas danes spominjajo nekateri priimki. Ukvarjali so se z ovčerejo, krčili so gozdove in odstranjevali kamenje, tako da so z njimi »gradili« kamnite ograje. Te so značilne za to dolino, na njivah so pridelovali krompir in fižol. Hiše so bile kamnite, pokrite s skodlami, ponavadi macesnovimi, ki so

Razstava, ki so jo ilirskobistrški planinci posvetili 100-letnici rojstva Bogumila Brinška; odprl jo je prof. Drago Karolin

Foto V. Čeligoj

jih prinašali iz Zadnje Trente čez prelaz Kanja. Svetili so z baklami, kasneje s petrolejkami in plinskimi svetilkami — acetilenkami. Električna je prišla šele pred osmimi leti. Življenje je bilo težko predvsem zato, ker so morali vse nositi do doma na glavah in ramenih, saj niso poznali vozov. Pozimi so spravljali gnoj na njivice s sanmi. Kmetije so bile majhne. Redko katera je premogla kravo, največ so imeli ovac in konj.

Družine so bile velike. Povprečno so imeli po deset otrok, le-te so zgodaj navajali na delo. Zaradi revne zemlje se je velik del mladine odselil zavaljo dela v Italijo. Največ se jih je odselilo po letu 1950, ko so prepovedali gojenje koz; vse zgornje planine pa so opustili.

Tudi cesto so dobili zelo pozno, šele po letu 1960, prej je sem držala le ozka steza. Zdravnika niso poznali, vse bolezni so zdravili z zdravilnimi zelišči: lapuh, pelin, kumina, šentjanževka.

Planine in gozd so bile skupna last.

Med ljudmi je še danes živa pripoved o dogodku, ki se je pripetil pri trdnjavi Kluže. Francozi, ki so prodirali iz Italije, so ponoči popadali v sotesko Koritnice, ker so jim Avstrijci porušili most. Rešil se je samo francoski poveljnik, ker je jahal na konju. Tistikrat je bila Koritnica rdeča, toliko je bilo krvi.

Travnike so pokosili s kosami, strme predele pa s srpi. Mleko so sirili s sirilom, ki so ga pridobivali iz želodčkov malih jančkov.

Najpogostejša hrana je bila polenta, mleko, čompe (krompir — op. ured.) in sir. Ob večjih praznikih pa so jedli tudi meso. Prostega časa takorekoč niso poznali, vstajali so zelo zgodaj.

Snega pade v tej dolini tudi do dva metra. Da so prišli do Bovca, so navezali krpelje in poteptali sneg. Pozimi so navadno česali in predli volno.

Danes v tej dolini živi še osem ljudi, pred vojno jih je bilo okrog sto in so imeli tudi lastno šolo.

Komacova mama je danes srečna, čeprav živi sama, ker pravi, da je tu lepo.

Botaniki

(Iz Biltena 9. republiškega pionirskega tabora Bavšica 84)

PMDB TRIGLAV 84 VTISI Z AKCIJE

Že šestič, tu na Pologu pa tretjič, smo se zbrali mladi planinci iz vse Slovenije, (največ je bilo Štajercev), da bi pomagali pri obnovi pašništva in gorskih kmetij. Naša brigada je spadala v okvir akcije Posočje 84. Ukinili smo štab in se odločili za vodstvo. V planinski brigadi smo delali vsi — skupaj z vodstvom (če ni imelo pomembnejših opravkov). Odpovedali smo se tudi priznanjem in udarniškim značkam. To pa zaradi tega, da bi odpravili »grebatorstvo«

med brigadirji. Družila sta nas le tovarštvo in hribi. Odpovedali smo se tudi jutranjemu zboru in dvigovanju planinske zastave (naša planinska organizacija lahko prav tako živi in dela, četudi ne vlačimo njene-ga simbola vsak dan gor in dol). Namesto brigadnih konferenc smo imeli vsak dan zbor, kjer smo se pogovorili o vseh problemih, ki so se nabrali čez dan. Sankcij nismo izvajali (razen če odštejemo nagradno dežurstvo). Dostikrat je pomagala že tovariška kritika in skupno reševanje problemov.

Delo na delovišču se je odvijalo od sedmih do pol dveh. Na Pologu smo popravljali in betonirali ceste, postavljali in čistili čredinke. Poleg tega smo pomagali kmetu Bleku. Toda naše delo se ni odvijalo samo na Pologu. Tako smo dva in pol tedna pomagali kmetu iz Medvod na Lojah. Čistili smo mu čredinke od posekanega drevja in mu postavljali nove. Skupina brigadirjev je pomagala kmetu na Utarskem vrhu, kjer so kopali vodovod in mu pomagali pri kmetijskih delih.

Toda dejavnost nas brigadirjev je zaživela šele po končanem delu. Popoldan so prišle na vrsto različne interesne dejavnosti (tečaj PP, planinska šola, tečaj MV, športne aktivnosti, izdajanje biltena — izdali smo 4 biltena in pesmarico (!), orientacijska skupina, kopane v Tolminki — ki ima le 12° C!, proti koncu pa še prva Pološka olimpijada). Tisto pravo brigadirsko življenje je prišlo na vrsto komaj zvečer, ko smo se vsi zbrali ob tabornem ognju. Tomaž iz Cerkovcev je prijel v roke kitaro in skupaj smo peli do 11. ure, ko je prišel na vrsto nočni mir. Pa nismo samo peli. Večkrat smo uprizorili skeče, za katere je poskrbel Gerek. Poskrbljeno je bilo tudi za licitacijo in krst (na licitaciji so se znašli vsi predmeti, ki niso bili na pravem mestu po 11. uri zvečer). Za krst so prišli v pošte vsi tisti, ki so prvič v planinski brigadi. Vsak krščenec je moral odgovoriti na vprašanje ali uganko, ki jo je strokovno zastavil Djoko. Od tega kako »dobro« je odgovoril, je bilo odvisno število udarcev, ki jih je prejel.

Hitro je minil mesec, ki smo ga preživeli na Pologu, in prehitro je prišel zadnji dan, ko smo si rekli na svidenje. Za zadnji dan smo pripravili »celonočni žur« in orientacijsko tekmovanje. Povabili smo predstavnike TOK, skupščine akcije in predstavnika občine. Vsak brigadir je dobil udarniško značko — kamen in brigadirsko knjižico. Po tej podelitvi je prišla na vrsto podelitev priznanj dvema mulovodcema (MV) in brigadirski poroka (na brigadirski poroki smo slavnostno poročili vse pare Pologa 84). Po ceremonialnih je sledila prosta zabava do jutra, ko smo si rekli na svidenje — toda ne za dolgo — oktobra se spet vidimo na našem prvem srečanju na Pohorju.

Tomaž Švagelj

TRIGLAVSKA PLANINSKA ZBIRKA V MOJSTRANI

Odrpli so jo v nedeljo 5. avgusta in ob tej priložnosti podelili tudi več odličij gorskim reševalcem. Red dela s srebrnim vencem so prejeli Janko Ažman, Janez Brojan, st., Janez Brojan, ml., Stanko Kofler, Marko Butinar in Franc Lakota. Medaljo zaslug za narod pa Kristijan Langus, Janez Doužan, Klavdij Mlekuž, Miha Smolej in Jože Rožič. Gradivo za to zbirko so planinci PD Dovje-Mojstrana zbirali 20 let. Zbirko so uredili s prostovoljnim delom in ob pomoči SO in Kulturne skupnosti Jesenice, delovnih organizacij, predvsem Železarne Jesenice. Zbirka je urejena v opuščenem in zdaj obnovljenem zdraviliškem domu Sonje Marinkovič. Zbirka v štirih prostorih z vsebinsko smotrno razporejenim gradivom prikazuje razvoj slovenskega planinstva vobče, predvsem pa planinstva v Julijskih Alpah in Zg. Savski dolini. Gradivo so prispevali amaterski zbiralci, Gorenjski muzej iz Kranja, Kulturna skupnost Jesenice, PD Jesenice, TNP, Tehnični muzej Železarne Jesenice. Posebna hvala ob tem dogodku gre predvsem Avgustu Delavcu, ki je vsa leta skrbno bdela nad tem dragocenim gradivom in je osebno mnogo prispeval, da je ta zbirka dobila tisto obeležje in pomen, ki ga danes ima.

Povzel po informacijah v dnevnem časopisu M. K.

TABOR ORMOŠKIH PLANINCEV V ROBANOVEM KOTU

V primerjavi z večino slovenskih planinskih društev nas je ormoških planincev malo, pa tudi po ambicioznih akcijah smo skromni. Je pač tako, da v našem gričevnatem svetu, poraslem večinoma z vinsko trto, ljudem ni dano, da bi množično odhajali v gore. Priklenjeni so v domačnost in krotkost vinogradov in polj, ki jim obdajajo domove. »Zakaj neki bi hodil tja gor v tisto kamenje, če pa sem zadovoljen s tem, kar je tukaj? Pa še pošteno se spotim, če se takole, z motiko ali škropilnico v roki, petdeset ali stokrat sprehodim gor in dol po svojem vinogradu ali sadovnjaku!« Takole večinoma govore naši ljudje tukaj, ko je govor o gorništvu. Pa na srečo ne mislijo tako vsi. V zadnjem obdobju, z razvojem skromne industrije, se tudi v občini Ormož najdejo taki, ki žele preživeti svoj prosti čas tako, da se vključujejo v akcijo našega planinskega društva, ki nosi ime po začetniku planinstva v teh krajih — Maksu Mešku. Če pa se v občini razvija planinska tradicija (kaj več je redni bralec PV o tem lahko zasledil iz člankov Erne Meško), je pa seveda treba načrtno in povezano delati z najmlajšimi. Prav iz tega izhaja med drugimi tudi ideja o organizi-

ranju letnih planinskih taborov našega PD. Začeli smo leta 1980 v dolini Trente, bili nato v naslednjih letih v Kamniški Bistrici, Logarski dolini, dolini Završnice. Letos pa smo od 1. do 7. julija taborili v Robanovem kotu.

Kdo od planincev ne pozna te doline, njene gospodarja, kmeta, očeta Robana z družino? Pa je le razlika, če kot planinec prehodiš v nekaj urah pot po Kotu do sten, se mogoče ustaviš za kislo mleko pri planšariji — pa jo že mahneš naprej, kot pa če si tukaj, v bližini Robanove domačije, in na jasi ob potoku Bele preživiš šest dni. Bilo nas je 45 — 32 tabornikov in 13 starejših planincev. Hodili smo na ture na Strelovec in na druge vrhove, prepevali ob tabornem ognju, uživali v gorski naravi, v ostrem zraku, ob preprosti hrani in domači pijači.

In še beseda o Robanovih: Robanovi so zadovoljna družina, njihova sreča je preprosta, a polna, prav v tem je slutiti globok smisel njihovega bivanja.

Njihov Robanov kot bo tako ostal, poleg svojih naravnih lepot, znamenit tudi po njegovih lastnikih, ki se jim naše planinsko društvo, še posebej pa udeleženci letošnjega planinskega tabora za gostoljubnost in za lepa doživetja z njimi toplo zahvaljujemo.

Jože Borak

PLANINSKI TABOR V LOGARSKI DOLINI

12. 7. ob 7. uri zjutraj smo z velenjske avtobusne postaje krenili na taborjenje v Logarsko dolino. Otovorjeni z vso opremo smo se z rednim avtobusom odpeljali do Mozirja, odtod naprej pa do Planinskega doma v Logarski dolini, potem pa smo lepo pešačili do Doma celjskih planincev. Tam je stal majhen, ličen tabor, vsega z 10 šotori. Pionirjev-planincev nas je bilo 19, z vodniki pa 24. Ko smo se namestili, smo odšli v dom na kosilo. Po kosilu smo bili prosti do večerje. Po njej smo zakurili taborni ogenj in nato ob 22. uri šli spat. Naslednji dan smo šli na Krofičko. Pot je bila dolga, vendar ne naporna. Na vrhu smo opravili planinski krst. Ko smo se vrnili, se nam je zelo prilegla večerja. Po njej so nekateri dobesedno popadali v postelje, saj so bili zelo utrujeni. Naslednji dan smo krenili na Rjavčki vrh. Ko smo se vračali, smo se po snežišču, približno 100 m, peljali po snegu. Nekateri so padali kot snopi, drugi so se obdržali, tretji pa se sploh niso spustili. Bilo je zelo zabavno. V nedeljo smo počivali. Preložnikova Rok in Vid sta nama pokazala, kako se pleza in kako se s cepinom zaustaviš na snežišču. Vse smo lahko tudi praktično prekusili. V ponedeljek je deževalo. Tovariš Kuzman nam je pokazal posnetke s poti na Mt. Blanc. Po kosilu smo poslušali predavanje o nevarnostih v gorah, o prvi po-

moči, o zgodovini planinstva, ter o liku planinca. Šesti dan smo odšli na Okrešelj, z Okrešlja pa na Kamniško sedlo. Bilo je preveč vetrovno, zato smo se samoupravno odločili, da ne gremo na Brano, ampak po Bizjakovi grapi do Planjave, na Škarje ter preko Koče pod Ojstrico v Logarsko dolino. V Bizjakovi grapi je bilo zelo strmo snežišče, zato smo naredili vrvo ograjo. Vsi smo se srečno vrnili v tabor. Naslednji dan smo jo mahnili na Tursko goro preko Turskega žleba. Ko smo prišli do tja, smo najprej prečkali snežišče, nato pa smo se spustili dva metra globoko, saj smo le tako lahko prišli do klinov in »zajle«. Nato se je vse naenkrat končalo in zato smo se vrnili v tabor. Po večerji smo si začeli pripravljati stvari za pot domov. Lahko smo tudi dlje bedeli.

Zadnji dan. Napočil je čas odhoda. Šotore smo lepo pometli in počistili sanitarije ter se odpravili na kosilo. Po kosilu smo šli na redni avtobus in prišli domov okoli 13.30.

Blaž Nardin,
7. razred

11. TABOR MDO POSAVJE V KAMNIŠKI BISTRICI (22. do 31. 7. 1984)

MDO Posavje (Sevnica, Krško, Brežice) vsako leto organizirajo planinski tabor za mlade planince-pionirje. Taborili so že v Vratih, Krnici, Zadnjici, Kamniški Bistrici, v Logu pod Mangartom, tokrat pa so si izbrali spet — Kamniško Bistrico. Udeležilo se ga je 38 planincev iz šol sevniške občine. Bili so na Veliki planini, Brani, Grintovcu, Korošici in na Ojstrici.

* * *

Komaj se rojeva nov dan, pa že štirideset mladih planincev ob dviganju zastave poje svojo himno (Na nebu zvezde že žarijo). Tako je bilo vseh deset dni (od 22. 7. do 1. 8. 1984) v Kamniški Bistrici, kjer smo sevniški planinci imeli svoj dvanajsti tabor pod vodstvom planinskega vodnika Toneta Šeška. Izpeljali smo vse štiri načrtovane ture. Izvedli smo tudi planinsko šolo za 28 kandidatov.

Antonija Krošelj
in Jože Prah

Udeleženci
XI. tabora
MDO Posavje
na enem
izmed vrhov

PD TOMOS IZ KOPRA:
GLAVNA DEJAVNOST JE IZLETNIŠTVO

Kot tovarniško društvo smo zadolženi za psihofizično krepitev in sprostitve naših delavcev v naravi, predvsem v gorah. To bi lahko prebrali tudi v statutu PZS. Toda toliko nevsiljivega tovarištva, sproščenega smeha in petja ter vzvišenih občutkov doživljanja naravnih čudes ne more delavec doživeti na nobeni športni ali sindikalni prireditvi. Pri športu slave človeka-športnika, pri sindikatu delavčeve pravice, pri planinstvu pa predvsem — naravo.

To društvo je v minulem letu štelo 340 članov, glavna dejavnost pa je izletništvo, ki ga društvo regresira s 20% popustom za svoje člane. Zahtevnih in manj zahtevnih izletov in tur se člani radi udeležujejo, saj so na primer leta 1983 naštel kar 794 udeležencev. Več težav pa imajo z realizacijo vzgojno izobraževalnega programa zaradi premajhnega odziva. Imajo štiri mladinske vodnike, pet planinskih, dva inštruktorja narave in enega smučarskega vaditelja.

Marljivi so tudi markacisti. Obnovili so markacije na planinski poti Podpeč—Kojnik—Podgorje—Praproče—Podpeč. Nadelali so tudi posebno trim stezo na Pomjan. Propagandna dejavnost se je odvijala predvsem na področju planinskih predavanj s filmi in diapozitivi, uspešni pa so bili tudi v informiranju o izletih.

Za člansko aktivnost v društvu je predsednik podelil priznanja najaktivnejšim družinam in posameznikom. Lične knjižne nagrade pa so prejeli najaktivnejši člani in članice Upravnega odbora društva.

Ljubo Kneževič

SLOVENSKI JAMARJI — PRVA NALOGA:
VARSTVO NARAVE IN IZOBRAŽEVANJE

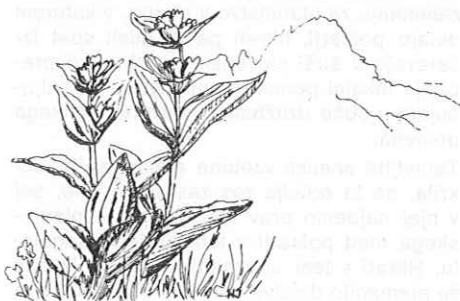
Na občnem zboru v juniju letos v Lipici — bilo je navzočih 26 društev, v delegatski zasedbi seveda — so med člane JZS sprejeli Jamarsko društvo Bakla iz Letuša, Jamarsko društvo Gorenja vas in Jamarsko društvo Borovnica, izvolili pa so tudi novo vodstvo: predsednik je Vito Kregar iz Kam-

nika, podpredsednika sta Silvo Ramšak in Rado Smerdu, tajnik pa je Jože Tomazin. Zanimiva je njihova delovna orientacija, ko imajo namen povezati se z organizacijami, ki se ukvarjajo s krasom in jamarske dosežke izkoriščajo. Poiskali bodo tudi stike z izobraževalnimi organizacijami, ki naj bi v svoje programe vnesle tudi znanje o krasu, kar je posebnega pomena v borbi proti onesnaževanju. Turistične organizacije, ki izkoriščajo dosežke jamarjev-amaterjev, naj bi več prispevale k delovanju jamarskih skupin. V odbore in organe jamarskih organizacij nameravajo pritegniti zastopnike naravovarstvenih organizacij in se povezati s sorodnimi društvi v bližnjem zamejstvu.

13. zborovanje slovenskih jamarjev in raziskovalcev krasa v Lipici je predstavilo vrsto zanimivih tem, ki po svoji pomembnosti prav gotovo prehajajo meje zgolj jamarske dejavnosti. Jamarjem so pokazali najprej štiri filme: Lepote slovenskega krasa, Randolfa Auerja iz ZRN, Propantes, Jamarskega kluba iz Kamnika, Pečinka, Jamarskega društva Temnica in Jamarsko potapljanje, DJP Proteus.

Predavanja pa so bila: Onesnaževanje podzemlja matičnega Krasa, Franceta Habeta, Pomen jam in pečin v NOB na sežanskem krasu, Viktorja Saksida, Pregled pomembnejših odkritij v Matarskem podolju v povojnem obdobju, Sama Morela in Franca Malečkarja, Nova dognanja v Kačni jami, Andreja Mihevc, Vodne razmere v porečju Reke in Škocjanskih jam v letu 1983, Daniela Rojška, Speleološka valorizacija jam v sežanski občini, Petra Habiča, Nova odkritja v Majski jami, Grega Pintarja in Partizanska jama pri Drenovem griču, Aleša Lajovica. Zanimive so tudi tako imenovane »tehnične teme«. Vozli, primerni za jamarstvo in Preizkušanje plezalnih naprav za vršno tehniko, Tomaža Planine, Slovenski jamarski filmi v obdobju 1981—1984, Rada Smerduja, Spusti za javnost v Logaško jamo, Draga Korenča in Univerzalna naprava za spuščanje in dviganje, Aleša Lajovica.

D. Novak

Vinjeta: Nevenka Jesenik

ALMANAH POŠTARJEV-PLANINCEV

Izdali so ga ob svoji 30-letnici. Z izčrpnim gradivom o delovanju tega društva, z bogatim slikovnim materialom, ki ilustrira akcije društva, in z natančno zbranimi statističnimi podatki o vseh, tudi najbolj drobnih delih, ki jih je to društvo zapisalo v svojo tridesetletno kroniko, se planinci-poštarji predstavljajo s tem dejanjem slovenski planinski javnosti.

To bi mogli prav na kratko reči o tem zborniku. Zasluži pa še dosti več pozornosti, kajti delo, ki so ga sodelavci vložili v to knjižno dejanje, je tako, da zasluži pohvalo in zgled, kako je treba take zamisli udejaniti. Urednik Jože Dobnik je imel gotovo dosti dela, da imamo zdaj pred seboj kar najbolj jasno podobo, ki ilustrira delo planincev-poštarjev, hkrati pa vsebina izpričuje veliko sistematičnost, natančnost pri zbiranju podatkov in pa preglednost. Na 137 straneh tako lahko zvemo ne samo tisto, kar je zanimivo za planince-poštarje, ampak predvsem tisto, kar je tvorno vtkano v planinsko dejavnost občega pomena, saj prav planinci-poštarji predstavljajo pomembno »četo« v slovenski planinski množici.

»Zbornik je nastajal ljubiteljsko«, piše Jože Dobnik v uvodniku. Niti dinarja nagrade niso prejeli pisci člankov, kronike in posvetil, ne fotografij, ne lektorica, ne korektorji, ne urednik in njegova sodelavca. Sledili so velikemu številu amaterjev, ki so svoj prosti čas, ali vsaj precejšen njegov del, namenili planinstvu. In v ljubiteljskem delu je naša moč, v njem so naši uspehi in naša bodočnost. Svoje uvodnike so v tem almanahu prispevali — predsednik PZS Tomaž Banovec, predsednica republiškega komiteja za promet in zveze Julka Žibert, predsednik občine Ljubljana-Center Bine Vengust, predsednik PO ZO PTT Slovenije Miloš Mitič, direktorica Podjetja za ptt promet Ljubljana Fani Žagmajster in predsednik PD PTT Sljeme Mladen Kovačević. Vsekakor zbornik, ki vsebuje doslej največ uvodnikov, kar pomeni široko zanimanje za planinstvo v okolju, v katerem delajo poštarji, hkrati pa te misli spet izžarevajo v širši slovenski prostor, ko prebijajo lokalni pomen planinstva in se vključujejo v občo družbeno dejavnost velikega pomena.

Temeljita analiza vsebine almanaha bi odkrila, da ta edicija res zasluži to ime, saj v njej najdemo prav vse, kar se je planinskega med poštarji v teh 30. letih dogajalo. Hkrati s tem spoznanjem pa se izlušči še plemenito dejstvo, koliko požitnovalnega

dela je bilo potrebnega, da je zdaj ta pregled pred nami in da ga moremo uporabiti kot dragocen vir podatkov o planinstvu v skupnem slovenskem planinskem razvoju zadnjih treh desetletij.

M. K.

SLOVENSKA OSNOVNA ŠOLA JOSIP ABRAM V PEVMI

(Zbornik, ki je izšel ob poimenovanju šole, 3. junija letos)

Skrbno zbrano gradivo, ki nam v celoti predstavlja osebnost Jožeta Abrama, zanimivo tudi za slovensko planinsko zgodovino, je uredil Marko Waltritsch, tiskala pa je Grafica Goriziana v Gorici 1984.

Iz vsebine naj posebej omenimo oris življenja in dela Jožeta Abrama, ki ga je prispeval njegov učenec Joško Kragelj. V tem pregledu najdemo posebno poglavje z naslovom Abram — planinec in planinski pisatelj, ko na to področje sega tudi njegov dramski opus. Naj omenim ob tem njegovega znanega Zlatoroga, ki ga je prvič uprizorilo katoliško delavsko društvo na Jesenicah, in sicer 7. maja 1911 v Delavskem domu. Isto društvo je Zlatoroga še enkrat uprizorilo, in sicer leta 1919. Predelanega (verjetno na pobudo O. Župančiča) je v Ljubljani uprizorilo prosvetno društvo Trnovo na prostem v Karunovi ulici. Režiral je dr. Marijan Brecelj. (Po vojni so verjetno prvi uprizorili Zlatoroga amaterski igralci KUD Valentin Kokalj iz Visokega pri Kranju ob otvoritvi zadružnega doma leta 1952 v mesecu februarju. Op. ured.) V nadaljevanju je Marjan Brecelj prispeval podrobno bibliografijo Jožeta Abrama, lepo razvrščeno po posameznih letih, od leta 1893 do 1982.

Zbornik se vsebinsko nadaljuje z zgodovino osnovne šole v Pevmi in Štmavru (prof. Slavko Bratina), Verena Koršič pa nam predstavi Franceta Goršeta, ki je J. Abrama upodobil. Marko Waltritsch prispeva obširen zgodovinski prikaz Oslavja in Štmavra skozi stoletja, Marjan Brecelj pa predstavi likovno delo Toneta Kralja v Pevmi (zanimiva bi bila študija cerkvenih poslikav, ki jih je ustvaril ta naš umetnik po cerkvah na Primorskem, Bovškem, Višarjih in drugod, ko gre v mnogih primerih za cerkve v izrazito gorskem okolju).

M. K.

alpinistične novice

KRONIKA POMEMBNEJSIH VZPONOV DO 15. 8. 1984

Grenlandija

V juniju sta na mednarodni odpravi sodelovala tudi Janko Humar in Peter Podgornik. Najprej sta se povzpela na dva vrhova, ki sta jih poimenovala po Pavlu Podgorniku in Tamaru Likar. V prvem vrhu sta preplezala Vrtovinsko smer (V, 60°, 50°, 850 m) in sestopila po smeri Vozila (70°, 55°, 550 m). Na drugi vrh pa sta se povzpela po Baški in sestopila po Soški smeri (obe 60°, 55°, 700 m). Potem sta preplezala 1100 m visoko steno (700 m ledu, 50° in 400 m granitnega stebra, VI, A₂) vrha, ki sta ga poimenovala po dr. Klementu Jugu. V vrhu, imenovanem po Alešu Zorču, pa sta preplezala Trentsko smer (VI+, V—VI, 350 m). Za konec je Humar z Mazzilisom preplezal steber Zancan (VII, IV—VI, 350 m), Podgornik pa z Delisijem steber Meskal (VII—, A₀, VI, 350 m).

Andi

6. 6., JZ greben Illampuja (6342 m): 75°, 50°—60°, 800 m, 6 ur, PrV Aleš Rotar—Janez Zupanc

15. 6., Z stena Huayna Potosi (6094 m): 65°, 50°—60°, 1100 m, 10 ur, PrV Aleš Rotar—Janez Zupanc

Kavkaz

7.—9. 8., J stena Užbe (4696 m), Smer Gabrijeli: VI, 70°, 1400 m, 1. JP Mitja Lo Duca—Ivan Rejc

ITALIJA

Dolomiti

7., S stena Zahodne Cine, Cassin—Ratti: VIII—/VII, 500 m, 1. JPP Tadej Slabe (—Andrej Kokalj)

28. 7., SV stena Crozzon di Brenta, Via Slovenia: VI, A₁/V+, 800 m, 9 ur, PrV Aleš Dolenc—Pavle Kozjek

FRANCIJA

Verdon

6., Pilier de l'Arabe Dement: VI+, 1. JPP Robi Jamnik—Rok Kolar

6., ULA: VI+, 300 m, 1. JPP Robi Jamnik—Rok Kolar

6., Eperon Sublime: VII, A₀, 2. JP Robi Jamnik—Rok Kolar

6., Braxes: VIII, 1. JP Buddi Guthries—Rok Kolar

11. 8., Kombinacija smer Picini Bul s smerjo Guendal: VIII—, VII+/VI+, A₀, 1. JP Fabi Delizi—Peter Podgornik

Centralne Alpe

Slavko Svetičič je preplezal »Tri probleme Alp«. 14. julija je s Petrom Poljancem preplezal Walkerjev steber v S steni Grandes Jorasses, 17. julija z istim soplezalcem Smer bratov Schmid v S steni Matterhorna in štiri dni kasneje sam (2. JSP) še S steno Eigerja po Klasični smeri.

7., Petit Dru, Hemming—Robbins: VI, A₁, 750 m, 1. JSP Pavle Kozjek

7., Aig de la Republique/Charmoz, Francoska smer: VI, 700 m, 1. P Aco Pepelnik—Milan Romih

Dauphineja

2. 8., Mt. Pelvoux, Couloir Chaud: 80°/60°—70°, 600 m, 1. JP Irena Komprej—Stanko Mihev

ŠVICA

17. 7., S stena Schreckhorna: V, 55°, 1. JP Stane Belak s soplezalcem

17. 7., S stena Lonzahörner: TD, V, 60°, 900 m, 1. JP Metod in Tone Škarja

20. 7., SZ stena Tyfelsgrata: V, 65°, 700 m, 9 ur, PrV Metod in Tone Škarja

23. 7., S rebro Möncha: V, 900 m, 1. JP Stane Belak s soplezalcem

NEMČIJA

30. 7., J stena Drustenturma, Mladinska smer: VII/VI+, A₁, 500 m, 15 ur, PrV Janez Jeglič—Silvo Karo

2. 8., J stena Velikega Drustenturma: VII, PrV Janez Jeglič—Silvo Karo

Julijske Alpe

19. 6., J stena Rušice, Aga: VI—/IV—V, 250 m, PrV Slavko Svetičič

23. 6., SZ stena Vrha Krnic (Loška stena), Beli labodi: VI—/IV—V, 450 m, 5 ur, PrV Rado Fabjan—Igor Škamperle

26. 6., S stena M. Draškega vrha, Mona Liza: VI—, A₂, 400 m, 6 ur, PrV Franček Knez—Milan Romih

30. 6., SZ stena Vršaca, Puntarska smer: VI, A₂/V, 850 m, 10 ur, 2. P Marko Kogoj—Žarko Trušnovec

7. 7., S stena Vratc, Luska: VI, A₃/V, A₁, 300 m, 3. P Marko Kogoj—Žarko Trušnovec

8. 7., S stena Rakove špice, Levi steber: V+, A₁, 500 m, 1. P Rado Fabjan—Igor Mezgec

12. 7., S stena Triglava (Sfinga), Kunaver—Drašler: VII+/VII—, 270 m, 2. PP Srečo Rehberger (—Igor Kalan)

12.—13. 7., S stena Votlega vrha (Loška stena), Znamenje ob poti: VI, A₂, 750 m, 23 ur, PrV Rado Fabjan—Igor Mezgec—Igor Škamperle

14. 7., SZ stena Vršaca, Smer mladosti: VI, A₂/V, A₀, 400 m, vsa stena 1000 m, 2. P Edo Kozorog—Mirko Kranjc, 15. 7., 3. P Marko Kogoj—Žarko Trušnovec in 22. 7., 4. P Mitja Lo Duca—Ivan Rejc

14. 7., J stena Jerebice: VI, A₀, 500 m, PrV Janko Humar—Peter Podgornik

14. 7., J stena Jerebice, Gruzinski steber: VI, A₂, 450 m, PrV Viktor Golja—Ivan Rejc

15. 7., S stena Stenarja, Direktna smer: VII+/VII—, VI, 600 m, 3. PP Srečo Rehberger (—Nuša Romih)

15. 7., S stena Škrlatice, Novi časi: VII—/VI, 600 m, 10 ur, PrV Janez Jeglič—Silvo Karo—Franček Knez

16. 7., S stena Rogljice, Črnina: VI—/V, 500 m, 3 ure, PrV Janez Jeglič—Silvo Karo—Franček Knez

21. 7., S stena Triglava (Sfinga), Ključ sreče: VIII/VII, VI+, 158 m, 9 ur, PrV Janez Jeglič—Silvo Karo—Franček Knez

22. 7., Z stena Krna, Spominška smer Silvu Kraglju: VI+/V—VI, A₀, 400 m, 9 ur, PrV Alojz Fon—Peter Podgornik

27. 7., S stena Frdamanih polic, Schinkova smer: V+, 600 m, 2. SP Filip Bence

27. 7., S stena Špika, Debelak—Deržaj—Šumer: V, 900 m, 2. SP Filip Bence

28. 7., S stena Špika, Cizljeva smer: VII/VI, 300 m, 1. PP Srečo Rehberger (—Nuša Romih), 2. 8., 2. PP Matej Banič—Franček Knez, 4. 8., 3. PP Zlatko Gantar—Slavko Svetičič in 15. 8., 4. SP Tomo Česen

28. 7., S stena Frdamanih polic, Libereška smer: VI+/V+, 600 m, 1. PP Jože Povšnar—Bine Šter

28. 7., S stena Triglava, Bikini: VII—/V—VI, 200 m, 10 ur, PrV Peter Čižmek (—Brane Pečar)

28.—29. 7., S stena Vrha Polic: VI, A₁, A₂, 700 m, 19 ur, PrV Janko Humar—Peter Podgornik

29. 7., S stena Planje, Spominška smer Janeza Ileršiča: VI—, A₀/V, 500 m, 3. P Marija in Slavko Frantar

7., S stena Travnika, Hudeček—Juvan: VI/V+, 850 m, 2. PP Peter Čižmek (—Evgen Marič)

1. 8., S stena Široke peči, Čihulova smer: VI+, 700 m, 1. PP Franček Knez (—Matej Banič) in 15. 8., 1. SP (2. PP) Tomo Česen

1. 8., S stena Škrlatice, Belak—Sazonov: VIII, 550 m, 1. PP (2. P) Franček Knez (—Matej Banič)

4. 8., S stena Stenarja, Zajeda spominov: V—VI, 600 m, 3. SP Filip Bence

5. 8., S stena Travnika, Zajeda: VI—/V, 700 m, 5. SP (2. PP) Pavle Kozjek

5. 8., S stena Travnika, Smer Aschenbrenner—Tiefenbrunner: VI, 850 m, 1. SPP v sestopu Pavle Kozjek

9. 8., SZ stena Vršaca, Steber: VI, A₃/V, A₁, A₂, 350 m, 12 ur, PrV Edo Kozorog—Slavko Svetičič

12. 8., SZ stena Prisojnika, Obraz Ajdovske deklice: A₃, e, V+/V, A₁, 150 m, 9 ur, PrV Janez Jeglič—Silvo Karo—Franček Knez

Kamniške in Savinjske Alpe

20. 6., JZ stena Strelčeve peči, Simfonija: VI+, 350 m, 1. PP (2. SP) Franček Knez

23. 6., JZ stena Strelčeve peči, Prečenje: VI, PrV Franček Knez

23. 6., JV stena Kogla, Pepa: VI+, A₂/V, 100 m, 2 uri, PrV Peter Čižmek—Pavle Kozjek

17. 7., S stena Dolške Škrbine, Spominska smer dr. Chodounskega: VII—/VI, 250 m, 1. PP Igor Kalan—Bine Šter
21. 7., S stena Dolške škrbine, Zavrnikova smer: VI+/V—VI, 350 m, 3. PP Bine Šter (— Igor Kalan) in 4. PP Marko Fabčič—Davorin Kodele
- . 7., S stena Dolgega hrbta, Šimenc—Škarja: VII+, 550 m, 1. PP Franček Knez (—Brane Povše)
- . 7., Z stena Turske gore, Kotnik—Verko: VI+, 180 m, 1. PP Franček Knez (—Matej Banič)
4. 8., J stena Štruce, Smer treh svedrovcev: VIII, 150 m, 1. PP Franček Knez (—Matej Banič)
4. 8., JZ stena Štruce, Sanjsko potovanje: VI, A₂, e, 180 m, 4 ure, PrV Matej Banič—Franček Knez
5. 8., S stena Dolške škrbine, Maturantska smer: VI+/VI, 350 m, 1. PP (2. P) Srečo Rehberger (—Nuša Romih)
- . 8., S stena Dolgega hrbta, Steber jutranje zarje: VI, 550 m, 2. PP Davorin Kodele—Marko Fabčič in 4. 8., 3. PP Srečo Rehberger (—Nuša Romih)

Paklenica

30. 6., SZ stena Anič kuka, Albatros: VII+/VI+, 290 m, 3. PP Srečo Rehberger (—Nuša Romih)

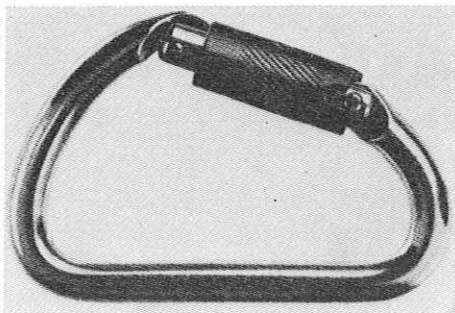
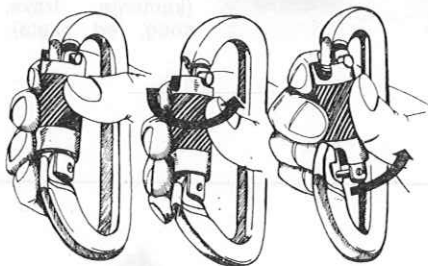
Legenda:

PrV	— prvenstveni vzpon
1. P	— prva ponovitev
1. PP	— prva prosta ponovitev
1. SPP	— prva solo prosta ponovitev
1. JPP	— prva jugoslovanska prosta ponovitev
1. SP	— prva solo ponovitev
1. JP	— prva jugoslovanska ponovitev
1. JSP	— prva jugoslovanska solo ponovitev

INDOK služba PZS:
Tomo Česen

OPREMA

Rubriko OPREMA uvajamo z letošnjo osmo številko Planinskega vestnika in jo bomo imeli odprto le tedaj, ko bomo našli na tržišču planinsko alpinistične opreme kaj uporabnega tudi za naše razmere. Upamo, da bodo bralci to rubriko z veseljem pregledovali. Prav tako bomo bralce

Na sliki je vponka tipa TL (Twist Lock) firme Elite. Skoraj vse firme, ki v Evropi izdelujejo vponke, ponujajo zdaj vsaka svojo varianto novega tipa vponke

Vestnika obveščali o (redkih) novostih v planinski opremi domačih proizvajalcev. Teh novic bomo še posebej veseli. Tokrat predstavljamo novo vponko in razne tipe kuhalnikov. Za rubriko skrbi Janez Bizjak.

Nova varnostna vponka

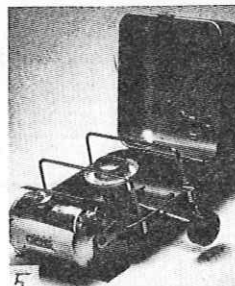
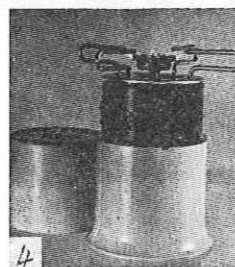
Pri evropskih alpinistih se vedno bolj uveljavlja nov tip vponke, nekakšna kombinacija med navadno vponko in vponko z matico. Zadnje so pri plezanju včasih po nepotrebnem zamudne, še bolj nerodne pa

utegnejo biti tedaj, ko je treba vponko hitro sneti iz klina. Nova vponka nima matice, ima pa varostne lastnosti kot vponka z matico. To so dosegli z zaskočnim valjem, ki preprečuje, da bi se vponka sama odprla. Uporaba je preprosta, zadošča zasuk valja v levo in vponko lahko vpneemo v klin; zatem se vponka sama zapre s pomočjo vzmeti, ki je v valju.

Kuhalniki

Kadar smo na potovanju po brezpotjih, na zimskih vzponih in bivakih, ko obiskujemo Centralne Alpe, tuja gorstva, med taborjenjem in sploh na samotnih poteh — vselej tedaj nosimo s seboj v nahrbtnikih — kuhalnike. Na slikah 1—4 so plinski, na sliki 5 pa bencinski. Ko kupujemo kuharčnik, ne smemo pozabiti: — podnožje mora biti stabilno in primerno, da ga lahko postavimo na različno podlago (kamenje, trava, sneg, led, skala);

večja posoda, malo vetra ali nekoliko nerodnosti in kuharčnik se bo kaj hitro prevrnil; če ne bo imel ustreznega podnožja.

— Huda nevšečnost pri kuhanju v gorah je veter. Kuhanje pri vetru je dolgotrajno in včasih celo nemogoče, saj veter odnaša plamen v prazno. Gorišče naj ima zato ščitnik proti vetru (slika 2 in 3). Brez tega ščitnika je kuharčnik dober le v brezvetrnih dneh. — Pri zelo nizkih temperaturah plinski kuharčnik večkrat odpove, izgoranje je polovično in kuhanje postane brezupno. V mrzlih krajih ali v hudi zimi se bolj obnesejo bencinski kuharčniki. Na sliki je znan tip takih kuharčnikov firme Optimus. Izdelki drugih tovarn se med seboj ne razlikujejo veliko.

BILO JE PREVROČE: MANJ PLANINCEV V LANSKEM LETU

Na prvi pogled nasprotje: kljub enkratnemu poletju v lanskem letu se je odpravilo v gore manj ljudi kot običajno. To dokazuje tudi statistika o obisku planinskih postojank švicarskega alpskega kluba. V letu 1983 je prenočilo v vseh kočah in domovih SAC 18 000 planincev manj kot leto pred tem, vsega pa jih je bilo 288 500. Vzrok za ta upad je očitno treba iskati v prehudi vročini, saj so doživele zelo skromen obisk predvsem postojanke v nizkih in srednjih višinskih legah. Ljubitelji gora so se potemtakem odločali predvsem med kopanjem ali pohodi v visoke Alpe. Tamkaj so namreč zabeležili več nočitev kot običajno. Vsekakor je k nazadovanju števila obiskovalcev precej prispevalo tudi izrazito slabo vreme v lanskem maju. V tej zvezi dodajmo kot zanimivost še naše slovenske podatke, ki se presenetljivo skladajo s švicarskimi navedbami. Tudi pri nas smo namreč v letu 1983 zaznamovali kar za 16% manjši obisk v planinskih postojankah kot leto pred tem, razlogi pa bodo nemara poleg bencina kar enaki.

(Alpin, 6/1984.)

M. A.

TRAKERSKO SREČANJE

Tradicionalno trekersko srečanje, ki je bilo letos konec januarja v Berchtesgadnu, je bilo deloma pregled svetovne kulinarike, deloma pa mednarodni semenj alpskega turizma. Poleg folklorne in ščepca festivala gorskih filmov, so številne trekinške dežele uporabile to priložnost za lastno predstavitev tudi s slastnimi dobrotami. Očitno je, da gre tudi ljubezen do tujih dežel skozi želodec. Tako je Pakistan valil z zlatorumenim barbijem, pod čemer je razumeti slaščico iz mleka, mandljev in medu. Takoj zraven so Nepalci natakali visokoodstotni in temni kukri-rum v brezplačne pištole. Islandci so se seveda postavljali z lososom, medtem ko so Mehličani k žgoče ostri tekili ponujali tenko koruzno pecivo s pikantnimi omakami. Dekleta z Abrucov so stregla rubinsko rdeče vino s sanjskim pogledom na Gran Sasso, pa tudi Berchtesgaden se ni pustil spraviti v kot s pravim domačim encijanom.

V nič manj kot 23 predavanjih in filmskih predstavah so dva polna dneva govorili o potovanjih po 17 deželah, razlagali eksotične kulture in rinili v ospredje njihov gorski svet. Kajti znano je, da sodijo na trekinge dosegljivi vršaci prav tako kot spanje v šotorih in kuhanje na prostem.

Trekinške ture je po izkušnjah na splošno mogoče bolje prodajati, če je v programu tudi atraktiven šesttisočak. Toda, ker naj bi ljudje zlasti na dopustu ne bili pod pritiskom uspešnosti za vsako ceno, se prireditelji vse bolj odločajo za prijetna potovanja po gorah predvsem v Evropi: tako po Abrucih do Gran Sassa, skozi dolino Aoste do Gran Paradisa, po Pirenejih kot tudi po Visokih in Nizkih Tatrah. Zdi se domala tako, kot da so na novo odkrili evropska visoka in srednjegorska področja.

Življenje je v zadnjem času pač marsikoga napeljavalo k nekoliko večji skromnosti. To utegnejo znova občutiti tudi južnoameriške gorske dežele, ki so postale v zadnjem času izjemno drage. Na mesto Južne Amerike bi se rada zrinila predvsem Pakistan in Indija, toda zlasti slednja povzroča prirediteljem s svojo bajno birokracijo in visokimi pristojbinami za vsak dostop na količkaj večji kup gramoza vse večje težave.

Zanimivo je, da turizma tako v Pakistanu kot Indiji — seveda pa tudi v večini dežel tretjega sveta — ne ocenjujejo več za takšno nevarnost, kot so to počeli še pred nekaj leti. Dogaja se celo nasprotno, spoznali so, da bi bili v Nepalju že zdavnaj izumrli tkalci preprog, rezbarji, odtiskovalci lesorezov in vivalci brona, če ne bi bilo tujih turistov. Tudi nosači in vodje bi bili veliko manj donosno zaposleni, če bi sploh bili, ko bi ne bilo trekinških turistov iz Evrope in Amerike.

(Obvestila nemškega alpskega združenja, 2/1984.)

M. A.

HALO, GRENOBLE!

Od začetka letošnjega poletja deluje v Grenoblu novi »Centre Grenoblois de Documentation Montagne«. Za zdaj je odprt samo ob četrtnih zvečer (od 20. do 22. ure), planincem in alpinistom pa so na voljo zemljevidi, vodiči, časopisi ter zelo bogata kartoteka s podrobnimi informacijami o Alpah in drugih evropskih gorstvih. Mogoče pa je dobiti tudi pismene informacije, če pošljete 5 francoskih frankov v znamkah na naslov: Centre Grenoblois de Documentation Montagne, 30 galerie des Baladins, 38 100 Grenoble (France).

in
(prevod Z. Ž.)

FAIR PLAY 1983

Mednarodni komite za »Fair play nagrado« s sedežem v Parizu podeljuje vsako leto priznanje Pierra Coubertina tistim športnikom, ki so se izkazali z veliko poštvo-

valnostjo in »fair« športnim obnašanjem. Za leto 1983 so podelili to veliko častno priznanje trem slovaškim alpinistom — Ivanu Fiali, Juraju Weinczilleru in Vincentu Dubežu. Ti trije alpinisti so namreč med odpravo v Patagoniji prekinili lastni vzpon, da bi v življenjsko nevarnih pogojih pomagali izčrpanemu mehiškemu alpinistu Jorgu Luisu. »Takšno dejanje je med alpinisti nekaj samo po sebi umevnega — so dejali odlikovanci, zato sprejemamo to odlikovanje kot priznanje vsem tovarišem v gorah, ki ne bi, in tudi ne ravnaajo drugače.«

in
(prevod Z. Z.)

MEDNARODNO PLANINSKO SREČANJE NA PAMIRU

V letošnjem poletju so na planini Ačik-Taš pod Pikom Lenina (7134 m) priredili že enajsti mednarodni planinski tabor. Udeležbo je napovedalo nad 300 gornikov iz 17 držav, kar je rekordni dosežek v zgodovini dosedanjih tovrstnih srečanj. Direktor planinskega tabora, ki sodi pod okrilje športnega komiteja ZSSR, M. V. Monastirski je v tej zvezi ugotovil, da je bilo šotorsko naselje na planini Planik povečano v pravcato platneno mestoce. Gostje so imeli poleg običajnega na voljo savno, restavracijo, kavarno in klub. Aklimatizacijo so nadzorovali izkušeni zdravniki, nič manj izkušeni gorski reševalci pa so udeležencem pomagali pri izbiri vzponov. Podobne plezalske tabore so v poletju 1984 organizirali tudi na Kavkazu, Tienšanu in Altaju.

in
(prev. M. A.)

VTISI S SLOVENSKE PLANINSKE TRANSVERZALE

Štirje Korošci smo se lotili Slovenske planinske transverzale, ki se začne v Mariboru in konča ob morju pri Kopru, šele ob vznožju 2863 m visokega Triglava. Prišli smo iz Münchna, Dunaja in Feldkirchna, zbrali pa smo se v dolini Vrat v Aljaževem domu...

Napočil je prvi dan. Odločili smo se za strmo Tominškovo pot, ki je dobro zavarovana in ponuja čudovite poglede na tisoč metrov visoko in tri kilometre široko triglavsko severno steno. Po čaju v domu na Kredarici (2515 m) smo se odpravili proti vrhu. Vsaka stopinja je zavarovana z železnimi klini. Za takšne, ki jih to jezi, je tu severna stena. Mi štirje gorski popotniki pa nismo zaradi zaupljive varnosti izpustili niti enega...

Na samem vrhu stoji rdeč železen stolp in štedilnik z žigom. Razgled seže ob lepem vremenu med stotinami vrhov do

Glocknerja in Dachsteina in v modrikasti meglici gotovo tudi do morja...

Zvečer smo dospeli do koč Planika na južni strani gore.

Naslednjega dne smo obkrožili Triglav, vse dokler nismo znova zagledali njegovega severnega ostenja. Nad nami je nebo zdaj modro zdaj sivo. Za nami Triglav, pod nogami pa preproga planinskih pogač in jegličev. Tako sopihamo po gamsjih sledovih proti vrhu Bovškega Gamsovca (2392 m). Sami komaj verjame, toda ko je začelo pršeti, smo pespešili naše utrujene korake in se rešili v Pogačnikovo koč. Razorja ne bom tako kmalu pozabili! Zlasti navzdol je bila pot kar hudo zahtevna, toda zdaj je pred nami vse do našega večernega cilja steza, ki vodi mimo čudovitega cvetja in se začasno konča na Vršiču... Po ostankih nekdanje avstrijske vojaške ceste nas vodi pot navzdol v Trento do spomenika dr. Juliusa Kugyja. V nadnaravnih velikosti sedi tamkaj na podstavku in gleda navzgor k skalnemu rogu Jalovca. Dr. Julius Kugy (1858—1944), ki velja za odkritelja Julijskih Alp, je bil rojen v Trstu, a se je sam imel za Korošca, je opisal svoja gorska doživetja v številnih knjigah. Prav te so mi pot skozi »njegove gore« dodatno obogatile...

Pokrajina se je spremenila. Visokogorski značaj se je umaknil strmim travnatim površinam. Na ozki stezi puščamo za seboj zdaj kamnita zdaj bujno cvetoča pobočja. Tu in tam je še opaziti ostanke bojišč iz prve svetovne vojne...

Na travnikih cvetejo planike kot pri nas marjetice. Pred večerom dospemo do Črne prsti. Koča na Črni prsti (1844 m) stoji natanko na vrhu »Črne prsti«, vrh so imenovali tako po temnem in vodo nepropustnem jurskem škrljčevcu...

Pod nami zagledamo Bohinjsko jezero, nad njim Triglav, v ozadju pa domačnostne Karavanke in proti jugu Porezen, naš naslednji cilj, s čemer dokončno puščamo za seboj skalna pobočja in se podajamo na kraško področje...

Cvetje, cvetje, cvetje! Kako lepo je moralo biti na pobočjih Črne prsti šele v Kugyjevih časih, ko je že takrat opisoval nazadovanje tega bogastva!

(Potopis je napisal Almut Viebach, objavljen je bil v Obvestilih avstrijskega alpskega združenja 4/1984 in opremljen s fotografijami Triglava s severno steno in Kugyjevega spomenika.)

M. A.

VISOKOGORSKI TURIZEM V SZ

V Sovjetski zvezi odhaja vsako poletje več kot 50 000 turistov v visokogorska področja, da bi tam opravili večdnevna ali celo večtedenska prečenja ledenikov in planinskih grebenov. Medtem ko si alpinisti, ki so organizirani v športnih društvih, želijo predvsem, da bi se povzpeli na vrhove, se

visokogorski turisti namenajo v glavnem na ledenike in na visoke prelaze. Za varno hojo po neznanem visokogorskem svetu pa so poleg kondicije in tehnike potrebne tudi izkušnje in ustrezno znanje. Da bi izboljšali usposobljenost turistov za visokogorske ture, so v alpinističnem taborišču »Šačimardan« v pogorju Alai že pred letošnjim poletjem ustanovili prvo planinsko šolo te vrste v Sovjetski zvezi. V njej bodo predvsem tečaji za turiste, ki že imajo določene izkušnje, in pa tečaji za turistične vodnike srednje stopnje. Med 5. in 10.

septembrom letos pa bo (je bilo) v taborišču »Čeget« na Kavkazu srečanje visokogorskih turistov iz vseh republik.

Pred letošnjo sezono je Centralni svet za turizem in ekskurzije izdal tudi novi klasičfikijski register visokogorskih pohodov, ki zajema že 3075 visokogorskih prelazov na Kavkazu, Pamiru, Tienšanu in drugih gorskih verigah, primernih za visokogorske turiste.

jn
(prevod Z. J.)

na kratko...

TUDI BRUNARICA NA VRHEH KLIČE NA POMOČ

Savinjski planinci so pri brunarici na Vrheh marsikaj prostovoljno postorili. Toda brunarica je slaba. Pokvarjena so okna in vrata, zamašeni odtoki, potrebna je dodatna oprema, neurejena okolica in še vrsta drugih reči je takih, ki letošnjim počitnikarjem povzročajo precej težav. Komisijo za počitniške zmogljivosti so že večkrat opozarjali prav planinci in upajo, da se bodo odgovorni zganili. Planinci so s prostovoljnim delom že veliko postorili.

ROBANOV KOT

V nedeljo, 5. 8. 1984 so se bili v Robanovem kotu skromno, a občuteno spomnili 10-letnice smrti Robanovega Joža. Ob tej priložnosti so se mu v Kotu oddolžili s spominsko ploščo, na kateri piše: JOŽE

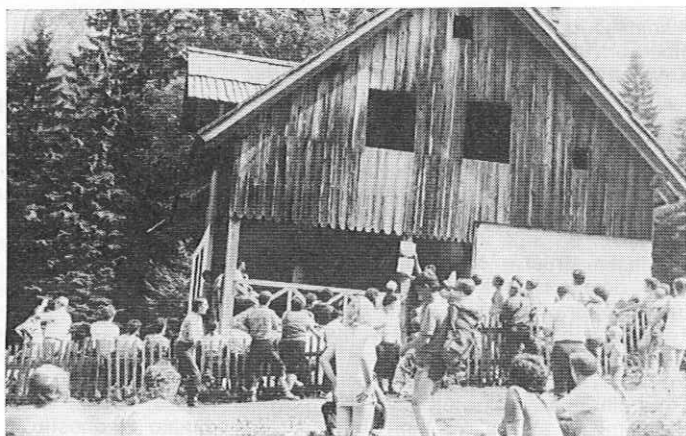
VRŠNIK, ROBANOV JOŽA, 1900—1973, JE TU OVCE PASEL, PESMI PISAL, OPISOVAL SVOJ KRAJ IN ROD, TIHO ŽIVEL, DOSTI STORIL, OHRANIL ČIST ROBANOV KOT.

Zbralo se je precej Solčavanov, med njimi tudi predsednik občine Mozirje. Zbrane je nagovoril Ivan Naprudnik, pionirja pa sta deklamirala Joževe pesmi, robato o Kotu pa je prebral eden izmed pevcev. Solčavski moški pevski zbor je zapel nekaj pesmi, Roban pa je zaigral na citre.

B. J.

GRADNJA DOMA NA BUKOVICI

Žalski planinci bodo tudi letos pomagali graditi planinski dom na Bukovici. Gradbeni odbor je razporedil delovne akcije med društva v krajevni skupnosti. Planinci »Ferralita« bodo opravili 320 ur in pravijo, da to ne bo prehudo breme.

Robanov kot,
nedelja, 5. 8. 1984

Foto B. Jordan

OGRAJA ZA ŽIVINO V KARAVANKAH!

Planinci, ki obiskujejo Karavanke so presenečeni nad ograjo, ki se vleče ob meji z Avstrijo od Podkleka do Dovške babe v dolžini 2560 m. Na območju pašnih skupnosti Dovje, Hrušica in Planina pod Golico se letos pase 220 glav živine. Pašniki so prav do državne meje z Avstrijo. Na sosednji strani pa pasejo kmetje s Koroške. Sredi julija so s helikopterjem prepeljali stebre in žico za ograjo. 40 članov pašne skupnosti, pa tudi kmetje z avstrijske Koroške, so postavili ograjo, da ne bi živina prehajala z ene na drugo stran. Sodelovanje naših kmetov in kmetov avstrijske Koroške je tudi v praksi dobro.

S. M.

KOFCE — DANESI!

Danes je na Kofcah, kot bi prišel v mali gorski hotel, ni pa se bati, da bi dom izgubil mik planinske kočice. Še vedno je vse leseno, razen tal. Vse se sveti, tja do konca jedilnice, pa na drugo stran do stranišč. Lani so dom na Kofcah razširili. Prizidali so velik prostor, tako da je zdaj jedilnica še enkrat večja kot prej, ima 71 sedežev, na skupnih ležiščih pa so pridobili 28 novih ležišč.

Sicer pa ne le Kofce, vse kočice tržiškega planinskega društva so doživele svoj preporod. Tržiški delavci so se namreč odločili, da bo od 0,45 % od bruto osebnega dohodka, ki ga prispevajo telesno kulturni skupnosti, 0,09 % šlo za planinske domove. Od tod torej sredstva, da imajo urejene planinske domove. Dom na Kofcah je res prijeten in lepo urejen. Oskrbnika Rezka in Vinko Švab pa sta zadovoljna, ker so tržiščani zadovoljni. Sploh je ta gorski svet od Dolge njive do Tegošč in Pungrata pa do Kofc in Šije prijeten in razgleden.

V TAMARJU JE SLABA SEZONA!

Planinsko postojanko v Tamarju pri Planici upravlja planinsko društvo Medvode. Koča je odprta že od maja, obiskovalcev pa je malo. Izjema so le tisti planinci, ki se tudi v slabem vremenu ne morejo odpovedati Jalovcu ali Poncam. V domu so prespali le Holanci in nekaj drugih tujcev, sicer pa so bile sobe doslej prazne. Dela z domom pa je veliko, saj ima 70 ležišč, od tega 25 na skupnih ležiščih. Planinsko društvo Medvode načrtuje obnovo doma. Hodnik in jedilnica sta potrebna popravila, pa še marsikaj drugega. Težko pa je s tistimi, ki v Tamarju tabori, ali pa imajo tam prikolice — brezplačno! Da bi vsaj odvoz smeti plačali. Tako jih mora oskrbnik sam zakopavati. Nadzorniška služba na tem območju Tri-

glavskega narodnega parka bi lahko kdaj pa kdaj pogledala tudi v Tamar in tako pomagala planinskemu društvu Medvode.

S. M.

UGODNO ZA NAKUP PV

Ugodno prodam nekaj letnikov PV od leta 1931 do 1984 ter novejšo izdajo planinske literature. Seznam pošljem po pošti.

Miša Felle, B. Vrunča 3, 62380 Slov. Gradec, tel.: (062) 842 758.

NAJ... POHORJE

Nimam namena peti hvalnic, vendar bi bilo v temle mojem primeru to potrebno. Želel bi le, da bi sestavek prebral kdo izmed oskrbnikov v naših planinskih postojankah.

Pohorje, privlačni in tihi planinski raj, je precej na gosto posejano s planinskimi postojankami. Toda, tako kot se pohorski svet spreminja, tudi planinske kočice kažejo različne oblike. Zavedam se, da so planinske kočice odvisne od denarne moči društva, ki kočico oskrbuje, ne gre pa pri tem pozabljati na oskrbnika, to dušo planinske postojanke.

V mislih imam planinsko postojanko na Pohorju — Kočo na Kremzarjevem vrhu. Koča je lep primer vzorno vzdrževane ter okusno in domačno opremljene postojanke. Mož, ki opravlja delo oskrbnika, je temu poklicu predan z vsem srcem. Povsod je čutiti marljivost tega človeka, odlično urejene omarice s copatami, do vzorno urejene vpisne knjige. Obiskovalec kočice lahko prebira Planinski vestnik, ki je na vidnem mestu. Ne smem pozabiti na izčrpen cenik, ki nikoli predebelemu planinskemu žepu pravočasno pove, kakšnega »hujšanja« bo deležen. Pa še čistoča in red v sobah ter snaga v sanitarijah. Ob vsem tem pa vendarle najbolj izstopa oskrbnik, ki je vedno nasmejan, poln vedrih pripomb, ustrežljiv, vedno pripravljen pomagati...

Iztok Pilih

VREME NA KREDARICI POMLADI 1984

Letošnji trije pomladanski meseci (marec, april, maj) so bili na Kredarici prehladni in preveč namočeni. Podrobnosti so naslednje:

Marčni mesečni temperaturni popreček je znašal — 9,7°. Bil je za 2,5° pod normalno vrednostjo, t. j. pod poprečkom obdobja 1956—80. April je bil sicer nekoliko toplejši, njegov mesečni temperaturni popreček je znašal — 5,8° in je bil za 1,5° prehladen. Majski temperaturni popreček je znašal — 2,0° in je bil za 2,0° pod normalno vrednostjo.

Absolutni temperaturni ekstremi so bili vsi v mejah doslej znanih vrednosti. Zanimivo je, da je letošnja marčna maksimalna temperatura znašala $-2,8^{\circ}$, izmerjena je bila 28. marca 1984. Letošnji marec sicer ni bil ekstremno mrzel, vendar se na Kredarici ves mesec temperatura zraka ni dvignila nad ledišče, kar se dogodi razmeroma redko. Letošnja najnižja marčna temperatura je znašala samo $-18,2^{\circ}$ (dne 1. marca 1984). V primerjavi z absolutnim marčnim temperaturnim minimumom, ki znaša na Kredarici $-28,1^{\circ}$ (dne 1. marca 1960) je to bila razmeroma »visoka temperatura«. Aprilska maksimalna temperatura je znašala $4,4^{\circ}$, izmerjena je bila 15. aprila 1984. Minimalna temperatura pa je znašala $-13,2^{\circ}$, izmerjena je bila 20. marca. Majska maksimalna temperatura je znašala $6,6^{\circ}$, minimalna pa $-9,6^{\circ}$. Prvo so zabeležili 6. maja, drugo pa 1. in 9. maja.

Stopnja oblačnosti, število sončnih ur in mesečna višina padavin so navadno v medsebojni vzročni zvezi. Letošnji marčni popreček stopnje oblačnosti (5,7) je bil pod dolgoletnim poprečkom (6,3), vendar je sijalo sonce na Kredarici samo 147 ur, kar je 40 % njegovega maksimalnega možnega trajanja. V 17 padavinskih dneh pa je padlo 154 mm padavin (izključno kot sneg), kar je 140 % marčne normalne množine padavin. Snežna odeja je ležala ves mesec, njena maksimalna višina je znašala 430 cm, izmerjena je bila 30. marca 1984. Najvišja doslej znana marčna višina snežne odeje je merila 450 cm, dne 28. marca 1970.

V aprilu je popreček mesečne oblačnosti (7,1) presegel dolgoletno vrednost (6,9). Zato je bilo na Kredarici registrirano število ur sončnega sija občutno nižje in je znašalo samo 122 ur, kar je le 30 % maksimalnega možnega trajanja. Skupaj je v 19 padavinskih dneh padlo 151 mm padavin — izključno kot sneg — kar je 101 % aprilske normalne vrednosti. Snežna odeja je ležala ves mesec, njena maksimalna debelina je merila 500 cm (dne 8. aprila). Najvišja znana aprilska debelina snežne odeje je merila 560 cm dne 10. apr. 1975.

V maju je poprečna mesečna oblačnost (8,2) močno presegla normalno vrednost (6,9). Število registriranih ur sončnega sija se je kljub zelo podaljšanemu dnevu znižalo na samo 106 ur, kar je komaj 23 % možnega trajanja v maju. Zato pa so se odprle nebeške zapornice in na Kredarici

je v 25 padavinskih dneh padlo 351 mm padavin, kar je 264 % normalne vrednosti. Pretežni del padavin je bil sneg. Samo tri dni je deževalo. Snežna odeja je ves mesec prekrivala Kredarico, njena največja debelina je merila 475 cm (dne 1. maja 1984) in je dosegla največjo debelino (423 cm, dne 9. maja 1970, presega za 52 cm).

Vsi trije pomladanski meseci so bili tudi močno vetrovni.

Iz navedenih podatkov lahko zaključimo, da letošnje pomladansko vreme gornikom ni bilo naklonjeno. Zaradi obilo snežnih padavin so se prožili številni in veliki snežni plazovi.

Letos 1. avgusta je poteklo natanko 30 let, odkar je na Kredarici pričela delovati meteorološka opazovalnica. To je sedaj v Sloveniji najvišja meteorološka postaja in hkrati stalno obljudena točka. V tridesetih letih se je nabralo obilo zanimivega materiala, ki nas seznaja z vremenom in podnebjem naših gor. Delo na tej izpostavljeni točki je težko, zlasti pozimi. Vendar so bivalni in delovni prostori v novih pogojih ugodnejši. Zahvaljujoč se RSNZ in letalski enoti milice, je delavcem — meteorološkim tehnikom na Kredarici, olajšan zimski pristop na delovno mesto. Ni se jim treba več v vsakem vremenu vzpenjati na Kredarico. Ob novem snegu in nevarnosti snežnih plazov jih tja ponese helikopter. S tem letalnim strojem zadnja leta v jesenskih mesecih tudi zalagajo postajo s hrano, kurivom, opremo, instrumentarijem itd. Skratka, z vsem, kar je za nemoteno delo in bivanje v tej gorski samoti potrebno.

Premnogi obiskovalci gora se pred nameravano turo posvetujejo o snežnih in vremenskih razmerah ter o poti in o stenah z Hidrometeorološkim zavodom v Ljubljani. Na isti naslov naslavljajo tudi vprašanja, če se kdo ne vrne domov ob pravem času. V takih primerih vzpostavijo na Hidrometeorološkem zavodu radijsko zvezo s Kredarico. Nič koliko klicev na pomoč so že s Kredarice posredovali GRS. Delavci meteorološke postaje so pri mnogih reševalnih akcijah sodelovali in neredko nudili prvo pomoč.

Naj bodo te vrstice skromen spomin na trud, napore, odrekanja in vestno delo meteoroloških delavcev na meteorološki opazovalnici na Kredarici ob njeni 30-letnici uspešnega delovanja.

France Bernot

MNOŽIČNO NA SNEŽNIKU — SLOVESNO V ČRNEM DOLU

Praznična in sončna nedelja je za Dan vstaje, 22. julija, zvalila na 1796 m visoki Veliki Snežnik nad 300 planincev. Prišli so ne le iz bistriške in loške doline, temveč tudi iz Jesenic, Ljubljane, Kopra, Reke, Delnic in celo iz Zagreba.

Poletni pohod na Snežnik ob Dnevu vstaje postaja množična prireditev, ki so ji tokrat organizatorji ZTKO ilirskobistriške občine, domači planinci in taborniki dali bogato vsebino. Pokrovitelj prireditve pa je že vrsto let občinski sindikalni svet v Ilirski Bistrici.

Na poti proti Snežniku so se pohodniki poklonili spominu padlih in okrasili spomenik na Sviščakah z gozdnim cvetjem. Na vrhu Snežnika so obeležili praznik tako, da so simbolično razvili slovensko zastavo. To častno nalogo je opravila najmlajša udeleženka pohoda, štiriletna Jana Jagodnik. Nagrajeni pa sta bili tudi najštevilnejši družini pohoda, sedemčlanska družina Skok in šestčlanska družina Vrh. Pohodniki so potem šli čez Mali Snežnik v Grdo drago in naprej do Črnega dola.

Tu so proslavili 70-letnico nekdanje planinske Vilharjeve koče, prve slovenske planinske postojanke na področju Snežnika in v širši okolici. Kočo že poldrugo desetletje vzorno oskrbuje taborniška organizacija. Ob lepo urejeni črnodolski koči so organizatorji slovesnosti pripravili zanimivo razstavo o zgodovini koče in njeni vlogi v sedanji taborniški dejavnosti.

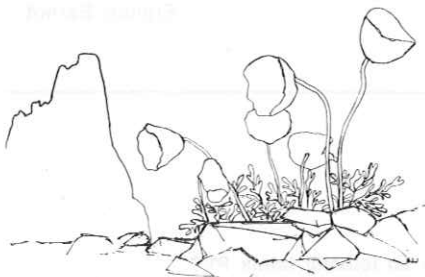
Lep praznični dan so udeleženci zaključili na črnodolski jasi ob harmoniki, razvedrilo in šaljivih igrah, ko se je še le ob vleki vrvi izkazalo, da so Trnovci vendarle močnejši od Bistričanov.

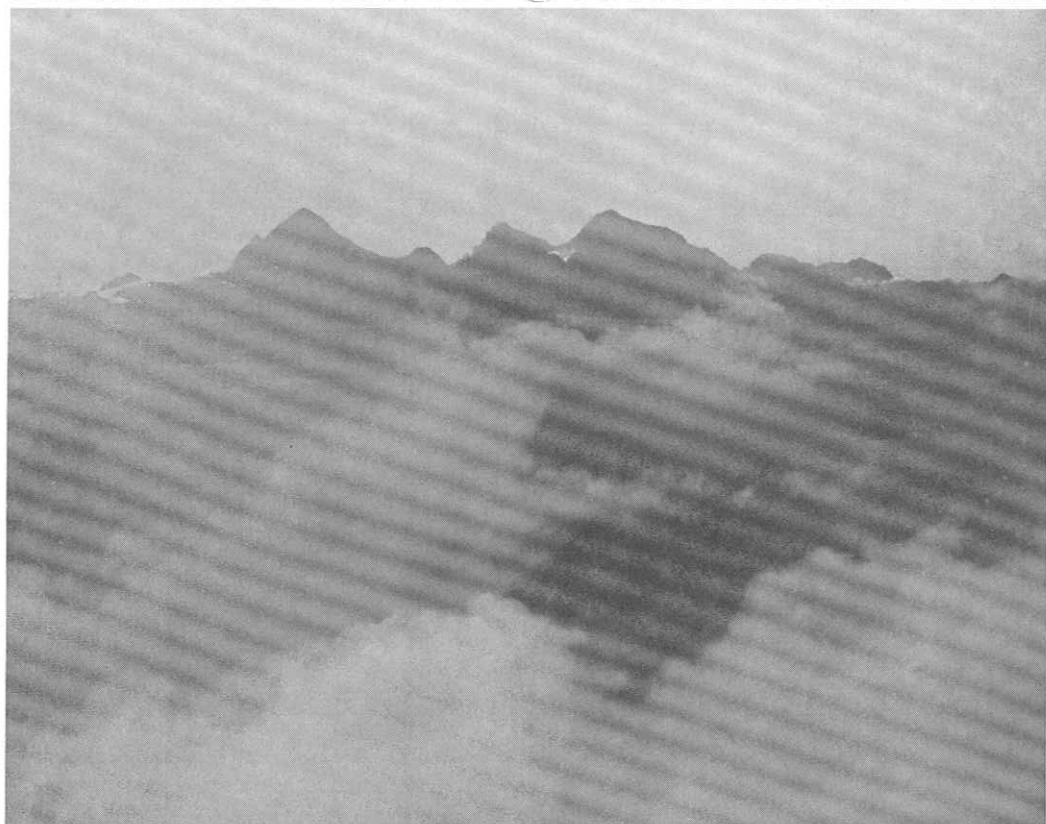
Vojko Čeligoj

Ob tej priložnosti je Drago Karolin spesnil tudi priložnostno pesem, od katere dve kitici objavljamo:

Tákrat ji zasije sonce,
tisto sonce, ki sijálo
je slovenskim narodnjákom,
ko so zídali jo nékdaj

kot planinsko postojanko,
znano Vilharjevo kočo,
iz ljubezni do teh krajev
in do ljubega Snežnika.

SREČNO NOVO LETO

HAPPY NEW YEAR

1985 V GORAH SVETA 1985

Planinska založba pri Planinski zvezi Slovenije je izdala za leto 1985 stenski koledar GORE SVETA, s katerim predstavlja nekaj pogorij, kjer so že uspešno delovali naši alpinisti, obenem pa tudi značilnosti življenja v teh področjih.

Koledar lahko dobite oz. naročite pri Planinski zvezi Slovenije, Ljubljana, Dvoržakova 9. Dobava takoj, lahko po povzetju na vaš naslov. Cena koledarja je 250 din.

Pri nakupu več izvodov imate še posebne ugodne popuste:

- pri nakupu 11—100 izvodov je cena 220 din za koledar, pri količini nad 100 izvodov pa 190 din,
- cena za dotisk firme je 35 din za prvih 100 izvodov, za izvide od 100 naprej pa 20 din za izvod.

Vse informacije:

Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, telefon (061) 312 553.